

**ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ YERLEŞKESİNİN
GÖRSEL KALİTE YÖNÜNDEN
DEĞERLENDİRİLMESİ**

Eda DEMİRCİ (KÜNİ)

**Yüksek Lisans Tezi
Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı
Doç. Dr. Faris KARAHAN**

2010

Her hakkı saklıdır.

ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ YERLEŞKESİNİN GÖRSEL KALİTE
YÖNÜNDEN DEĞERLENDİRİLMESİ**

Eda DEMİRCİ (KÜNİ)

PEYZAJ MİMARLIĞI ANA BİLİM DALI

ERZURUM

2010

Her hakkı saklıdır.

T.C.
ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

TEZ ONAY FORMU

ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ YERLEŞKESİNİN GÖRSEL KALİTE YÖNÜNDEN DEĞERLENDİRİLMESİ

Doç. Dr. Faris KARAHAN danışmanlığında, Eda DEMİRCİ (KÜNİ) tarafından hazırlanan bu çalışma 30/12/2010 tarihinde aşağıdaki jüri tarafından. Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı'nda Yüksek Lisans tezi olarak **oybirliği** ile kabul edilmiştir.

Başkan : Prof. Dr. Hasan YILMAZ

İmza

Üye : Prof. Dr. İbrahim ÖRÜNG

İmza

Üye : Doç. Dr. Faris KARAHAN

İmza

(imza)

Yukarıdaki sonucu onaylıyorum
Enstitü Müdürü

Not: Bu tezde kullanılan özgün ve başka kaynaklardan yapılan bildirişlerin, çizelge, şekil ve fotoğrafların kaynak olarak kullanımı, 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunundaki hükümlere tabidir.

ÖZET

Yüksek Lisans Tezi

ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ YERLEŞKESİNİN GÖRSEL KALİTE YÖNÜNDE DEĞERLENDİRİLMESİ

Eda DEMİRCİ (KÜNİ)

Atatürk Üniversitesi
Fen Bilimleri Enstitüsü
Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı

Danışman: Doç. Dr. Faris KARAHAN

Araştırma Erzurum kenti, Atatürk Üniversitesi yerleşkesinde yürütülmüştür. Araştırmanın amacı; yerleşke alanının görsel kalite yönünden değerlendirilmesidir. Farklı peyzaj karakterine sahip alanlarda görsel kalitenin belirlenmesi açısından nüfusun 1/1000'ine karşılık gelen 360 kişi ile bire bir görsel kalite analizi anket çalışması yapılmış ve ANOVA testi ile analiz edilmiştir. Bu amaçla alanları temsil eden tipik görüntüler tercih edilmiş, çalışma alanlarından alınan 5'er adet fotoğraf kullanılarak görsel kalitesi değerlendirilmiştir.

Atatürk Üniversitesi merkez yerleşkesinin görsel kalitesini belirlemeye yönelik yapılan araştırmada manzaralar içerisinde görsel tercih (GT) yönünden en yüksek ortalama puanı alan koridor, mevsimler göz ardı edilip bütün parametreler değerlendirildiğinde K5 koridoru, mevsimler göz önünde bulundurulduğunda da ise K1 koridoru bulunmuştur. İlkbahar mevsimi için 4,9 ve kış mevsimi için 3,5 olarak hesaplanmıştır. Görsellik parametresi ile doğallık, ilginçlik, renk ve uyum parametrelerinin ilişkili olduğu saptanmıştır. Görsel kalite belirlenirken manzaraları tanımlayan değişkenlere 1'den 7'ye kadar puanlama yapılarak değerlendirilmiştir.

2010, 97 Sayfa

Anahtar Kelimeler: Görsel Kalite, Peyzaj Planlama, Yerleşke Planlaması ve Atatürk Üniversitesi.

ABSTRACT

Master Thesis

ATATÜRK UNIVERSITY CAMPUS IN TERMS OF VISUAL QUALITY ASSESSMENT

Eda DEMİRCİ (KÜNİ)

Atatürk University
Graduate School of Naturel and Applied Sciences
Department of Landscape Architecture

Supervisor: Assoc. Prof.Dr. Faris KARAHAN

Research the city of Erzurum, Ataturk University campus was carried out. The aim of the study, the campus area to evaluate in terms of visual quality. In determining the character of the landscape in areas with different visual quality of the population 1/1000 'ine with the corresponding one-to-360 people and made a visual quality analysis of a survey were analyzed by ANOVA test. Typical images that represent the fields have been preferable for this purpose, using the visual quality of images of 5 from the field are evaluated.

The survey aimed at determining the visual quality of the University campus landscapes in the central visual preference (GT), the highest average score in terms of the aisle, the seasons have been ignoring all the parameters evaluated, K5 corridor, considering the seasons of the corridor was found to K1. For the Spring season was calculated as 4.9 and 3.5 for the winter season. Visualization parameter naturalness, being interesting, color and fit parameters were found to be associated with. Views defining the variables determining the visual quality was evaluated by scoring from 1 to 7.

2010, 97 Page

Keywords: Visual Quality, Landscape Planning, Campus Planning and Ataturk University.

TEŞEKKÜR

İki yıllık bir alıőmanın sonucunda Yüksek Lisans tezi olarak sunduğum bu alıőmamda tez yöneticim olarak benden yardımlarını esirgemeyen Sayın Hocam Do. Dr. Faris KARAHAN'a, istatistiksel analizlerde yardımlarını esirgemeyen Sayın Yrd. Doç. Dr. Mehmet TOPAL'a, verdiği fikirlerle değişik açıdan bakmamı sağlayan Sayın Hocam Prof. Dr. Hasan YILMAZ'a ve Sayın Hocam Prof. Dr. İbrahim ÖRÜNG'e, hayatımın her döneminde olduğu gibi çalıőmalarım sırasında da bana her türlü desteği sağlayan aileme ve sevgili eőim Mustafa DEMİRCİ'ye sonsuz teőekkürlerimi sunarım.

Eda DEMİRCİ (KÜNİ)

Eylül, 2010

İÇİNDEKİLER

ÖZET	i
ABSTRACT	ii
TEŞEKKÜR	iii
ŞEKİLLER DİZİNİ	vi
ÇİZELGELER DİZİNİ	viii
1. GİRİŞ.....	1
1.1. Yerleşke alanı	2
1.2. Yerleşke planlama yöntemi	5
1.2.1. Yerleşke yerleşim modelleri	7
1.2.1.a. Yaygın yerleşim modeli	7
1.2.1.b. Merkezi yerleşim modeli	8
1.2.1.c. Moleküler yerleşim modeli	9
1.2.1.d. Şebeke yerleşim modeli	11
1.2.1.e. Haç tipi yerleşim modeli	12
1.2.1.f. Lineer yerleşim modeli	14
1.3. Dünya’da ve Türkiye’de Üniversite Yerleşkeleri Planlama Örnekleri	15
1.4. Çalışmanın Amacı ve Konuya Yaklaşım	27
2. KAYNAK ÖZETLERİ	29
3. MATERYAL ve YÖNTEM	42
3.1. Materyal	42
3.1.1. Araştırma alanının doğal ve kültürel kaynak değerleri	43
3.1.1.a. İklim durumu	43
3.1.1.b. Nüfus	44
3.1.1.c. Ulaşım	44
3.2. Yöntem	45
3.2.1. Görsel kalite analizi	45
3.2.2. Görsel etki değerlendirmesi	48
3.2.3. Görsel kalite analizi için fotoğrafların seçimi	50
3.2.4. Görsel kalitenin sorgulanması	51

4. ARAŞTIRMA BULGULARI	55
5. TARTIŞMA ve SONUÇLAR	87
KAYNAKLAR	93
EKLER	96
EK 1	96
ŐZGEŐMİŐ	98

ŞEKİLLER DİZİNİ

Şekil 1.1. Yaygın Yerleşim Modeli	8
Şekil 1.2. Merkezi Yerleşim Modeli	9
Şekil 1.3. Moleküler Yerleşim Modeli	10
Şekil 1.4. Şebeke Yerleşim Modeli	11
Şekil 1.5. Haç Tipi Yerleşim Modeli	13
Şekil 1.6. Lineer yerleşim modeli	14
Şekil 1.7. Bath Üniversitesi Yerleşkesi	15
Şekil.1.8. Sonoma State Üniversitesinden Bir Görünüm	16
Şekil 1.9. Cornell Üniversitesi Yerleşke Planı	18
Şekil.1.10. Cornell Üniversitesinden Bir Görünüm	19
Şekil.1.11. Twente Üniversitesi Yerleşkesi	21
Şekil 1.12. Twente Üniversitesi'nden Bir Görünüm	22
Şekil 1.13. Bilkent Üniversitesi Yerleşkesi	23
Şekil 1.14. Bilkent Üniversitesi Yerleşkesi Yaya Dolaşım Ağından Bir Görünüm	24
Şekil 1.15. Atatürk Üniversitesi Yerleşkesi	26
Şekil 1.16. Atatürk Üniversitesi Yerleşkesinden Bir Görünüm	27
Şekil 4.1. K1 Koridorunun (Yerleşke Girişi İle Rektörlük Binası Arasında Kalan Koridor) Gidiş Yönü Fotoğrafları (Kış-İlkbahar Mevsimleri)	56
Şekil.4.2. K1 Koridorunun (Yerleşke Girişi İle Rektörlük Binası Arasında Kalan Koridor) Gidiş Yönü Fotoğrafları (Yaz-Sonbahar Mevsimleri)	57
Şekil 4.3. K1 Koridoru Mevsimsel Parametre Grafiği	58
Şekil 4.4. K2 Koridorunun (Rektörlük Binası İle Ziraat Fak. Arasında Kalan Koridor Gidiş Yönü) Fotoğrafları (Kış-İlkbahar Mevsimleri)	60
Şekil 4.5. K2 Koridorunun (Rektörlük Binası İle Ziraat Fak. Arasında Kalan Koridor GidişYönü) Fotoğrafları (Yaz-Sonbahar Mevsimleri)	61
Şekil 4.6. K2 Koridoru Mevsimsel Parametre Grafiği	62
Şekil 4.7. K3 Koridorun (Ziraat Fak. İle İlahiyat Fak. Arasında Kalan Koridor Gidiş Yönü) Fotoğrafları (Kış- İlkbahar Mevsimleri)	64

Şekil 4.8. K3 Koridorun (Ziraat Fak. İle İlahiyat Fak. Arasında Kalan Koridor Gidiş Yönü) Fotoğrafları (Yaz-Sonbahar Mevsimleri)	65
Şekil 4.9. K3 Koridoru Mevsimsel Parametre Grafiği	66
Şekil 4.10. K4 Koridorunun (İlahiyat Fak. İle Yerleşke Çıkışı Arasında Kalan Koridor Gidiş Yönü) Fotoğrafları (Kış-İlkbahar Mevsimleri).....	68
Şekil 4.11. K4 Koridorunun (İlahiyat Fak. İle Yerleşke Çıkışı Arasında Kalan Koridor Gidiş Yönü) Fotoğrafları (Yaz-Sonbahar Mevsimleri)	69
Şekil 4.12. K4 Koridoru Mevsimsel Parametre Grafiği	70
Şekil 4.13. K5 Koridorunun (Yerleşke Girişi İle Rektörlük Binası Arasında Kalan Koridor Geliş Yönü) Fotoğrafları (Kış-İlkbahar Mevsimleri)	72
Şekil 4.14. K5 Koridorunun (Yerleşke Girişi İle Rektörlük Binası Arasında Kalan Koridor Geliş Yönü) Fotoğrafları (Yaz-Sonbahar Mevsimleri)	73
Şekil 4.15. K5 Koridoru Mevsimsel Parametre Grafiği	74
Şekil 4.16. K6 Koridorunun (Rektörlük Binası İle Ziraat Fak. Arasında Kalan Koridor Geliş Yönü) Fotoğrafları (Kış-İlkbahar Mevsimleri)	76
Şekil 4.17. K6 Koridorunun (Rektörlük Binası İle Ziraat Fak. Arasında Kalan Koridor Geliş Yönü) Fotoğrafları (Yaz-Sonbahar Mevsimleri)	77
Şekil 4.18. K6 Koridoru Mevsimsel Parametre Grafiği	78
Şekil 4.19. K7 Koridorunun (Ziraat Fak. İle İlahiyat Fak. Arasında Kalan Koridoru Geliş Yönü) Fotoğrafları (Kış-İlkbahar Mevsimleri)	80
Şekil 4.20. K7 Koridorunun (Ziraat Fak. İle İlahiyat Fak. Arasında Kalan Koridoru Geliş Yönü) Fotoğrafları (Yaz-Sonbahar Mevsimleri)	81
Şekil 4.21. K7 Koridoru Mevsimsel Parametre Grafiği	82
Şekil 4.22. K8 Koridorunun (Ziraat Fak. İle İlahiyat Fak. Arasında Kalan Koridor Geliş Yönü) Fotoğrafları (Kış-İlkbahar Mevsimleri)	84
Şekil 4.23. K8 Koridorunun (Ziraat Fak. İle İlahiyat Fak. Arasında Kalan Koridor Geliş Yönü) Fotoğrafları (Yaz-Sonbahar Mevsimleri)	85
Şekil 4.24. K8 Koridoru Mevsimsel Parametre Grafiği	86

ÇİZELGELER DİZİNİ

Çizelge 1.1. Bir üniversite yerleşkesinde bulunması gereken alanlar	4
Çizelge 3.1. Araştırılan Parametreler ve Bunlara Karşılık Gelen Açıklamalar	46
Çizelge 3.2. Fotoğraf Karelerine (P1, P2,...,P7)Uygulanan Puanlama Değerleri	51
Çizelge 3.3. Koridorlarda Yer Alan Manzara ve Puan Verilecek Parametreler	53
Çizelge 3.4. Yerleşke Alanındaki Koridor Bölgeleri	54
Çizelge 4.1. Koridor Alanlarının Görsel, Sayısal ve Grafikselsel Veri Çizelge	55
Çizelge 4.2. K1 Koridorunun Analiz Veri Sonuç Tablosu	58
Çizelge 4.3. K2 Koridorunun Analiz Veri Sonuç Tablosu	62
Çizelge 4.4. K3 Koridorunun Analiz Veri Sonuç Tablosu	66
Çizelge 4.5. K4 Koridorunun Analiz Veri Sonuç Tablosu	70
Çizelge 4.6. K5 Koridorunun Analiz Veri Sonuç Tablosu	74
Çizelge 4.7. K6 Koridorunun Analiz Veri Sonuç Tablosu	78
Çizelge 4.8. K7 Koridorunun Analiz Veri Sonuç Tablosu	82
Çizelge 4 9. K8 Koridorunun Analiz Veri Sonuç Tablosu	86

1.GİRİŞ

Atatürk Üniversitesi yerleşkesini konu alan tez çalışmasındaki ana hedef yerleşke alanını bazı parametreler yardımıyla görsel kalite açısından değerlendirmektir. Görsellik, nesne ve nesne gruplarının bulunduğu alan düzleminden ufuk düzlemine kadar görme duyusuyla algılanan görüntüler toplamının algılayıcılarda yarattığı duygusal ve mantıksal ifadelerin bütününden oluşmaktadır. Estetik kuramlarla açıklanabilen duyguların görüntülerdeki psikolojik ifadesi olarak açıklanabilmektedir.

Estetik; Yunan dilinde “duyum” anlamına gelen “*aestesis*” sözcüğünden alınmıştır. Sözlük’ te “güzelliği ve güzelliğin insan düşünce ve duygularındaki etkisini konu alan bir felsefe kolu” olarak açıklanmaktadır (Ertürk 1979).

İnsan çevresiyle olan ilişkisinde öncelikle, çevreden gelen görsel uyarıcılar yardımı ile kendisini saran çevrenin uzay içindeki konumu, sınırlarını ve diğer özelliklerini algılamaya yönelik gözlem ve değerlendirmeler yapar. Bu gözlem ve değerlendirmeler sonucunda, çeşitli fiziksel öğeler yardımıyla uzay içinde sınırları belirlenmiş bir uzay parçası olan, “mekân (uzam)” algılanır (Ertürk 1979).

Çevre her zaman algılayabileceğimizden çok daha fazla bilgi yaymaktadır. Bunların seçimi ise gözlemin niteliği ve amaçlarıyla ilintilidir. Çevreden alınan bilgiler aslında nesnedir. Ancak bunu alış ve değerlendiriliş, algılayan kişiye göre farklılık gösterir. Daha farklı bir deyişle; bireyin fizyolojik yetenekleri onun çevreyi algılamasını, tanımasını, çevre hakkında düşünmesini ve çevreyi kullanmasını etkilemekte, kişilik özellikleri algılama sürecine öznel bir nitelik katmakta, algılama sürecinde ait olunan sosyal gruplar etkin rol oynamaktadır (Erkman 1982).

Çevreyi dönüştürme ve yaşanabilir kılma eylemi olarak da tanımlanabilen planlama ve tasarım sürecinde algılama doğru ipuçları elde edebilmenin ilk adımını oluşturmaktadır. Doğru ipuçları elde edebilmek için öncelikle çevrenin bilincine varmak gerekmektedir.

İnsanın çevreden aldığı uyarıcılar büyük ölçüde görseldir (Aksoy 1975). Peyzajda görsel algılama, mekânsal büyüklük ve görüntüyü oluşturan elemanların değişkenliği ile kullanıcıların birçok görme açısı içinde mevcut peyzajı oluşturan elemanları çeşitli biçimlerde algılamasına neden olabilmektedir. Görsel analiz yaparken çevre ile iletişim kurmak için algılamayı etkin kılan, bütünleyen ve tamamlayan etkinlik, ayrıntıyı fark etme becerisidir (Aydınlı 1992). Peyzaj mimarlığı çalışmalarında, görselin sosyo-kültürel etkilerinin ve kullanıcılara verilmek istenen mesajların planlama ve tasarımlarla hedeflerine, ulaşıp ulaşmadığı kontrol ederek mevcut görsel değeri oluşturan estetik özelliklerin etkin kullanımını arttırmak görsel etki değerlendirme çalışmalarının ana hedefidir.

Görsel etki değerlendirme, peyzaj planlama ve tasarım çalışmaları sonucu oluşturulan projelerin ve bu projelerin mevcut peyzajda meydana getirdiği değişimlerin belirlenmesi, zaman içinde kullanılan teknoloji ve mesleki disiplinlerdeki gelişmelere bağlı olarak, planlama ve tasarım alanlarında çalışan meslek insanlarının, bir ihtiyaç olarak ortaya çıkmıştır (Laurie 1975).

Bu çalışmada, amaç Atatürk Üniversitesi Yerleşkesi'nde, kullanım yoğunluğu yüksek ve üniversitenin sosyal dış mekân yaşamını yansıtan ulaşım ve toplanma alanları ile rekreasyon faaliyetlerinin sürdürüldüğü, önemli mekânlar örneğinde, görsel etki değerinin (görsel kalitenin) belirlenmesidir.

1.1. Yerleşke Alanı

Üniversite bir kurum olarak toplum ve kültürü yansıtan bir araç olduğu kadar aynı zamanda toplum ve kültür tarafından da şekillendirilir. Üniversiteler bilgi aktaran, topluma danışmanlık yapan ve diğer birçok özelliğin yanında kişilerin sosyal yönlerinin geliştirilmesi ile ilgili görevleri de vardır (Erenci 2006).

Kampus (*Campus*) sözcüğü ilk olarak, 18.Yüzyılın ikinci yarısında Amerika'da Princeton'da kullanılmış olup, kolej veya üniversite binaları arasındaki açıklık olarak

tanımlanmıştır. Günümüzde ise Üniversite (yerleşke) kelimesi, Türkçeleştirilmiş adıyla “yerleşke“ olarak kabul görmekte ve üniversitenin sınırları içindeki tüm açık ve kapalı mekânlar ile açık ve yeşil alanları kapsayacak şekilde tanımlanmaktadır. Yerleşke alanı üniversite öğrencileri, akademik ve idari personeli onların çocukları ve eşlerini birlikte kabul eden sportif, kültürel ve sosyal faaliyetlerin yanı sıra fiziksel, duygusal, zihinsel, sosyal ihtiyaçları olduğunun farkında olan bir rekreasyon yaklaşım alanıdır (Zorba 2005).

Arkun ve Özkal (2003)'e göre; yerleşkeler, yetiştirilmesi gereken üstün donanımlı insanlar olan öğrenciler ve öğretim üyeleri ile bu yetiştirme ortamının düzen ve devamlılığını sağlayan insanlar olan yönetim ve destek personelinin yaşamlarının önemli bir bölümünü geçirdikleri yer/ortamlardır. Dober (2000)'e göre ise; üniversite yerleşkeleri, fonksiyonel yapıları gereği farklı alan kullanımlarını iç içe ya da yan yana barındıran ve fiziksel açıdan büyüme eğiliminde olan eğitim dokularıdır. Çalışma, barınma, dinlenme ve ulaşım gibi kentsel fonksiyonları daha küçük ölçekte bünyelerinde barındırırlar.

Türkiye’de ilk üniversite yerleşkesi; 1956 yılında Bayındırlık Bakanlığı tarafından açılan bir uluslar arası mimari proje sonucunda Erzurum’da kurulmuştur. Erzurum üniversitesi yerleşke planı, Mexico üniversitesinin yerleşke planlamasıyla benzer yönler taşımaktadır (Doğan 2005). Öztan (1970)'e göre bir Üniversite yerleşkesinde bulunması gereken alanlar Çizelge 1.1’de gösterilmiştir.

Çizelge 1.1. Bir Üniversite Yerleşkesinde Bulunması Gereken Alanlar (Öztañ 1970)

Dış Mekân Kullanım Alanları	İç Mekân Kullanım Alanları
Açık Hava Müzesi	Kapalı Sinema
Arkeoloji Müzesi	Kapalı Tiyatro
Botanik Bahçesi	El Sanatları ve Hobi Stüdyoları
Sağlık Merkezi (Revir, Eczane Vb)	Konser Salonu
Kültürel ve Doğal Özellikleri Korunmuş Yerler	Bilgisayar Laboratuvarı
Öğrenci Yurdu ve Kreş	İnternet Merkezi
Lojman	Öğrenci Dinlenme Merkezleri
Üniversite Kitap Satış Merkezleri	Üniversite Kütüphanesi
Spor Tesisleri	Sosyal Tesisler
Açık Mekân Toplanma Alanı	Öğrenci Kulüpleri
Geleceğe Yönelik Kullanışlar	
Amfi Tiyatro	
Çok Amaçlı Salon	
Su Depoları	
Sirkülasyon Hatları	
Otoparklar	
Rekreasyon Alanları	
Alışveriş Merkezi	
Fidanlık	
Yüzme Havuzu (Açık ve Kapalı)	

Oruçkaptan (2003)'e göre; üniversite yerleşkesi içinde yer alması olası birimleri; akademik birimler, sağlık birimleri (Tıp Fakülteleri, araştırma ve uygulama hastanesi, hemşirelik yüksek okulları, mediko-sosyal vb.), yönetim birimleri, sosyal kültürel birimler (toplantı salonları, kulüp ve dernekler, yemekhaneler, rekreasyon alanları, alışveriş mekânları vb.), yerleşim birimleri (lojmanlar ve yurtlar, güvenlik ve destek birimleri (garaaj, tesisat atölyeleri, depolar vb.), açık ve yeşil alanlar (gezi ve bisiklet

yolları, meydanlar ve toplanma alanları, otoparklar, bahçeler vb.) olarak sınıflandırılmıştır.

Yerleşkelerin yapısal alan tasarımında genellikle 4 ana bölgeden söz edilmektedir. Bunlar; Akademik Bölge: Eğitim, öğretim ve araştırma işlevlerini yerine getiren fakülteler, laboratuvarlar, amfi, idare ve yönetim binaları, Yönetim-Sosyal Alanlar Bölgesi: Yerleşke yaşayanlarının ortak kullanım mekânları olup; rektörlük, bilgi işleme kütüphane, yemekhane, spor tesisleri, ve sergi alanları Barınma Bölgesi: Öğrenciler, öğretim üyeleri ve idari personele yönelik yurtlar, lojmanlar ve bu mekânların ihtiyacı olan açık ve kapalı alanlar, Ulaşım Bölgesi: Yerleşke içindeki tüm kullanımları birbirine bağlayan ve yerleşkeyi kentle ilişkilendiren araç ve yaya trafiğini sağlayan yolların bulunduğu alanlardır (Arkun ve Özkal 2003).

1.2. Yerleşke Planlama Yöntemi

Yerleşke planlaması; alan seçimi, yapı alanlarının geliştirilmesi, mekân dağılımının belirlenmesi, sermaye ve bütçe planlaması ve alana erişebilirlik çalışmalarının içeren uzun bir süreçtir. Yerleşke planlaması, sağlıklı, başarılı ve güçlü bireyler topluluğu yaratan sosyal yönüyle de aynı zamanda toplumsal bir planlamadır (Oruçkaptan, 2003). Yerleşke fiziksel gelişim planı; kurulacak olan akademik, idari yapıların ya da rekreasyonel tesislerin nerede nasıl konumlandırılacağı, yerleşkenin hangi peyzaj özelliklerinin korunacağı gibi büyük ölçekli kararlardan, yeni bir yaya yolu için en iyi yerin neresi olacağı ya da yerleşke genelinde kullanılacak yönlendirme levhalarının tipi gibi küçük ölçekli kararlara kadar, yerleşkedeki mevcut durum üzerinde alınacak tüm kararlarda bir rehber olma özelliği gösterir. Yerleşke fiziksel gelişim planlarının bir diğer işlevi de; yerleşkenin gelecekteki ihtiyaçları göz önüne alınarak, gelişimin sürdürülebilirliğini sağlamaktır (Anonim 1999-b; Sönmez 2003).

Yerleşke planlarının yasalara uygun ve uzun ömürlü olabilmesi, yerleşke alanının iyice incelenerek, belirlenen ihtiyaçların, öncelik sırasına göre karşılanmasına bağlıdır. Yerleşke planlama sürecinde 9 aşamadan söz edilmektedir. Dober (1982)'ye göre:

Bunlar:

- ✓ Planlama için plan yapmak
- ✓ Yerleşke planı içeriği hazırlamak
- ✓ Alan ve çevrenin analizini yapmak
- ✓ Gelişme raporu hazırlamak
- ✓ Seçenekler sunmak
- ✓ Sentez yapmak
- ✓ Gözden geçirerek yeniden düzenlemek
- ✓ Yapılan çalışmaları belgelemek
- ✓ Üretilen planı uygulamak (Karakaş 1999).

Karakaş (1999)'un bildirdiğine göre, yerleşke planlamasının sürekliliğini sağlamak amacıyla; planlama kararları, üniversitenin kuruluş hedef ve amaçları, mevcut olanaklar ve alan gereksinimleri, alan ve çevrenin analiz özetleri, ana bulgular (bu güne kadar), önemli seçeneklerin listesi, bugüne kadar yapılan çalışmaların tartışmaya açılarak, elde edilen değişik fikir ve görüşler, planlama komitesinin fikir ve görüşleri ve yapılacak olan işlerin özetini içeren bir gelişme raporunun hazırlanması gerekmektedir. Bu içerikte hazırlanan gelişme raporu, planlama sürecinin daha sağlıklı yürütülebilmesini ve ilerlemesini sağlar. Her yerleşkenin sahip olduğu farklı alan ve şartları, her kurumun büyüklüğü, organizasyonu, görevleri ve kaynaklarını da farklı kılmaktadır. Üniversitelerin karmaşık yapılar olması farklı çözümler üretilmesine neden olur. Yerleşke yerleşim planları hazırlarken değişik alternatifler sunmak en iyi çözüme ulaşmada en etkili yol olacaktır. Detaylı ve kapsamlı çalışmalar sonucunda üretilen planın yaşama geçirilmesi, uygulama açısından büyük önem taşımaktadır. Çok az plan tasarlandığı gibi uygulanabilir. Tahminlerdeki değişiklikler, artan veya azalan mali kaynak, yeni öncelik ve girişimlerin ortaya çıkması, kurumun idari yapısındaki değişiklikler, önceden tahmin edilemeyen olasılıklar, orijinal fikrin, planın tam olarak uygulanmasını mümkün kılmazlar. Bunun için planlamadan sonra hemen aşamalandırmaya karar verilerek uygulamaya geçilmesi gerekir (Karakaş 1999).

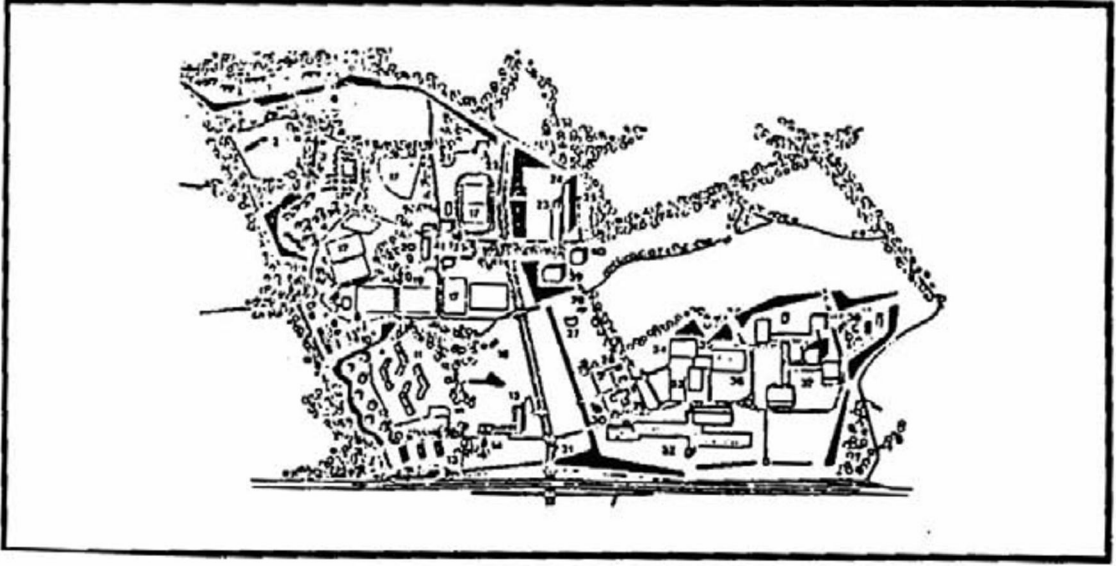
1.2.1. Yerleşke Yerleşim Modelleri

Yerleşke planlamalarında; yerleşkenin işlevselliğini, içinde yer alan tüm birimlerin birbiriyle olan ilişkilerini düzenleyen, aynı zamanda yerleşkenin büyüme biçimi ve büyüme yönlerini belirleyen yerleşim modelleri geliştirilmiştir. Her yerleşkenin kendine özgü bir yapısı olduğu gibi, olumlu ve olumsuz tarafları da farklı farklı olabilir. Bu nedenle her yerleşke sahip olduğu özel koşulların yönlendirdiği farklı bir yerleşim modelini içerebilir. Linde (1971)'e göre yerleşke yerleşim modelleri şunlardır:

- ✓ Yaygın yerleşim modeli (Dispersed type)
- ✓ Merkezi yerleşim modeli (Centralised type)
- ✓ Moleküler yerleşim modeli (Molecular type)
- ✓ Şebeke yerleşim modeli (Network type)
- ✓ Haç tipi yerleşim modeli (Cruciform type)
- ✓ Lineer yerleşim modeli (Linear type) (Erkman 1990'dan).

1.2.1.a. Yaygın yerleşim modeli

Bu yerleşim modelinde bina grupları alan üzerinde serbest bir dağılım gösterir. Ancak bu dağılım çok yoğun değildir. Ortak kullanım alanları bir merkez oluşturacak şekilde konumlandırılmıştır. Akademik ve barınma bölgesi ise bu merkez etrafında yayılım gösterir. Ortak kullanım alanları ile eğitim ve barınmaya yönelik binalar açık alanlarla birbirinden ayrılır ve bu açık alanlar makro ve mikro gelişmeler için elverişli alanlardır (Şekil 1.1)

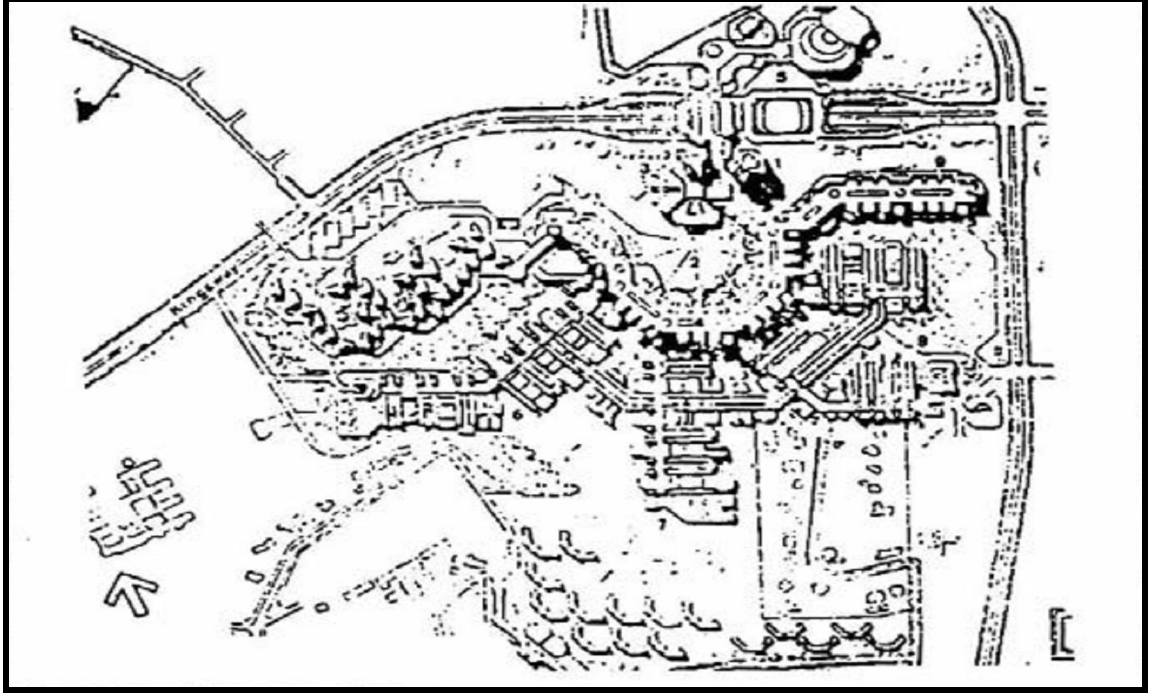
Şekil 1.1. Yaygın Yerleşim Modeli (Erkman 1990; Karakaş 1999)

Yerleşkenin alan büyüklüğüne göre ortak kullanım alanları oluşturularak ikinci bir merkez kurulabilir. Yaygın yerleşim modelinde binalar dağınık kurulduğundan yerleşke için daha geniş bir alana ihtiyaç duyulur. Bu nedenle de yerleşkenin tüm birimleriyle eksiksiz bir şekilde oturması zaman alabilir. Bu yerleşim modelinde, yaygın yerleşim nedeniyle alt yapı maliyeti de yüksek olmaktadır. Yaygın yerleşim modelinde kapasitenin 5000 öğrenciyi aşmaması önerilmektedir. ODTÜ, Sabancı Üniversitesi ve Erzurum Atatürk Üniversitesi bu yerleşim biçimine örnek olarak verilebilir (Begeç 2002).

1.2.1.b. Merkezi yerleşim modeli

Bu yerleşim modelinde ortak kullanımlar yine bir merkez oluşturacak şekilde konumlandırılmış. Bu merkez çevresinde dağılım gösteren akademik kullanım alanları radyal bir şekilde dağılım göstermektedir. Yoğunluğun yüksek olduğu ve kompakt bir yerleşim gösteren bu model, merkezi gelişimi engellemektedir. Fiziksel gelişme merkezden dışa doğru olduğu için, büyüme merkezde bırakılan boş alanlar sayesinde olabilir. Büyüme olanaklarının kısıtlı olması nedeniyle öğrenci kapasitesinin 5000'i aşmaması tavsiye edilmektedir. İlk aşamada merkezin oluşturulması gereği, maliyetin

de yüksek olmasına neden olur. Yoğun ve merkezi sistem organizasyonu nedeniyle birimler arası erişebilirlik kolaydır (Şekil 1.2). Bu yerleşim modeline örnek olarak; Koç Üniversitesi, Adnan Menderes Üniversitesi, Pamukkale Üniversitesi ve Harran Üniversitesi verilebilir (Begeç 2002).

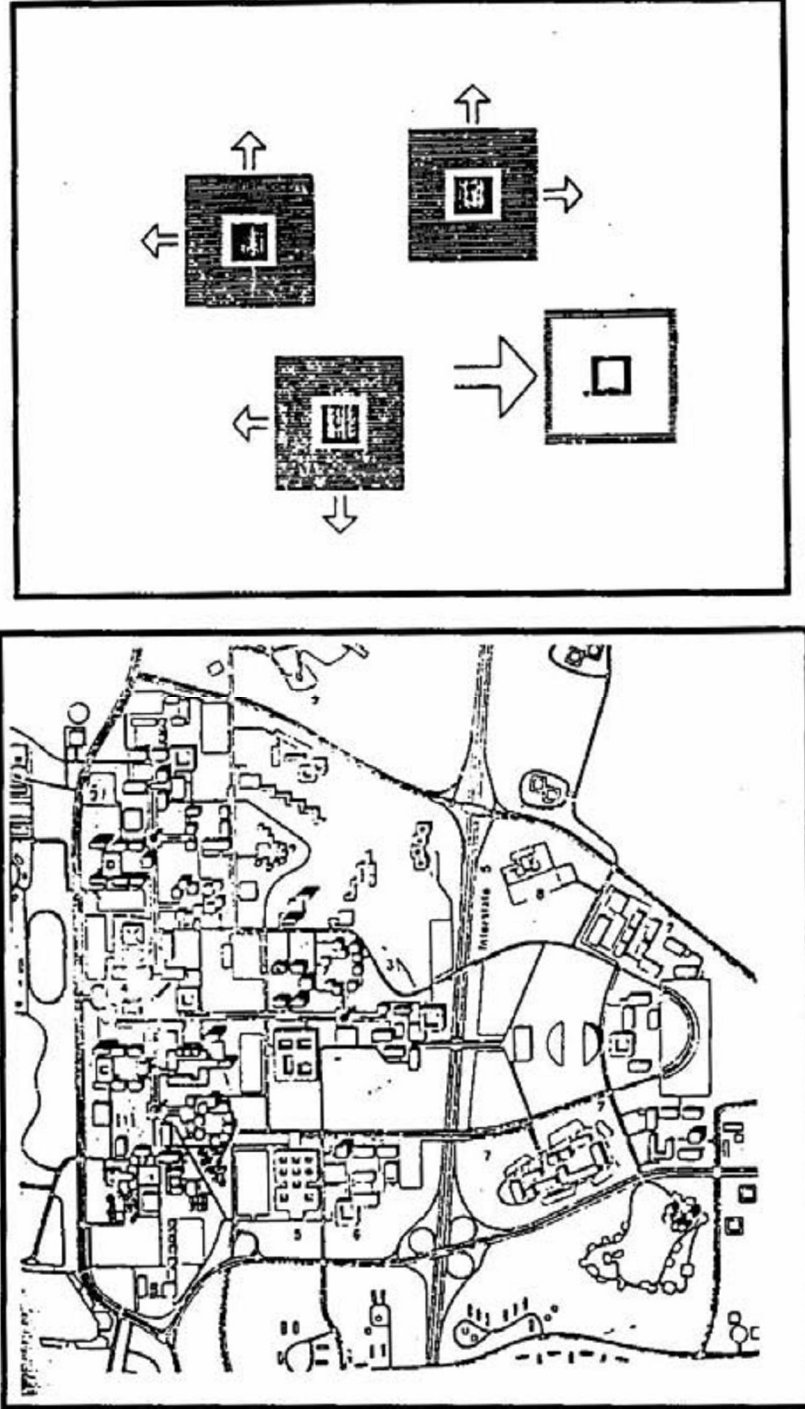

Şekil 1.2. Merkezi Yerleşim Modeli (Erkman 1990; Karakaş 1999)

1.2.1.c. Moleküler yerleşim modeli

Moleküler yerleşme biçiminin özelliği, kendi içinde işlevsel bütünlüğü olan birimlerin organizasyonel ve yapısal çekirdek oluşturmasıdır. Yani her birim kendi içinde bir merkezi oluşturur. Merkezler birbirinden kopuk bir şekilde yer aldığından, dağınık bir görünüm söz konusudur (Şekil 1.3). Büyüme merkez içindeki boş alanlarla ve yeni merkezlerin eklenmesiyle gerçekleşmektedir. Daha çok büyük üniversiteler için önerilen bu yerleşim modelinde öğrenci kapasitesi 10.000'i aşmamalıdır. Düşük yoğunluk ve birden fazla merkezin dağınık bir şekilde yayılım göstermesi nedeniyle, ulaşım sisteminin çok iyi düşünülerek tasarlanması gerekmektedir. Moleküler yerleşme sistemi maliyeti oldukça yüksek bir yerleşim sistemidir. Tayland Üniversitesi ve

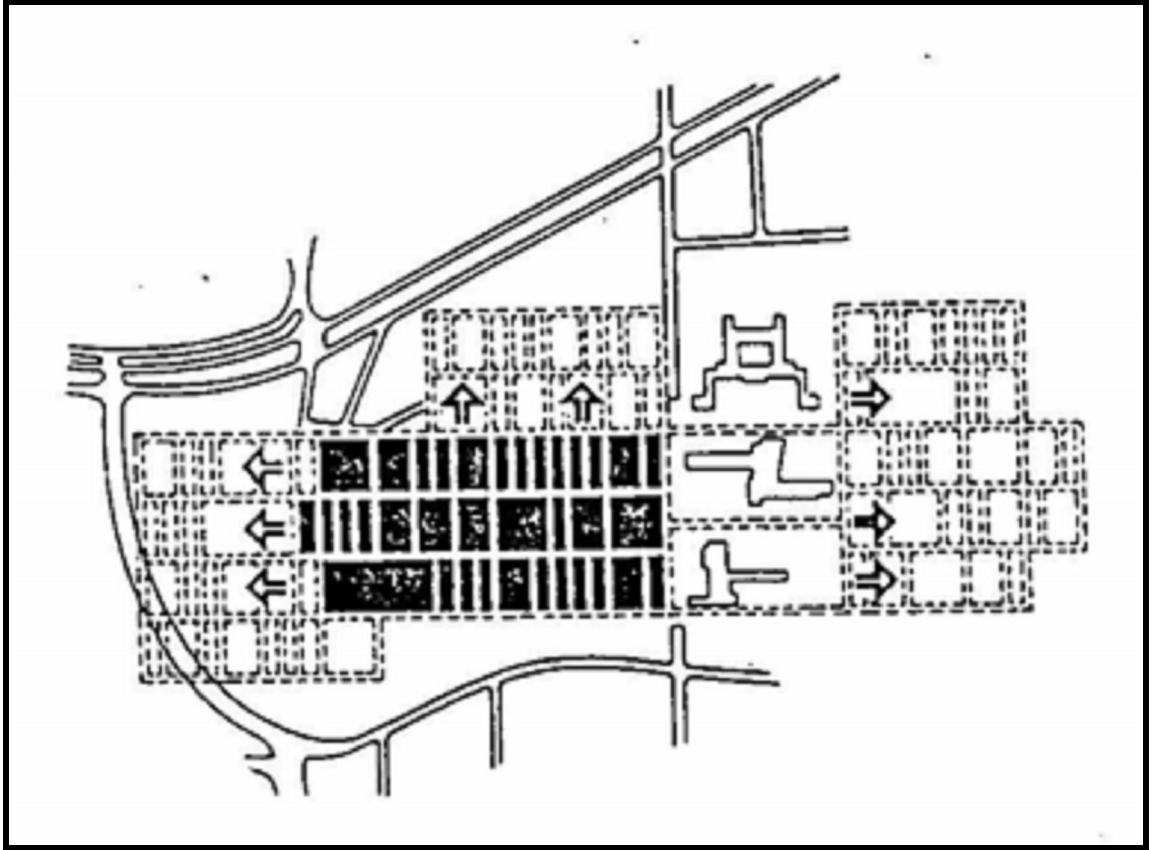
Kütahya Dumlupınar Üniversitesi moleküler sistemde yerleştirilen üniversitelere örnek olarak verilebilir (Begeç 2002).

Şekil 1.3. Moleküler Yerleşim Modeli (Erkman 1990; Karakaş 1999)

1.2.1.d. Şebeke yerleşim modeli

Üniversite yerleşkesini oluşturan bütün birimler, ızgara şeklinde konumlandırılmışlardır (Şekil 1.4). Sistemin birbirine bağımlı alanlardan oluşması, arazinin düz ve engebesiz olmasını gerektirir. Mikro büyümeler ızgara sisteminin çevresinde olabilir. Yoğunluk nedeniyle iç ulaşım daha kolaydır. Ancak yatırım iyi planlanmadığı takdirde yapısal tasarımdaki aksaklıklar yerleşke bütünlüğünü de olumsuz etkileyecek ve birimler arası bağlantı koparak şebeke sistemi aksayacaktır. Bu yerleşim sisteminde öğrenci sayısı arazi olanaklarına göre arttırılabilir. Bu sistemde planlanmış olan üniversitelere, İTÜ Ayazağa Yerleşkesi, Dicle Üniversiteleri örnek gösterilebilir (Begeç 2002).

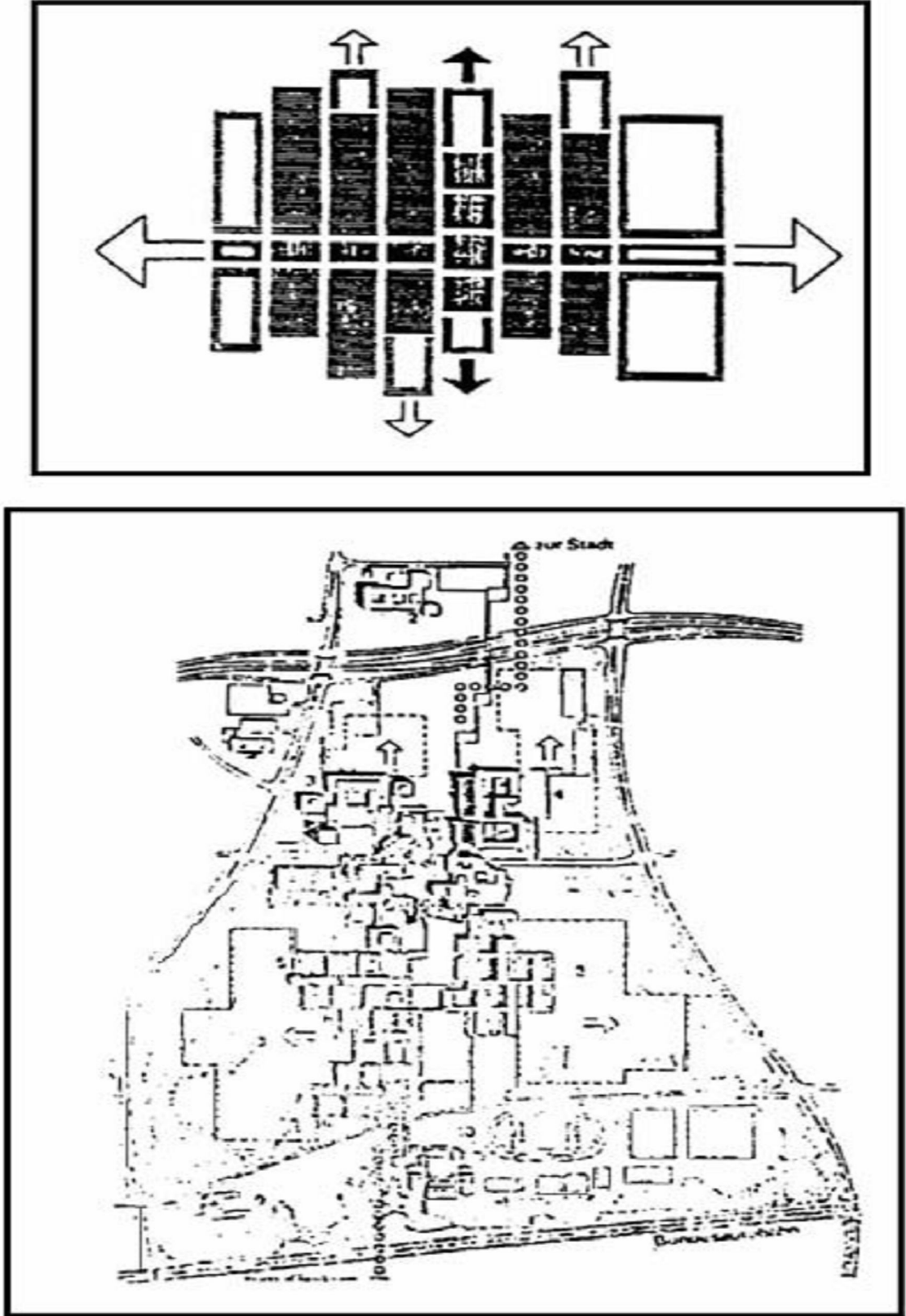
Şekil 1.4. Şebeke Yerleşim Modeli (Erkman, 1990; Karakaş, 1999)

Şebeke yerleşim modelinde büyüme, birimler arasında kalan alanların darlığı nedeniyle kısıtlı bir şekilde olurken, birimlerin dışında genişleyerek sürebilir. Birimlerin birbirine

eklenmesiyle gelişmenin sürdürülmesi, yapılanmanın merkezi olmasını engeller. Yerleşkedeki bütünlük ortak kullanım üniteleri ile sağlanır. Dışa doğru büyümede kurulan her yeni birim bu ünitelerle diğerlerine bağlanır. Böylece yerleşkenin genel gelişiminde kopukluk yaşanmaz (Karakaş 1999).

1.2.1.e Haç tipi yerleşim modeli

Haç tipi yerleşim modelinde ortak kullanım ve öğretim alanları birbirini dik açılarla kesen iki bant oluşturur. Bu bantlardan biri aracılığı ile kent ile bağlantı kurulabilir. Yoğunluk yüksek olup, bu model için önerilen öğrenci kapasitesi 10.000-12.000 arasındadır. Bu sistemde ortak kullanımlar bantların kesişim noktasında merkezi olarak bulunurlar ve bu noktadan dışa doğru büyüme gösterirler (Şekil 1.5). Akademik alanların mikro büyümesi ana bantlar boyunca gerçekleşir. Diğer birimlerdeki gelişme ise bantlar arasındaki boş alanlarda ve bantın devamında ortak kullanımlarla birlikte devam ederek sağlanır. Yerleşke tasarımının tamamlanması uzun süreç olabilir. Bu tip yerleşim modellerinde önceliğin ortak kullanım alanlarına verilmesi, maliyeti yüksek olmasına neden olur. Ayrıca ortak kullanım alanlarının kapasitesi altında ve amaç dışında kullanımına da neden olabilir. Bu yerleşim biçimine Kocaeli Üniversitesi örnek olarak gösterilebilir (Begeç 2002).

Şekil 1.5. Haç Tipi Yerleşim Modeli (Erkman 1990; Karakaş 1999)

1.3. Dünya’da ve Türkiye’de Üniversite Yerleşkeleri Planlama Örnekleri

» **Bath Üniversitesi Yerleşkesi (İngiltere):** Bath üniversite yerleşkesi, tarihi ve turistik bir kent olan Bath kent merkezine yaklaşık 2 km uzaklıkta, 76 hektarlık bir alan üzerine kurulmuştur. Kente olan yakınlığı göz önüne alınarak, yerleşkedeki sosyal kullanışların kent tarafından kullanılabilmesi gibi, yerleşkedeki barınma ihtiyacının bir kısmının da kentte çözülebileceği düşünülmüştür (Çınar 1998).

Bath Üniversitesi, (Şekil 1.7) kısmen lineer yerleşim sistemi özelliğini gösteren bir yerleşim modeli sergilemektedir. Yerleşkede yaya alleesiyle bir ana aks oluşturulmuştur. Akademik birimler bu ana aksa dik açılarla bağlanan yollar arasında yer almaktadır. Ortak kullanımlar, ana aks üzerinde oluşturulan alle üzerinde dağılım gösterirken, barınma birimleri ise hem yerleşkenin merkezi noktasında hem de yerleşkenin dış sınırlarına doğru konumlandırılmıştır. Akademik ve barınma birimlerinin ortak kullanım alanlarına yakın olması, ortak kullanım alanını daha etkin kılmıştır. Yerleşkenin ana aksının oluşturduğu yaya alleesi ile küçük bir kent merkezinin özellikleri yaratılmaya çalışılırken, bölgeleme fikrine karşı bir tutumla bu lineer merkezde günün her saati yaşayan bir kent atmosferi gerçekleştirilmek istenmiştir (Kortan 1981).

Şekil 1.7. Bath Üniversitesi Yerleşkesi

» **Sonoma State Üniversitesi (California):** Sonoma State Üniversitesi yerleşkesi ana planı 1962 yılında hazırlanmış ve 1966 yılında da uygulanmaya konulmuştur. Darwin,

Stevenson Halls'u, The Field House ve Salazar Kütüphanesi, 1960'lı yılların planlama ve mimari özelliğini çok güzel yansıtan bir bölge olarak bu yerleşkenin merkezi olarak belirlenmiş ve tahsis edilmiştir. Bu planda yerleşke içinde değişik yerlerde oluşmuş büyük park alanları (Şekil 1.8) ve orta yükseklikte birçok ikametgâh kulelerini de kapsayan üç adet uydu ev bölgesi mevcuttur

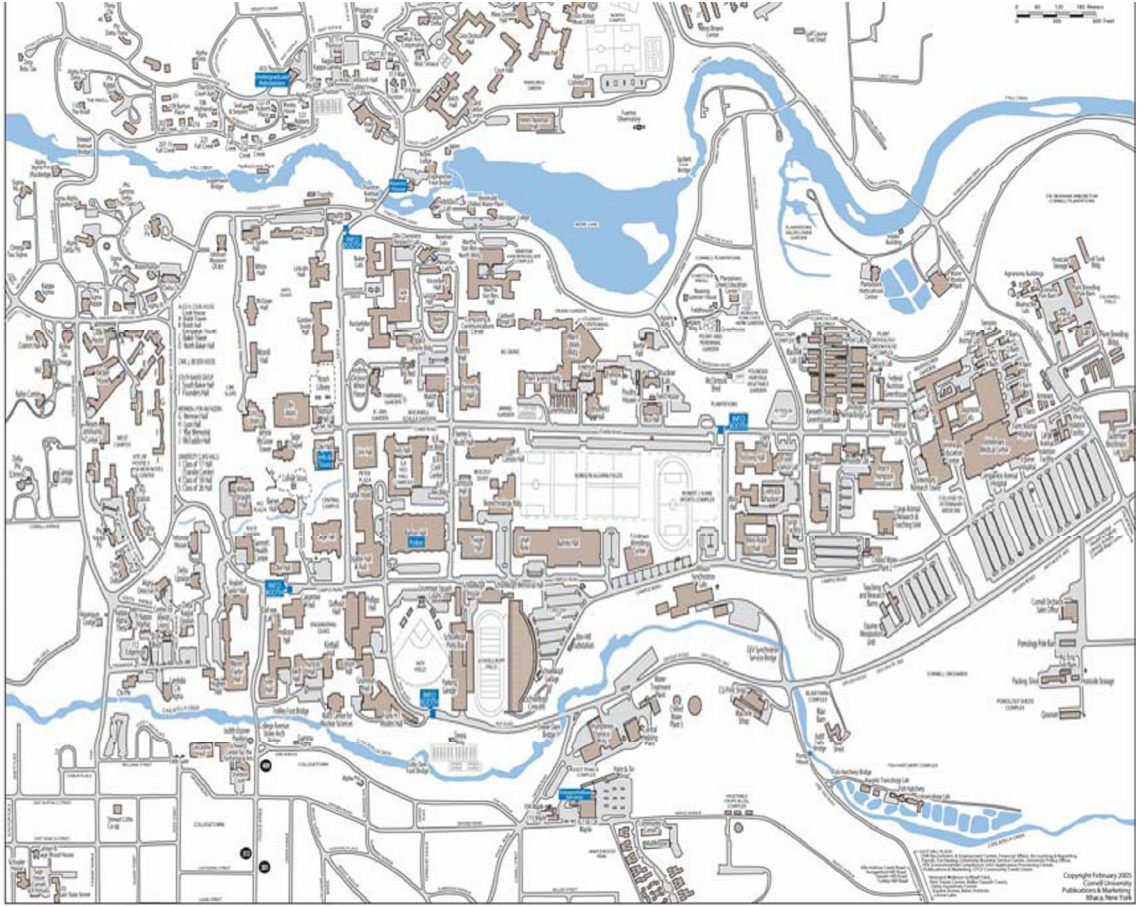

Şekil.1.8. Sonoma State Üniversitesinden Bir Görünüm (Anonim 2006b)

Yine bu planda hem güney hem kuzey yerleşke girişleri ve akademik bölgeyi çevreleyen bir çevre yolu mevcuttur. Yerleşkenin giriş kısmındaki Brutalist (Gaddar, vahşi) sitildeki beton yapılar ve güzel bir manzaradan yoksun oluş buraya “San Quentin Nort” lakabının takılmasına sebep olmuştur. Bu plan 12.000 öğrenciyi barındıracak büyük bir yerleşke için tasarlanmıştır (Anonim 2006b). 1969 yılında, yönetimle ilgili binaları da içeren yeni akademik binalara gereksinim duyulması üzerine ana plan revize edilerek geliştirilmiştir. Öncelikle öğrenci sayısı 10.000'e düşürülmüştür. Bu tasarımda daha alçak ve daha az resmi görünümlü bina tipleri öngörülmektedir. Buna yönelik olarak Rachel Carson Hall, The Health Services (Sağlık Servisi) binası, öğrenci yatakhaneleri, sanat binası ve öğrenci sendika binası gibi yerler inşa edilmiştir. Park bölgesi, güney ve yerleşkenin güney batısına doğru genişletilmiş ve çevre yolu da öğrenci yatakhanelerinin arkasından daha batıya çekilmiş ve böylece barınma özellikli ve akademik özellikli yerler arasında daha iyi bir entegrasyon sağlanması düşünülmüştür (Şekil 1.8).

Böylece plan ve düşünölen binalar daha az resmi ve daha az sıklıkta bir görünüm kazanmakta ve daha detaylı bir yerleşke kavramını içermektedir. Hala planda yer alan kuzey girişı daha sade şekle girmiş ve bugün diploma törenlerinin düzenlendiği yeşil alan halini almış resmi bir giriş bölgesi olmuştur (Anonim 2006f). Sonoma State Üniversite yerleşkesinin yerleşim planı son olarak 1992-1993 yılları arasında tekrar ele alınmış ve akademik binaların yerleri ve kapasitelerini değiştirilerek, yeni yatakhane binalarının ve yeni danışma merkezinin yerleri belirlenerek geliştirilmiştir. Otopark alanları daha çok yerleşkenin güney kısmında merkezi bir halde konumlandırılmış ve yeni inşaatların otopark gereksinimi de karşılayacak şekilde rezerv alanlar ayrılmıştır. Yerleşke çevre yolu projeden çıkarılmış ve gelecekteki kuzey girişı biraz daha batıya, fiziksel eğitim kompleksinin biraz daha batısına kaydırılmıştır (Anonim 2006f).

» **Cornell Üniversitesi Yerleşkesi (ABD):** Cornell Üniversitesi 1865’li yıllarda ileri düzeydeki bir üniversite ve bir enstitünün birleşimi ile Ezra Cornell tarafından kurulmuştur. New York’un Finger Lake bölgesinde kurulmuş olağanüstü gölleri, şelaleleri, tarım alanları, parkları, Cayuga Gölünün yanında ülkenin en etkileyici yerleşiklerinden birisidir (Şekil 1.9). Yerleşke, Ithaca’da bütün manzaraya hakim bir konumda 745 dönümlük bir alana yayılmıştır. Son 12 yıldır yerleşmenin çevreye doğru genişlemesi durdurulmuştur.

Şekil 1.9. Cornell Üniversitesi Yerleşke Planı (Anonim 2005a)

Yerleşke ulaşım sistemi 3 ana yoldan sağlanmaktadır. Üniversite yerleşkesine merkezden her 10 dakikada bir otobüs seferleri yapılmaktadır. Her otobüs durağında otobüslerin numaralarını, hareket saatini, seyahat güzergâhını ve gününü gösteren bir takvim asılıdır. Her noktada güvenlik birimleri mevcut olup, yerleşke güvenliği üniversite özel güvenlik birimi ile sağlanmaktadır. Giriş ve çıkışlar kamera sistemi ile kontrol edilmektedir. Tüm yerleşkeye dağılmış, gece görünümünü kolaylaştırmak için renkli lambalara sahip acil imdat telefonları ile her an güvenliğe ulaşmak mümkündür.

Otoparklar genel olarak yerleşke dışında toplanmıştır. Burada (Şekil 1.10) arabasını parkeden öğrenciler için yerleşke içinde 5'er dakika ara ile ring servisi hizmet vermektedir. Çok geniş yeşil alanlara sahip olmasına rağmen yerleşke içindeki otoparklar çok sınırlı sayıdadır. Genellikle yıllık 600 dolarla kiralanarak öğretim

görevlileri tarafından kullanılmaktadır. Bu otoparkların yanında genellikle birkaç otoluk yerde ziyaretçiler için sınırlı sürelerde park izni verilmiştir. Yanlış yere park etme veya park süresinin aşılmasında araç yerinden çekilerek müdahale edilmekte ve park cezası uygulanmaktadır (Yılmaz ve Yılmaz 2005).

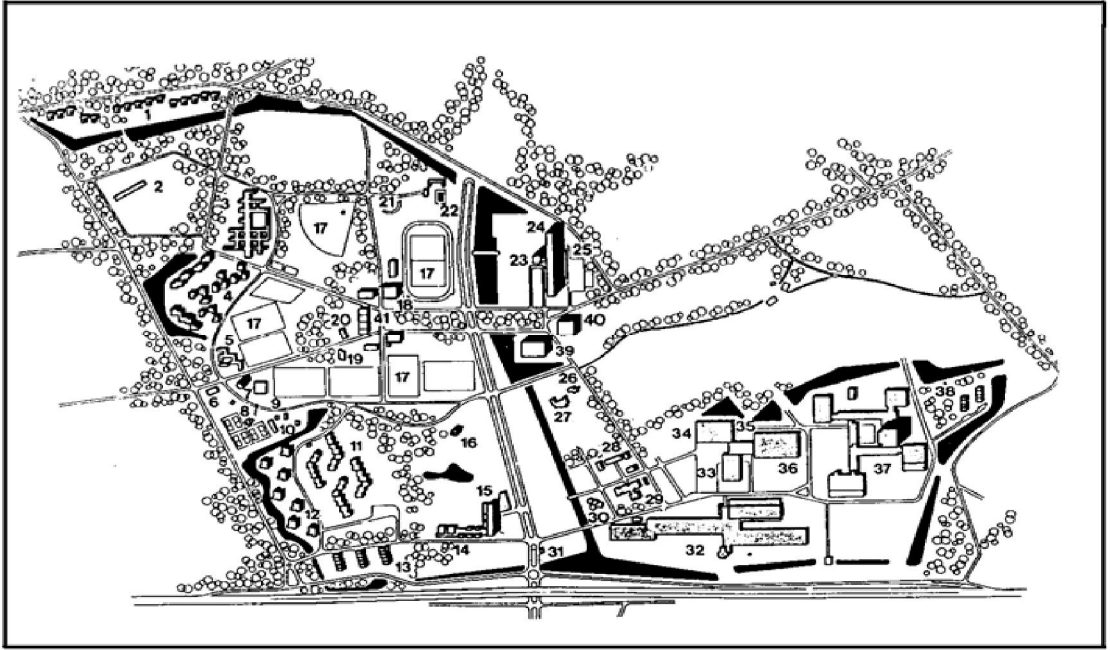
Şekil.1.10. Cornell Üniversitesinden Bir Görünüm (Anonim 2005a)

Günün her saatinde, öğrencilerin bu yollarda koşu yaptıklarını gözlemleyebilirsiniz. Genelde yemekhane binalarının yakınları ve üniversite kayıt binasının önü dışında yol boyu oturma bankları mevcut değildir. Yerleşke alanının büyük çoğunluğunu açık yeşil alanlar oluşturmaktadır. Özellikle sonbaharda yerleşkede ve çevresinde ki ağaçlar değişik yaprak renkleri ile eşsiz doğal güzellikler sunmaktadır. Yapı kitleleri dışında kalan bütün alanlar bakımlı çim alanlarına dönüştürülmüştür. Yaz aylarında da sürekli yağmurlu bir iklimle sahip olan Ithaca'da çim alanlar için sulama sistemi oluşturulmamıştır.

Açık ve kapalı çok sayıdaki spor alanları bütün yerleşkeye yayılmıştır. Yüzme havuzu, futbol, basketbol, tenis sahaları, buz hokeyi, Amerikan futbol sahaları, yürüyüş yolları

her yaştaki insanın rekreasyonel gereksinimlerine göre tasarlanmıştır. Cornell Üniversitesi yerleşkesi, alan kullanımı, eğitimi, çevreye duyarlı fiziksel yapılanma süreci ile ABD'nin önde gelen üniversitelerinden biridir. Yerleşke kentle bütünleşmiş ve Ithaca'nın simgesi durumundadır. Bütün dünyadan gelen çok sayıda öğrenciye hizmet veren yerleşke, yeni bir yapılanma sürecindeki ülkemiz üniversite yerleşkelerine bir model oluşturmaktadır (Yılmaz ve Yılmaz 2005).

» **Twente Üniversitesi (Hollanda):** Twente Üniversitesi Enschede şehrinden 7 km uzaklıktadır ve Enschede Hengelo bağlantı yoluyla ulaşılmaktadır. Ayrıca bir otoban yapımı tasarlanmaktadır. Yapı planlaması 2000 öğrenci için yapılmıştır ve etrafı konut alanları ile sınırlandırılmıştır. Genişleme 4000 kişi için planlanmıştır. Matematik, fizik, kimya, elektroteknik, makine, sosyal bilimler ve halk bilimleri mevcuttur (Çınar 1998). Twente Üniversitesinin yerleşim biçimi yaygın tip yerleşim modelinde tasarlanmıştır (Şekil 1.11). Seyrek bir bina yoğunluğu içeren doğal bir park içersinde tekil bina gruplarının rastlantısal bir biçimde dağılımı en belirgin özelliğidir. Akademik bölge ve barınma bölgesi, ortak kullanımlar bölgesi etrafında bir dağılım göstermektedir. Üniversitenin strüktüründe Anglosakson sistem örnek alınmıştır. Öğrenim ve konaklama aynı üniversite arazisinde gerçekleştirilerek öğrencilere daha iyi yaşama ve çalışma şartlarıyla eğitim zamanının kısıtlanması ve üniversite olanaklarının en etkin kullanımı amaçlanmıştır

Şekil.1.11. Twente Üniversitesi Yerleşkesi (Linde 1971; Çınar 1998)

Ortak kullanım bölgesini merkez olarak kabul edildiği dolaşım sisteminde yayılım bu noktadan başlayıp, akademik ve barınma bölgesine doğru dağılım göstermektedir. Yerleşke içersinde ortak kullanım bölgesinden en uzak bölgeye mesafe 10–15 dakikada yürünebilecek tarzda tasarlanmıştır (Şekil 1.12).

Şekil 1.12. Twente Üniversitesi'nden Bir Görünüm (Anonim 2006c)

Yoğunluğun düşük olması nedeniyle, fazla nüfus barındırması gereken durumlarda bir ikinci merkez söz konusu olabilecek şekilde tasarlanmıştır. Makro büyümenin sonraki yapı aşamaları makine bölümü, üniversite genel ihtiyaç donanımları ve öğrenci merkezi oluşturur. Bu aşamada alan tipinin karakteristik bir özelliği görülmüştür; üniversite arazisinin genel sınırları içerisinde birçok farklı yerde binalar yapılmıştır. Mekânsal kapalılık (bitmişlik) ancak uzun süreli kademe amaçlarına ulaşıldığında oluşacaktır (Çınar 1998).

» **Bilkent Üniversitesi (Ankara):** 1986 yılında kurulan ve 386 öğrenciyle eğitime başlayan Bilkent Üniversitesi bugün; 9 fakültesi, 2 lisans düzeyinde yüksek okulu, 3 meslek yüksek okulu ve 6 enstitüsü ile 10.000 öğrenciye eğitim vermektedir (Anonim 2006d). Bilkent yerleşkesi yerleşim modeli olarak, moleküler yerleşim biçimini temsil etmektedir. Kendi içinde işlevsel bütünlüğe sahip birimlerin oluşturduğu üç ayrı çekirdek alandan oluşmaktadır ve her bir çekirdek farklı bir yerleşke olarak değerlendirilmiştir (Şekil 1.13). Bunlar Merkez, Orta ve Doğu yerleşkeleridir. Orta

yerleşke kuzeyinde bulunan gölet ve vadisiyle, Bilkent Üniversitesinin görsel açıdan en etkili yerleşkelerinden birisidir.

Şekil 1.13. Bilkent Üniversitesi Yerleşkesi (Anonim 2006d)

Yerleşkelerin hemen yakınında geniş kapsamlı alışveriş merkezi bulunmaktadır. Doğu yerleşkesinin yanında, Bilkent Oteli ve Konferans Merkezi hizmet binası bulunmaktadır. Spor kompleksleri ve öğrenci yurtları Merkez ve Doğu Yerleşkesinde yer almaktadır. Ayrıca Doğu ve Merkez Yerleşkesinde Sağlık Merkezleri de bulunmaktadır (Arkun ve Özkal 2005). Farklı hizmetler sunan her birim kaplamış olduğu alanla, fakülteler arasındaki yaya ilişkisinin de oluşmasına hizmet eder (Şekil 1.13 ve Şekil 1.14). Yerleşkenin ana çizgisini ve farklı mekân kullanımlarının genel çerçevesini bu dolaşım ağı belirlemektedir. Dolaşım ağı üzerinde yerleşkenin yapısal peyzajına olanak sağlayan geniş açık alanlara da yer verilmiştir (Arkun ve Özkal 2005).

Bilkent Üniversitesi peyzaj tasarımının en dikkat çekici yanı bitki seçiminde mevsimsel özelliklerin ön planda tutulmasıdır. Bilkent Yerleşkesinde her mevsimin kendine özgü renklerini bitkilerle görebilmek mümkündür. Güzel Sanatlar Fakültesinden başlayıp kütüphane binasına kadar uzanan yol ağaçlandırması Bilkent yerleşkesinin en önemli yeşil alanlarından birisidir. İşletme Fakültesi ve İktisat Fakültesi önündeki meydan ve havuzla devam eden bu yaya yolu üzerinde oluşturulan ceplerde farklı tasarım önerileri yer almaktadır. Ayrıca Bilkent Üniversitesi, yaklaşık 2.850.000 m²'lik bir alana yayılan Bilkent Ormanına sahiptir (Arkun ve Özkal 2003).

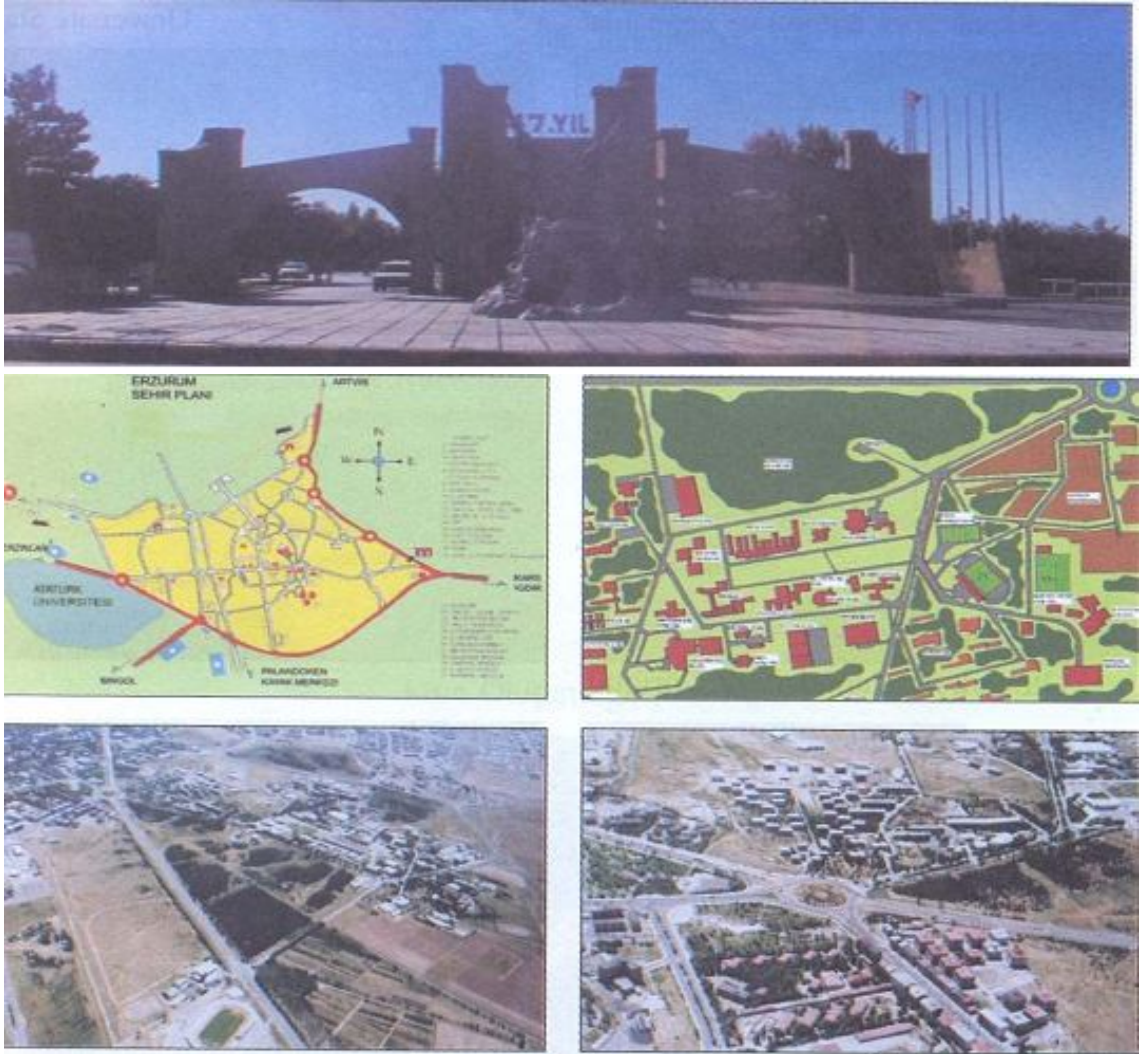

Şekil 1.14. Bilkent Üniversitesi Yerleşkesi Yaya Dolaşım Ağından Bir Görünüm (Anonim 2006d)

» **Atatürk Üniversitesi (Erzurum):** Erzurum kentinin batısında ve bitişiğinde yer alan Atatürk Üniversitesi yerleşkesinin toplam alanı 8000000 m²'dir (Şekil 1.15). Atatürk üniversitesi yerleşim planı için 1958 yılında bir yarışma açılarak Hayati TABANLI ve arkadaşları tarafından hazırlanan 1/ 2.000 ölçekli yerleşme planı birinci olarak seçilmiş ve aynı yıl uygulamaya başlanılmıştır. Fiziki yerleşime uygun olarak hazırlanan yerleşim peyzaj ve rekreasyon alan planlamaları 1963 yılında Prof. Dr. Fuat TANRIVERDİ tarafından yapılmıştır. Atatürk üniversitesi yerleşke alanı içerisinde toplam 364 bina bulunup bunların zemin olarak kapladıkları alan 161.224 m²'dir. Bu

konut dokusu içinde fakülteler, idari binalar, hizmet binaları ve lojmanlar bulunmaktadır. Yerleşke alanı içerisinde 11 fakülte, 3 meslek yüksek okulu ve 6 enstitü bulunup, bunlar dikdörtgen şeklinde bir ring oluşturan ana arter çevresinde yer alırlar. İdari binalar içerisinde ise; rektörlük binası ve öğrenci işleri binası bulunmaktadır. Rektörlük binası yerleşke alanının, öğrenci işleri ise fakültelerin merkezine yakın kurulmuştur. Lojmanlar yerleşimin kuzeydoğusunda, şehir merkezi ile yerleşke alanı arasında sınır oluşturmakta olup, içerisinde toplam 61 adet lojman binası bulunmaktadır. Bu binalarda YÖK lojmanları olmak üzere toplam 1048 adet daire bulunmaktadır Sosyal dokuda bulunan tesisler daha çok lojman alanı ile fakülteler arasında bulunmaktadır. Yerleşke alanında bulunan sosyal üniteler; bankalar, kafeteryalar, eğlence merkezleri, sinema, sergi salonları, tören ve şenlik alanı, jimnastik salonu ve alışveriş merkezleridir. Ayrıca bu alan içerisinde (Şekil 1.16) 2 adet tribünlü çim futbol sahası, 5 adet açık tenis kortu, kapalı spor sahası, 5 adet açık basketbol ve voleybol sahası, 1 adet koşu parkuru ve cami bulunmaktadır. Atatürk Üniversitesi yerleşkesi alanı içerisinde 225.125 m² alan kaplayan yurtların öğrenci kapasitesi 7.082 kişidir. Yurt dokusu içinde 5 adet, 7 adet kız öğrenci yurt bloğu bulunmaktadır. Yurt alanı içerisinde 4 adet lojman binası, 1 adet ısı merkezi, postane, 2 adet danışma binası, 3 adet basketbol ve voleybol sahası, 1 adet futbol sahası, 3 adet oturma alanı mevcut olup, 3 adet yurt bloğu, 1 adet spor salonu, 1 adet hizmet binası ve 1 adet merkezi kafeterya binası yapımı devam etmektedir (Yılmaz 2003).

Yeşil doku, yerleşke alanını bir kuşak şeklinde çevrelemektedir. Bu kuşak 4.320 dönüm olup, yerleşke alanını kırsal ve kentsel alanlardan ayırmaktadır. Yerleşimdeki yeşil alanları; fakültelere ait yeşil alanlar, koruluklar, yol ağaçlandırmaları, otoparklara ait yeşil alanlar, refüjler, çocuk oyun alanları, spor alanları, çimlendirilmiş alanlar ve diğer yeşil alanlar oluşturmaktadır. Bitkilendirme ile yerleşkedeki tüm binaların keskin yüzeyleri yumuşatılmıştır. Atatürk üniversitesi; sarıçam (*Pinus sylvestris*), akça ağaç (*Acer familyası*), karaağaç (*Ulmaceae familyası*) ve dişbudak (*Fraxinus familyası*) ağırlıklı ve yaklaşık 50 yıllık ağaç dokusuyla Erzurum kentinin en önemli yeşil alanını oluşturmaktadır (Yılmaz 2003).

Şekil 1.15. Atatürk Üniversitesi Yerleşkesi (Yılmaz, 2003)

Şekil 1.16. Atatürk Üniversitesi Yerleşkesinden Bir Görünüm (Anonim 2006e)

1.4. Çalışmanın Amacı ve Konuya Yaklaşım

Atatürk üniversitesi yerleşke alanında yapılan bu çalışmanın amacı yerleşke alanında şuan itibariyle mevcut olan yapı, tesis, dinlenme ve eğlence yerleri, rekreasyonel alan, yeşil alan vb. etmenleri bir bütün olarak düşünülüp görsel kalite yönünden değerlendirmektir. Bu değerlendirmede mevcut alanda mevsimsel fotoğraflar çekilerek Erzurum nüfusunun %0,1'lik kesimine anket uygulanarak alanın görsel kalite yönünden değerlendirilmesi yapıp sonuca varılacaktır. Çalışmanın ana mevcut alandaki görsel kalite değerlendirmesi amacıyla yapılan bir dizi araştırma sorusunun cevaplanmasıdır. Atatürk üniversitesi alanının görsel kalitesinin değerlendirilmesi ve alan bu bağlamda nasıl bir görünüme sahip? Her araştırmaya bir varsayımdan başlayarak yola çıkılması, neyin araştırılacağı probleminin çözümünde kolaylık ve fayda sağlayacaktır. Bu araştırma için çözülmesi gereken problem bir yerleşke alanında olması gereken mevcut yapılar tesisler vb. etmenlerle Atatürk Üniversitesi Yerleşke alanındaki mevcut durum karşılaştırılıp alan ne kadar görsel kaliteye sahip olduğu belirlenerek ve bir sonuca varmaktır. Ayrıca alandaki görsel kaliteyi belirleyecek öğelerin mevsimsel etkileri de göz önünde bulundurularak pozitif yönde mi yoksa negatif yönde mi etkileyeceği sonucuna varılacaktır (Kalın 2004).

- ✓ Tercih edilen mekân için en fazla tanımlanan görsel kalite öğeleri olarak “tercih edilirlği belirleyen görsel kalite öğelerinin “ saptanması,
- ✓ Görsel kalitenin azaldığı belirlenen bölgeler için “tercih edilirlği belirleyen görsel kalite öğelerinin belirli oran ve kombinasyonlar ile oluşturulacak alternatif önerileri ile azalan görsel kalitenin arttırılması,

2. KAYNAK ÖZETLERİ

Laurie (1975), Görsel değerlendirmedeki estetik faktörler çalışmasında, son on yıllık peyzaj çalışmalarında planlamacıların bir ihtiyacı olarak tasarlanan peyzajın, mevcut peyzaj içinde görsel özelliklerinin değerlendirilmesi incelenmiştir. Çalışmasında, peyzaj görüntülerini belli bir görüş açısı içinde fotoğraflarla gözlemcilerle sorular sorarak estetik yargılara ulaşılabilineceği araştırılmıştır. Bunun için estetik karşılaştırmalar ve toplumun kültürel özelliği kullanılmış, çalışmada güzelliği, onu oluşturan estetik ve psikolojik nedenleri, fiziksel mekân ve görüntülerde estetik yararı gözlemcilerin özellikleri açısından araştırmıştır. Peyzaj içinde; bitki ve yapılarını, peyzajın kompozisyonunu, desen ve renk uyumunu, doğallığını, peyzajın doğrusal yapılarla ilişkisini v.b. 20 adet genel görsel özellik değerlerini listeleyerek incelemiştir. Araştırmada, peyzaj değerlendirmesinde son 10 yıllık dönemde uygulanan tekniklerin ölçümü ve incelemesi yapılmıştır. İncelemelerde;

- ✓ Tasarımcı gözlemlerinin, alandaki kır manzaralarının fiziksel içeriğinin görsel özelliklerine tepkisinin fert bileşenlerin özelliğine dayandığı belirlenmiştir.
- ✓ Peyzaj manzaralarının tercihlerinin değerlendirmeleri fotoğrafları gözlemleyen kişilerce fotoğraflanıp mevcut durumu görsel özellikleri ile belirlenerek incelenmiştir.
- ✓ Mekânın görseli için tercihlerin niteleyici sınıflamasında sıfatlama ve tepkiler örneklerle gösterilmiştir.
- ✓ Kır manzarasının alanındaki öznel değerlendirme ile bir bütün olarak incelendiği sonuçları tespit edilmiştir.

Bu sonuçlarda bireylere sıfatlamalar, estetik duyumun yarattığı estetik duyguların ifadesi olarak tek ya da ikililer halinde sorulmuş ve tartışılarak sonuçlara ulaşıldığı belirlenmiştir.

Çalışmada, tasarımcı ve uzmanların estetik değerlerinin toplumdan ileride olduğu ve bu nedenle toplumun bu değerleri anlayacak kapasite olamamasının istikrarlı sonuçların

alınmasında kullanıcılarla oluşturulan grupların daha istikrarlı sonuçlar çıkaracağı irdelenmiştir. Kullanıcı ve uzmanların değerlendirmesiyle, estetik özelliklerin sosyal fayda ve kullanımında daha iyi sonuçlar oluşturacağı belirlenmiştir.

Araştırmada görsel kalite değerlendirme listesi oluşturulmuştur. Görsel kalite değerlendirmesinde peyzajın bileşen ve karakteristik bölümleri, görüş açısı, görünüm ve dönüm noktaları, etkili bitki örtüsü, birlik çeşitlilik, mekân bilgileri, yaban hayatı, su yüzeyleri ve atmosferik etkiler v.b. 17 adet bölümden oluşturulmuştur.

Peyzajdaki kalite etkileri ve kaliteye olan etkiyi oluşturan peyzaj özellik ve bileşenleri incelenmiştir. Peyzajın bileşen ve özellikleri renk, biçim, doku, ölçü, çizgi, uyum miktarı ve oranları olumlu pozitif (+), etkisiz (0) ve negatif (-) olarak değerlendirilme ölçütleri tespit edilmiştir.

Cendrero *et al.* (1976), Kuzey İspanya'da Santander'in kıyı kesiminde, jeolojik birimlerin görsel değerlerini belirlemişlerdir. Araştırma alanında beş çeşit jeolojik değer tespit edilmiştir.

Shafer Jr and Brush (1977), Doğal peyzaja ait fotoğrafların değerlendirilmesi sonucu elde ettikleri verileri regresyon analizine tabi tutularak bir model oluşturmuşlardır. Çevre ile ilgili kararlar veren birimler tarafından görsel kalitenin yüksek olduğu alanlarda yapılacak planlama ve yönetim çalışmalarında bu modelin kullanılmasını, çevresel etki değerlendirme çalışmalarının peyzajın estetik kalitesi ile bağlantılı olarak yapılmasını önermişlerdir.

Shuttleworth (1980a), Araştırma yaptığı alanda peyzajı temsil ettiklerinin doğruluğu ve etkinliği kanıtlanan fotoğrafların kullanıldığı örnek bir çalışma ile görsel kalite analizi yapmıştır.

Arriaza *et al.* (2003), Peyzajın görsel kalitesinin değerlendirilmesi çalışmasında, Güney İspanya'da Akdeniz kıyısında Andalusia bölgesindeki iki kırsal alanda beş aşamalı bir çalışma gerçekleştirmiştir.

Birinci aşamada; çalışma alanında, coğrafik bilgi sistemiyle homojen özellikteki peyzaj üniteleri belirlenmiştir.

İkinci aşamada; belirlenen her bir peyzaj ünitesinin fotoğrafları çekilmiştir.

Üçüncü aşamada; mevcut mekânın estetiği peyzajın görsel etki değeri için gözlemcilerin tercihlerine göre değerlendirilmiştir.

Dördüncü aşamada; belirlenen görsel nitelikleri bitki, kültürel yapı, düzlem ve su yüzeyi üzerindeki renk çeşitliliği ve uyumu, doku uyumu, doğallık, görünümde denge, derinlik ve arka plan ufuk hattı v.b. estetik özelliklere göre etki ve değerlerindeki değişimler mekânlarda incelenmiştir.

Son aşamada; tüm fotoğraflarda peyzaj görsel kalitesi ve her bir bileşendeki değişimin değerleri hesaplanarak karşılaştırılmıştır.

Araştırmada çekilen 400 adet fotoğraf, 226 kişiden oluşturulan 10 anket grubu için, her bir grup için rastgele seçilen 16 sahne görüntüsü ve toplamda 160 adet görüntü yöntemde kullanılmak üzere değerlendirilmiştir.

Çalışmada her grup seçtiği 16 adet fotoğraf içinden en güzel ilk dört fotoğrafa +4, +3, +2, +1 puan, en beğenmedikleri dört fotoğrafa -4, -3, -2, -1 puan ve diğer sekiz fotoğrafa 0 puan vererek değerlendirmişlerdir. Elde edilen veriler görsel kalite indeksi oluşturulmasında kullanılmıştır. Mevcut alandaki görüntülerin aldıkları değerler alanda konumlandıkları yerlerin görsel kalitesinin değerlendirilmesinde kullanılmıştır. Suyun varlığı, suyun hareketi, doku, bitki örtüsü, renk uyumluluğu, ölçü etkinliği, hiyerarşik

düzen, doğallık, olumlu ve olumsuz yapay elemanlar, ufuk hattı (arka plan), odaksal görünüm, denge ve renk sayısı ölçüleri değerlendirmelerde kullanılmıştır

Schroeder and Daniel (1980), Görsel kalite analizi metodunun yol koridorunda görsel kalite analizinde kullanılabilirliği araştırılarak, yol koridoru boyunca ormanlık alanlardan çekilen fotoğraflar değerlendirilmiştir

Brown and Daniel (1987), Gözlemci gruplarını, farklı görünüm tiplerinden hazırlanan renkli slâytlarda görülen orman görüntülerinin manzara görüntülerini sınıflandırmaya yönlendirmiştir. Manzara tercihi farklılıklarının gözlemci algılama farklılıklarından ve derecelendirme kriterlerindeki değişimlerden kaynaklanabileceği sonucuna varmıştır

Erdönmez ve Kaptanoğlu'na (2006) göre; Bu çalışmada, görsel kalite ölçme ve değerlendirme yaklaşımları, ilgili çalışmaların uygulama alanlarında dikkate alınarak geniş bir literatür araştırması doğrultusunda irdelenmiştir ve böylelikle görsel kalite değerlendirmesi ve ölçümü konusunda sonra yapılacak çalışmalara yol gösterici olmak amaçlanmıştır. Sonuçta elde edilen bilgiler ışığında estetik kavramının günümüz koşullarında değiştiği gözlemlenmiş, peyzajın sadece tasarım öge ve ilkeleri açısından değerlendirilmesinin yetersiz olduğu, kullanıcı beğenisi için peyzajın ekolojik anlamda da sürdürülebilirliğinin temel alınması gerekliliği ortaya çıkmıştır.

Kaplan *et al.* (1989), Görsel kaliteyi belirlemeye yönelik bir araştırmada, çevre ile ilgili kullanıcı tercihlerinin ortaya konulmasında, alana ait belirleyici farklı özelliklerin birbirleri ile ilişkilerinin değerlendirilmesinin, tek bir özelliğin değerlendirilmesinden daha güvenilir sonuçlar verdiği vurgulanmaktadır. Çalışma alanının görsel kalitesi, alanla ilgili özelliklerin birbirleri ile ilişkisinin çevre ile ilgi tercihleri nasıl etkilediği ele alınarak değerlendirilmiştir

Hull and Steward (1992), Yaptıkları çalışmada, 90 katılımcının alana ait fotoğraflara verdiği puanları değerlendirerek, araştırma alanının görsel kaliteli mekânlarını ortaya koymuşlardır.

Real *et al.* (2000). Peyzajın çevresel değerlendirmesine iki Şekilde yaklaşmıştır; birincisi Kuzeybatı İŐpanya’da sayısal ve kategorik veri kullanarak peyzaj örneklerinin algılanmasını etkileyen ilgili karakteristiklerin tanımlanması yoluyla, ikincisi peyzaj örneğinin manzara güzelliği belirleyicilerinin bir listesinin elde edilmesi yoluyla’dır. Hem psiko-fiziksel yaklaŐımın hem de biliŐsel yaklaŐımın yüksek tercih düzeyini açıklayabildiğini savunmuŐtur

Daniel (2001), Görsel peyzaj kalitesini sistematik olarak değerlendirmek ve bu bilimsel ve uygulamalı giriŐimin geleceğinin bazı yönleri hakkında tahminler yürütmek için çalışmaların kısa bir tarihini ortaya koymuŐtur. Uzman yaklaşım ve algıya dayalı yaklaşım üzerinde durmuŐtur.

Clay and Smidt (2003), Otoyol görsel meknlarının değişken tanımlama analizi ile güvenilir ve yasal değerlendirmesi alıŐması, Kaliforniya eyaletinde Pismo plajı kuzeyindeki San Louis ile kuzeybatısındaki Morro Bay yerleŐimi arasındaki 10 millik otoyolda uygulanmıştır. Çalışmada, görsel etki değerlendirilerek analiz gerçekleŐtirildi. 2001 yılında, görsel olarak dağlar arasındaki vadilerden geçen yol kenarlarında 43 algı noktasından doğallık, canlı yaşam alanları (canlılık), çeşitlilik ve birlikten oluşan 4 tanımlama uzmanlarca peyzaj içinde kullanılmak üzere değerlendirildi.

Fotoğraflarda uzmanlar ve kullanıcıların bilgilerinden yararlanılmıŐ ve test slytlarında uzmanlarca kavramlar denenmiŐtir. Kullanıcıların, peyzajın fiziksel özelliklerinin estetik özelliklerini görsel algıda ölçen çalışmalar dikkate alınmıştır. Morro Bay elektrik santrali, yolun trafikte kullanımı ve yan yollar 74 fotoğrafta incelenmiştir. Fotoğraflardan rastgele seçilen 36 adet görüntü uzmanların değerlendirme testinden geirilmıŐtir. Uzmanların içsel istikrarın düzeyini belirlemeleri için, yargı güvenilirliği istatistik anahtar sözcük deęiŐkenleri hesaplanmıştır. Doğallık, canlılık, çeşitlilik, birlik deęiŐkenleri korelasyonu cevap veren 234 kiŐinin katılımı ile araştırılmıştır. Peyzaj sahnelerinin güzelliklerinin korelasyonla değerlendirmesinde, katılımcıların cevapları

10 noktadan alınan görüntülerle karşılaştırılmıştır. Otoyol analizinde değişken çiftlerinin doğrusal ilişkisi, korelasyon istatistiksel çalışması ile araştırılmıştır. Çalışma ile otoyolda belirlenen koridorun görsel özellikleri değerlendirilerek çevresel etkileri değerlendirilmiştir. Daha önceki federal otoyol çalışmaları taranarak değişken anahtar fotoğraflar çekilmiştir.

Erenci (2003), Araştırmada Kocaeli Üniversitesi Umuttepe yerleşkesi incelenmiştir. Araştırmada yerleşkede bulunan, (n=1104) öğrenci, (n=56) öğretim elemanı, (n=7) idareci, (n=41) memur olmak üzere, toplam (n=1208) kişi denek olarak katılmıştır. Araştırma, inceleme - araştırma yöntemiyle yapılmıştır. Bilgi toplama aracı olarak anket tekniği kullanılmıştır. Konuyla ilgili literatür çalışması yapıldıktan sonra, kullanılmak üzere bir anket geliştirilmiştir. Anket; kimlik bilgileri, kişilerin yerleşkedeki serbest zamanının tespiti, etkinlik öncelikleri, rekreasyon ve organizasyonu ile ilgili soruları içermektedir. Elde edilen veriler Windows ortamında SPSS paket programı kullanılarak istatistikî işlemler uygulanmıştır. İstatistiksel işlemler olarak Tek Örneklem Ki-Kare Testi ve Ki-Kare Bağımsızlık Testi işlemleri uygulanmıştır. Uygulamada özet olarak; yerleşke dışında serbest zaman etkinliklerine katılım davranışı gösterenlerin ve yerleşke dışında serbest zaman etkinliklerine katılım davranışı göstermeyenlerden bir bölümünün, yerleşkede rekreasyon organizasyonları olması halinde bu etkinliklere iştirak edecekleri, serbest zaman etkinliklerini organize eden ve uygulayan bir grubun olmasının yerleşkedeki organizasyonlara katılımı arttıracacağı, serbest zaman etkinliklerine iştirak etme davranışının konuma, yasa ve cinsiyete göre farklılık göstermediği, serbest zaman etkinliklerinin zararlı alışkanlıkların edinilmemesinde etkili olduğu, serbest zaman etkinlikleri sağlığa ve çalışma performansına olumlu etki gösterdiği, serbest zaman etkinliklerine katılımı ekonomik ve kültürel etmenlerin etkilerinin olduğu, farklı bölümlerdeki kişilerin etkinlik tercihleri birbirinden farklı olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Denekler; basta fiziksel olmak üzere, sosyal, ruhsal ve toplumsal etkinlikleri rekreasyon ihtiyacı olarak göstermişlerdir. Buna uygun olarak bir rekreasyon yönetim seması oluşturulmuş ve Umuttepe yerleşkesine büyük rekreasyon yönetim merkezi, küçük

rekreasyon merkezi, su sporları merkezi, kapalı spor salonları, açık spor alanları ve bu alanlar ve merkezlerde yapılması düşünülen faaliyetler yerleştirilmiştir.

Kalın (2004), Birinci aşamada Trabzon sahil bandının “görsel kalite bütünü”nün belirlenmesi amaçlanmaktadır. Bu aşamada literatür taraması sonucu elde edilen 30 adet görsel kalite alanda fotoğraflanmıştır. Daha sonra bu görsel kaliteler kendi aralarında gruplandırılarak uygulama alanının bu görsel kalite gruplarıyla nasıl tanımlandığı belirlenmiştir.

İkinci aşamada ise Trabzon sahil bandının geçmişten günümüze değişimini nitel araştırma tekniklerinden belge taraması görüşmelerle belirlenmiştir. Elde edilen sonuçlar geçmişten günümüze görsel kalitenin algılanabilirlikten karmaşıklığa doğru gittiğini göstermektedir. Araştırmanın bu aşaması görsel kalitedeki bu negatif yönde gelişmeyi pozitif yöne doğru yönlendirmeyi amaçlayan alternatif senaryo önerileri üzerine kurgulanmıştır. Tarihi değişim süreciyle ilgili yapılan araştırmalarda en çok adı geçen altı nokta in görsel kalite geliştirilmesine karar verilmiştir ve her nokta için literatür taraması sonucu elde edilen yedi kalitenin (Doğallık, Süreklilik, Algılanabilirlik, Yenilik, Gizem, Karmaşıklık, Çeşitlilik, Tutarlılık ve Anlamlılık) geliştirdiği üçer alternatif senaryo önerisi sunulmuştur.

Kaplan ve Hepcan (2004), Ege Üniversitesi Kampüsü “Sevgi Yolu’nun” Görsel (Etki) Değerlendirme Çalışması başlıklı makalesinde, araştırma alanı yapısal çevre ve görsel karakteristikler kapsamında homojen yapıda 5 alt bölümde tanımlanmıştır. Yol güzergâhı, kullanım yoğunluğunun iklimsel koşullardaki günlük yaşam süreci göz önüne alınarak sabah, öğle ve akşam zaman diliminde, belirlenen saat aralıklarında hâkim algı noktalarından elde edilen görünümünün tipolojisi yapılarak değerlendirilmiştir.

Çalışmada, güzergâhta hareket halinde iken edinilen görsel deneyimler ve psikolojik duyular can sıkıcı-iç açıcı, itici-çekici, dikkat dağıtıcı-yoğunlaştırıcı, güvenilir değil-güvenilir, durgun-hareketli sıfat çiftleri,

- ✓ çok olumsuz,
- ✓ olumsuz,
- ✓ orta,
- ✓ olumlu,
- ✓ çok olumlu,

Sayısal değerleri ile sayısallaştırılarak görsel etki değeri araştırılmıştır. Ege üniversitesinin doğu ve batı bölümlerini birbirine bağlayan araç ve yaya paylaşımli yol (Sevgi Yolu) görsel (etki) değerlendirme kapsamında tasarım ve planlama önerileri oluşturulması sağlanmıştır.

Virbašienė and Janušaitis (2004), “Peyzajın görsel kalitesinin analiz edilmesine metodolojik bir yaklaşım” çalışmasında, Litvanya halkının sosyal tercih analizi araştırılmıştır. Çalışmada 75 kişiden oluşan din adamları dışındaki kullanıcılar ve uzmanlar katılımcı olarak kullanılmıştır. Katılımcıların yaşları, cinsiyetleri, eğitim durumları ve meslekleri belirlenerek yüzde oranları belirlenmiştir. Tespit edilen katılımcıları sosyal sınıf oranları, genel demografik yapı yüzde oranlarından çıkarılarak sosyal farklılaşma oranları tespit edilmiştir.

Araştırmada katılımcılar, uzmanlar ve kullanıcılar olarak iki ayrı gruba ayrılmış, seçilen 10 adet peyzaj görüntüsünün fotoğrafları sorgulatılmıştır. Peyzaj görüntülerine numaralar verilerek her görüntünün tanımlanması için konforsuz, rahatsız edici, sıkıcı, ilginç, esrarengiz, karmakarışık, etkileyici, sıradan, düzensiz, tarihle ilişkili, milletin kültürü ve tarihi ile ortak gibi sıfatlamalar kullanılmıştır. Görüntülerin tanımlanması ve değerlendirilmesi için puanlanmada (-2,-1, 0, 1, 2) değerleri kullanılmıştır.

Clay and Smidt (2004), Manzara kalitesini değerlendirmek için kullanılan tanımlayıcı değişkenleri değerlendirmeyi amaçlamıştır. Amaç, yol şartlarında uzman bir değerlendirme uygulandığında bu tanımlayıcıların halk tercihlerini gösteren sonuçlar üretip üretmeyeceğini belirlemektir. Kaliforniya Merkez Kıyı Bölgesinde bir yol koridorunda fotoğraf envanteri oluşturulmuş ve dört tanımlayıcı (doğallık, canlılık,

çeşitlilik, birlik)kullanarak görüntülerin değerlendirmesini yapmıştır. Ortalama manzara puanları derlenmiş bunun ardından korelasyon, regresyon ve faktör analizleri kullanılarak uzman değerlendirmeyeyle ilişkilendirilmiştir. Canlılığın, çeşitliliğin ve doğallığın tercihle ilişkili olduğu sonucuna varılmıştır.

Bliven and Keltly (2005), “İskele, küçük rıhtım ve kıyı alanlarda görsel etki değerlendirme” çalışma raporunda, New York ‘ta ki Lloyd Harbor yarımadası güney kıyılarının görsel etki değerlendirilmesi araştırılmıştır. Çalışmada renk, biçim, doku, çizgi ve ölçü görsel elemanlarının uyumluluğu yapılan yöntemde örneğin, peyzaj içinde iki ya da üç boyutlu biçimlerin uyumluluğu, renklerin çeşitliliği ve parlaklığının uyumluluğu vb. kriterler bölgede yaşayan halkın bilgisine sunulurarak, elde edilen veriler hazırlanan tablolarda değerlendirilmiştir. Yöntemle, görsel etki bozulmalarının tespiti, yeni önerilerin simülasyonlarının hazırlanması ve mevcut görsel etki değerinin tespit ve sınıflandırılması yapılmıştır. Çalışmada yasal sınırlar göz önüne alınarak peyzajın incelenmesinde bitki, düzlem ve su yüzeyi birleşimi ilişkilendirilerek kullanılmıştır. Kültürel ve doğal yapı bileşenleri göz önüne alınarak 4 millik kıyı alanında görsel etki değerini araştırmıştır. Araştırmasında rıhtım ve iskelelerin kıyılarıdaki mevcut görüntüleri ve bilgisayar ortamında hazırladığı mekânların önerilerini değerlendirmelerinde kullanmıştır.

Çalışmasında renk, biçim, doku, çizgi elemanlarını anlamlı olarak farklılaşan renklerin ton, değer, parlaklıklarının değerleri, birbirine uymayan 2 ve 3 boyutlu peyzaj elemanlarının biçimlerinin karşılaştırılması, birbirine uymayan çizgileri ve siluet çizgilerinin karşılaştırılması, birbirine uymayan dokuların yoğunluk, düzenlilik durumlarının karşılaştırmasını incelemiştir. Görsel elemanları estetik niteliklerine göre puanlamada 3, 2, 1, 0 değerlerini kullanmıştır. Genel peyzaj görüntüsünde peyzaj tanımını karşılama, zorunluluk, fonksiyonellik, genel ölçüde belli sınırlar içinde kabul edilebilirlik, peyzaj değerlerini önemli ya da önemsiz olarak uyumlu ölçülerinde bölümlendirmiştir. Peyzajda mevcut konumlarının etkinliklerini çok olumlu, olumlu, az olumlu ve olumsuz olarak sınıflandırılmıştır. Görsel eleman değerlerini, uyumluluk

ölçüleri değerlerini ve peyzaj bileşenlerinin görsel etki değerlerini toplayarak görsel etki değerini 4 sınıfta bölümlendirmiştir.

Bulut ve Yılmaz (2007), Kemaliye örneğinde, Peyzaj görsel özelliklerinin görsel kalite değerlendirme metodu ile belirlenmesi makalesinde, Erzincan ili Kemaliye ilçesinde yöntem değerlendirilmiştir. Peyzaj, manzara biçimi olarak belirlenen doğal peyzaj, kentsel peyzaj, jeolojik yapı, bitkisel yayılma alanı, vadi oluşum alanı, baraj alanı ve yöresel otantik peyzaj görüntüleri ile oluşturulan yedi bölüm görsel nitelikler ve özellikleri ile araştırılmıştır. Araştırmada çekilen 500 adet fotoğraf içinden rasgele seçilen 35 adet görüntü araştırmada korelasyon yöntemi için değerlendirilmiştir. Araştırmada peyzaj mimarlığından 25 üçüncü sınıf, 21 kişi dördüncü sınıf öğrencisi, bahçe bitkilerinden 32 öğrenci, güzel sanatlar fakültesinden 22 öğrenci ve diğer bölümlerden 50 öğrenci ile oluşan toplam 150 kişiden oluşan anket uygulama grubu kullanılmıştır. Çalışmada ilgileşim yöntemi ile görsel niteliklerin istatistiksel değerlerinin hesaplanmasında SPSS 10,0 programı kullanılmıştır. Çalışmada peyzaj görsel kaynak yönteminde, kaynak değerlerinin belirlenmesi ve peyzaj önerilerinin oluşturulmasında bir yöntem olarak görsel kalite değerlendirme yöntemi araştırılmıştır.

Kıroğlu (2007), Araştırma Erzurum kenti ve yakın çevresindeki Teke deresi (Palandöken) Göleti, Abdurrahman Gazi Türbesi, Serçeme Vadisi, Tortum Gölü ve Şelalesi, Atatürk Üniversitesi Ziraat Fakültesi 6 Nolu Kuyu Deneme istasyonu, Dumlu rekreasyon alanlarında yürütülmüştür. Araştırmanın amacı; Erzurum kenti ve yakın çevresindeki bazı rekreasyon alanlarının görsel peyzaj kalitesi yönünden değerlendirilmesidir. Farklı peyzaj karakterine sahip alanlarda görsel kalitenin belirlenmesi yönünde tercihleri elde etmek üzere 120 kişi ile görsel kalite analiz çalışması yürütülmüştür. Bu amaçla alanları temsil eden tipik görüntüler tercih edilmiş, çalışma alanlarından alınan 8'er adet fotoğraf kullanılarak görsel peyzaj kalitesi değerlendirilmiştir. Katılımcılar tarafından her bir fotoğrafa algısal parametreler göz önüne alınarak puan verilmiş ve görsel kalite ortaya konmuştur.

Bozhüyük (2007), Hızlı ve çarpık kentleşme sonucunda bozulan tarihi çevreler kendi kimliklerini koruyamamakta ve bu sorunun baskısı altında kalmaktadırlar. Kentlerde yapılacak herhangi bir düzenlemenin öncesi ve sonrasında oluşturacağı görsel potansiyeli ortaya çıkarmak amacıyla yapılan görsel etki değerlendirme çalışmalarını günümüzde daha da önem kazanmaktadır. Bu çalışmada, Erzurum kent merkezinde bulunan tarihi eserlerden Çifte Minareli Medrese, Kale, Mecidiye Tabyası, Üç Kümbetler ve Yakutiye Medresesi'nin çevrelerine ait mevcut fotoğraflar ve bu fotoğraflara ait fotomontaj görüntüleri Atatürk Üniversitesi Ziraat Fakültesi Peyzaj Mimarlığı Bölümü Öğrencileri tarafından görsel etki değerlendirmesi kapsamında değerlendirilmiştir. Bu tarihi eserlerin çevrelerinin görsel kalitelerini artırmayı amaçlayan bu çalışmada en önemli sorunun bakımsızlık olduğu tespit edilmiştir. Buna bağlı olarak da bu eserlerin çevrelerinde görsel etki düzeyinin düşük olduğu ortaya çıkmıştır. Yapılan değerlendirmelere göre her bir alan için çözüm önerileri getirilmiştir.

Schroeder and Daniel (1980), Görsel kaliteyi belirlemeye yönelik bir araştırmada, çevre ile ilgili kullanıcı tercihlerinin ortaya konulmasında, alana ait belirleyici farklı özelliklerin birbirleri ile ilişkilerinin değerlendirilmesinin, tek bir özelliğin değerlendirilmesinden daha güvenilir sonuçlar verdiği vurgulanmaktadır. Çalışma alanının görsel kalitesi, alanla ilgili özelliklerin birbirleri ile ilişkisinin çevre ile ilgi tercihleri nasıl etkilediği ele alınarak değerlendirilmiştir (Kaplan *et al.* 1989).

Hull and Steward (1992), yaptıkları çalışmada, 90 katılımcının alana ait fotoğraflara verdiği puanları değerlendirerek, araştırma alanının görsel kaliteli mekânlarını ortaya koymuşlardır.

Temelli (2008), Çalışmada, Çukurova Üniversitesi Yerleşkesi'nde, kullanım yoğunluğu yüksek ve üniversitenin sosyal dış mekân yaşamını yansıtan önemli mekânlar örneğinde, görsel etki değerinin saptanmasında kullanılabilecek bir yöntem geliştirmek amaçlanmıştır.

Mekânların görsel değerlerinin araştırılmasında görsel öğelerinin tasarım ilkeleri ile bir araya getirilerek oluşturdukları görüntüler, mekân kompozisyonu içinde peyzaj bileşenleri düzeyinde değerlendirilerek mekânların görsel analizi, mevcut görsel etki değeri ve etki arttırıcı önerilerin oluşturulması sağlanmıştır. Oluşturulan yöntem ile mekânların mevcut görsel etki değerleri ile öneri etki değeri arasında %30 -33 arasında artış sağlanmıştır. Çalışmada hedeflenen en yüksek görsel etki değerine, her bir mekânlar düzeyinde %12–17 kadar yaklaşmıştır.

Acar ve Güneroğlu (2009), Çizgisel bitki kompozisyonları kırsal peyzajla kentsel peyzaj arasında bir köprü görevi üstlenir. Kırsal peyzajda yoğun olan yeşil alanlar kentsel peyzajda hızlı yapılaşmayla birlikte azalmaktadır. Bu sorun kentsel peyzajda yeşil alanların çizgisel olarak tasarlanması ile çözümlenmiştir. Tasarlanan bu kompozisyonlar kentte yeşil koridorları oluşturmakla birlikte insanlara dekoratif olarak görsel güzellikler sunar ve birçok işlevsel özellikleriyle de kullanılırlar. Kent peyzajı açısından önemli olan çizgisel bitki kompozisyonları Trabzon kentinde üç farklı amaçla incelenmiştir. Bunlardan ilki, bu kompozisyonların oluşumunda kullanılan bitki türlerinin belirlenmesi, ikincisi kompozisyonların kullanım alanlarına göre işlevsel özelliklerinin ortaya konulması, üçüncüsü ise yine belirlenen alanlardaki kompozisyonların kullanıcı tercihlerinin ve görsel algıdaki farklılıklarının belirlenmesidir.

Yapılan çalışmada *Ligustrum japonicum*, *Biota orientalis* ve *Hydrangea macrophylla* başta olmak üzere toplam 32 adet bitki türü belirlenmiştir. Çizgisel bitki kompozisyonları yerleşim alanlarında %78, açık yeşil alanlarda %50 oranla bariyer, kurumsal alanlarda %40 oranla sınır, endüstriyel alanlarda %86 oranla perdeleyici, ulaşım alanlarında ise %87 oranla ayırıcı işlevi ile kullanılmıştır. Çizgisel bitki kompozisyonlarının kullanıcı ve fotoğraflara göre görsel kalitesi analizi ile araştırılmıştır. Elde edilen veriler ışığında %95 güven ile kullanıcı ve görsel kalite arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmuştur ($P<0,05$). Sonuç olarak; Trabzon kentindeki çizgisel bitki kompozisyonların %70 oranla herdemyeşil türlerden oluştuğu ve yapılan anketler sonucunda estetik görünen çizgisel bitki

kompozisyonlarının daha çok tercih edildiği Anlamsal Farklılaşım Tekniği ile saptanmıştır.

Kaplan ve Hepcan (2004), Görsel (etki) değerlendirme çalışmaları, bir yerin ya da güzergâhın görsel niteliklerini, mekân kurgusunu ve de sosyal yaşamını algısal temelde (göz başta olmak üzere tüm duyu organlarıyla) fonksiyonel bir ilişki içinde değerlendirmeye dayanmaktadır (Yürekli 1977).

Bu alışmalar kent yerleşimlerinde; kent ya da yerleşim bütününden, bölümlerine ve de bir tek güzergâha (bulvar, cadde, sokak gibi) kadar uzanan geniş bir alanda işlerlik kazanmaktadır. Günlük yaşamı, fiziksel planlama ve tasarım çalışmalarını yönlendirmektedir. Makale kapsamında; Ege Üniversitesi Yerleşkesinde Yeşil Köşk-Petrol Ofisi benzin istasyonu arasındaki araç ve yaya paylaşımly yolu temel alan görsel (etki) değerlendirme çalışması yapılmıştır.

3. MATERYAL ve YÖNTEM

3.1. Materyal

Atatürk Üniversitesi merkez yerleşkesi, ülkemizin Doğu Anadolu Bölgesi'nin kuzey kesiminde bulunan ve bölgenin en büyük şehri olan 360.000 merkez nüfuslu Erzurum'da bulunmaktadır. Merkez yerleşkenin deniz seviyesinden yüksekliği ortalama 1850 m'dir. Erzurum kentinin batısında ve bitişiğinde yer alan Atatürk Üniversitesi yerleşkesinin toplam alanı 8000000 m² dir. Atatürk üniversitesi yerleşke alanı içerisinde toplam 364 bina bulunup bunların zemin olarak kapladıkları alan 161.224 m² dir. Bu konut dokusu içerisinde fakülteler, idari binalar, hizmet binaları ve lojmanlar bulunmaktadır (Yılmaz 2003).

Yerleşke alanı içerisinde 20 fakülte, 3 meslek yüksek okulu, 7 enstitü, 12 meslek yüksek okulu ve 17 tane araştırma merkezi bulunup, bunlar dikdörtgen şeklinde bir ring oluşturan ana arter çevresinde yer alırlar. Lojmanlar yerleşimin kuzeydoğusunda şehir merkezi ile yerleşke arasında sınır oluşturmaktadır (Anonim 2010h). Sosyal dokuda bulunan tesisler daha çok lojman alanı ile fakülteler arasında bulunmaktadır. Yerleşkede bulunan sosyal üniteler; bankalar, kafeteryalar, eğlence merkezleri, sinema, sergi salonları, tören ve şenlik alanı, jimnastik salonu ve alışveriş merkezleridir. Ayrıca bu alan içerisinde 18.450 m² lik 9 adet kapalı spor tesisi ve 86.500 m² lik 5 adet açık spor tesisleri bulunmaktadır (Yıldızoğlu 2006). Yeşil doku, yerleşke alanını bir kuşak şeklinde çevrelemektedir. Bu kuşak 4.320 dönüm olup, yerleşke alanını kırsal ve kentsel alanlardan ayırmaktadır. Yerleşimdeki yeşil alanları; fakültelere ait yeşil alanlar, koruluklar, yol ağaçlandırmaları, otoparklara ait yeşil alanlar, refüjler, çocuk oyun alanları, spor alanları, çimlendirilmiş alanlar ve diğer yeşil alanlar oluşturmaktadır. Atatürk üniversitesi; sarıçam (*Pinus sylvestris*), akça ağaç (*Acer familyası*), karaağaç (*Ulmaceae familyası*) ve dişbudak (*Fraxinus familyası*), ağırlıklı ve yaklaşık 50 yıllık ağaç dokusuyla Erzurum kentinin en önemli yeşil alanını oluşturmaktadır (Yılmaz 2003). Çalışma alanı, Erzurum kent merkezi çevresinde yer alan, çeşitli yapı ve tesisleri

içerisinde barındıran, açık ve kapalı sosyal tesislerin, idari hizmet binalarının ve idari personel lojmanlarının varlığı ile beraber kent içerisinde görülebilecek yoğun yeşil dokunun ve bitki çeşitliliğinin de yer aldığı bir alandır.

Araştırma alanında yapılan arazi sörveyleri ile görsel değer potansiyeli olan alanlar değerlendirilmiştir. Arazi sörveyleri sırasında çekilen fotoğraflar görsel kalite analizinde kullanılmıştır.

3.1.1. Araştırma alanın doğal ve kültürel kaynak değerleri

3.1.1.a. İklim durumu

Araştırma alanının içerisinde yer aldığı bölge; bitki gelişimini sınırlayıcı şiddetli soğukların hüküm sürdüğü dağ iklimi bölgesinde yer almaktadır. Erzurum'da karasal iklimin bütün özelliklerini görmek mümkündür. Erzurum meteoroloji istasyonunun rakımı 1869 metredir. Araştırma alanı farklı yüksekliklerdeki arazilerden oluştuğundan farklı yağış, sıcaklık, nem ve rüzgâr gibi iklim verilerine ihtiyaç duyulmaktadır. Sıcaklığın Palandöken Dağlarında yüksekliğin artmasına bağlı olarak düşeceği; yağış, nisbi nem ve rüzgârın artacağı bir gerçektir. Erzurum'da ortalama donlu geçen dönem 154 günü, karla kaplı süre 120 günü bulmaktadır. Yörede yaz döneminde şiddetli su sıkıntısı mevcut olup, yarı kurak iklim koşulları hüküm sürmektedir (Atalay 1990). Erzurum ve yakın çevresinde yıllık ortalama sıcaklık 4°C civarındadır. Yaz döneminde aylık ortalama sıcaklık 10°C'yi bulmakta, kış devresi ise tamamen donlu geçmektedir. Özellikle yaz döneminde gün içindeki sıcaklık değişimleri 10°C'den fazladır. Yaz devresinde gündüzleri şiddetli radyasyon almaktadır (Atalay vd 1985). Gece ile gündüz arasındaki sıcaklık farkı 24°C, yaz ve kış arasındaki sıcaklık farkı 27,9°C'dir. Yılın en yağışlı ayı 73,5 mm ile mayıs, en az yağışlı ayı ise 18,4 mm ile ağustos aylarıdır. Maksimum yağışlar ilkbahar ve sonbaharda, minimum yağışlar ise kışın oluşmaktadır. Kış aylarında düşen yağışın neredeyse tamamı kar şeklinde olmaktadır. Araştırma alanı yüksek rakımlı olduğundan; bu bölümlerde daha uzun süreli ve daha kalın kar örtüsü mevcuttur.

3.1.1.b. Nüfus

Çalışmanın yürütüldüğü Erzurum kenti, iki coğrafi bölge topraklarında bulunup, ilin arazi büyüklüğü, yaklaşık 25.066 km² kadar tutmaktadır. İl yüzölçümünün yaklaşık %64' ünü dağlar oluşturur. Bunu sırası ile ; %20,1 platolar, %12,2 yaylalar, %4 ovalar takip etmektedir (Anonim 1998). Bu toprakların kuzey kesimi yani İspir, Narman, Oltu, Olur, Pazaryolu, Tortum ve Uzundere İlçelerinin toprakları, Karadeniz Bölgesinin Doğu Karadeniz sınırları içinde kalmaktadır. Ancak bu kesim, il topraklarının yaklaşık %30'luk bir payını oluşturur. Geriye kalan %70 gibi önemli bir pay, Doğu Anadolu Bölgesi içerisinde yer alır. İl, arazi büyüklüğü bakımından, sırayla Konya, Sivas ve Ankara illerinden sonra, Türkiye'nin 4. büyük ili konumundadır (Anonim 2009f).

Erzurum'da 5490 Sayılı Nüfus Hizmetleri Kanunu kapsamında gerçekleştirilen ve sonuçları 21.01.2008 tarihinde açıklanan Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi sonuçlarına göre; Güncel Toplam Nüfus: 784.941'dir. Bu rakamın 393.589'u Erkek, 391.352'side Kadın nüfusu oluşmaktadır. 2000 Genel Nüfus Sayımı kesin sonuçlarına göre toplam nüfus 937.389 olup, 560.551 kişi (%59,7) şehirlerde, 376.838 kişi (%40,3) ise köylerde yaşamaktadır. İl Merkezi nüfusu 361.235'dir (Anonim 2009g).

3.1.1.c. Ulaşım

Araştırma alanına ulaşım karayolu ile sağlanmakta olup şehirden veya çevreleyen bölgelerden günün herhangi bir saatinde otobüs, taksi veya özel araç ile ulaşılabilir. Yerleşke merkezi bir yerde olması nedeniyle öğrencilerin büyük bölümünün yaşadığı yerleşke evleri fakültelere ve hizmetlere yürüme uzaklığındadır. Erzurum'a iki kilometre uzaklıkta bulunan üniversite ile kent merkezi arasında bulunan belediye otobüsleri her 10 dakikada bir, özel sektöre ait minibüsler her 5 dakikada bir sefer yapmaktadır.

3.2. Yöntem

Görsel kaynak değerlerinin analizi yöntemi kullanılmıştır. Araştırmada giriş bölümünde, çalışmanın akışı içerisinde değerlendirilen görsel kalite analizi gibi kavramlarla ilgili açıklamalar sunulmuştur. Araştırma kapsamında alanın doğal, kültürel ve görsel kaynakları incelenmiştir. Bu kaynaklar, çalışma alanının rekreasyonel potansiyeline taban oluşturan kaynaklardır. Bu nedenle araştırma alanı ile ilgili Görsel kaynak değerlerinin analizi çalışmaları yer almıştır. Araştırma koridorunun özgün yapısına ve görsel kalite belirleme ilkelerine uygun bir yöntemin belirlenmesinde yurt içi ve yurt dışında daha önce aynı ya da benzer konularda yapılmış çalışmalarla ilgili literatür taraması yapılarak faydalanılmıştır. Başlangıç aşamasında yerleşke planlama yöntemlerinden bahsedilerek yerleşke yerleşim modelleri anlatılarak dünyadan ve Türkiye’den farklı yerleşkeler ile örneklendirilip değerlendirilmeye çalışılmıştır.

3.2.1. Görsel kalite analizi

Çalışmanın amacı belirlendikten sonra alanda fotoğraflar çekilmiş konu ile ilgili literatür taraması yapılmış ve görsel kaynakların sayısallaştırılması için alan 8 koridora ayrılmıştır. Her bir bölüm K1, K2, K3, K4, K5, K6, K7, K8 olarak numaralandırıldıktan sonra sörvey çalışmaları sırasında elde edilen çekilen fotoğraflar arasından alanı en iyi temsil eden 5’er adet fotoğraf pozuna yer verilmiştir. M1, M2, M3, M4, M5 kodları ile fotoğraflara 1–7 arasında değişen puanlar verilerek değerlendirilmiştir. Görsel kalite analizinde her bir bölümü temsil eden toplam 40 adet fotoğraf 4 mevsimi de göz önünde bulunduracak olursak toplamda 160 adet fotoğraf kullanılmıştır. Yapılan anketlere verilen puanlar incelenerek anket sonuçlarının istatistik değerlendirmesinde *Anova* testi kullanılmıştır. Daha sonra Toplam Görsel Kalite her bir bölümden sağlanan sayısal değerlerin aritmetik ortalaması alınarak hesaplanmıştır.

Araştırmada giriş bölümünde, çalışmanın akışı içerisinde değerlendirilen görsel kalite analizi gibi kavramlarla ilgili açıklamalar sunulmuştur. Görsel kalite analizleri ile ilgili çalışmalarda genel olarak, çevresel uyarıcılara karşı insanların tercihleri ile

ilişkilendirilen psikofiziksel yöntemler olarak nitelendirilen yöntemler kullanılmaktadır. Daniel and Boster (1976) tarafından görsel kaliteyi değerlendirmek için geliştirilen Manzara Güzelliğini Değerlendirme Tekniği (The Scenic Beauty Estimation Method-SBE) en çok kullanılan yöntemdir (Bergen *et al.* 1995). Araştırmada, görsel kalite analizinde; temelde Daniel and Boster (1976), (Bergen *et al.* 1995)'ın çalışmasından yola çıkılarak; Kane (1981), Bergen *et al.* (1995), Daniel (2001), Hands and Brown (2002), Meitner (2004), Clay and Smidt (2004), Arriaza *et al.* (2004) ve Acar vd (2006)'nın çalışmalarından yararlanılmıştır. Görsel kalite analizi için uygulanan anketlerin değerlendirilmesinde 'SPSS 10,0' istatistik paket programı kullanılmıştır. Analizlerde, ortalama değerler alınarak, *Anova* testi ile karşılaştırmalar yapılmıştır.

Araştırma kapsamında alanın doğal, kültürel ve görsel kaynakları incelenmiştir. Bu kaynaklar, çalışma alanının rekreasyonel potansiyeline taban oluşturan kaynaklardır. Bu nedenle araştırma alanı ile ilgili Görsel kaynak değerlerinin analizi çalışmaları yer almıştır (Bulut 2006). Çalışma alanının görsel kalitesini belirlerken yapılan anketlerde bazı parametreler kullanılarak değerlendirilmiştir. Bu parametreler neler ve ne anlam ifade ettiği Çizelge 3.1'de açıklanmıştır.

Çizelge 3.1. Araştırılan Parametreler ve Bunlara Karşılık Gelen Açıklamalar

Parametreler	Açıklamalar
▪Görsel Tercih	Manzarayı çekici buluyorsanız ve tercih ediyorsanız yüksek puan verilmesi uygundur eğer çekici bulmuyor ve tercih etmiyorsanız düşük puanlar verilmesi uygundur.
▪Uyum	Manzarada yer alan unsurlar bir bütün oluşturacak biçimde yarattıkları görsel etki fazlaysa yüksek puan verilmesi uygundur.
▪Renk Çeşitliliği	Manzarada yer alan unsurların renk çeşitliliği mevcutsa yüksek puan verilmesi uygundur.
▪Doğallık	Manzarada mevcut doğal manzara özellikleri fazla ise yüksek puan verilmesi uygundur.
▪İlginçlik	Manzarada ilginçlik mevcutsa yüksek puan verilmesi uygundur.

Görsel kaynaklar, peyzaj içerisinde değerli potansiyel oluştururlar. İnsanlar, doğadan fazla beklentisi olmadan, onu korumak ve farklı cazip mekânlar yaratmak durumundadır. Günümüzde, çeşitli ulusal parklar, yeşil kuşaklar, park alanları, yaban hayatının korunduğu alanlar ve görsel kalitesi yüksek alanlar sınıflandırılarak ayrılmışlardır. Ancak, bu alanlarda koruma plansız bir şekilde yürütülmektedir, hatta çoğu alan korunamamaktadır. Görsel kalite analizi yapmak için günümüze kadar birçok yöntem geliştirilmiş ve İngiltere’de, İskoçya’da, Avusturya’da ve ABD’de bu yöntemlerden bazıları çeşitli planlama ve araştırma programları kapsamında kullanılmıştır. Yapılan araştırmalarla görsel kalite analizinde günden güne değişen yeni modeller devreye girmektedir (Kane 1981). Günümüzde, fotoğrafçılıktaki teknolojik gelişimler ve bilgisayar ortamında manzaraların değerlendirilmesi, çalışmalara yeni boyutlar kazandırmıştır. Örneğin Coğrafik Bilgi Sistemi (CBS) kullanılarak alan formu değişik perspektifler de değerlendirilebilmektedir (Bergen *et al.* 1995).

Görsel kalite, peyzaj manzarasının ya da herhangi bir görsel kaynağın, niteliği, durumu ve kalitesidir (Anonymous 2006e). Günümüzde görsel kalite analizi çalışmaları oldukça önem kazanmıştır. Görsel kalite analizi yapmanın gerekçeleri aşağıda sunulmuştur (Kane 1981):

- ✓ Kültürel mirasımızın bir parçası olarak korunması gereken alanlarda ve bölgelerde, öncelikli koruma alanlarının belirlenmesine ve listelenmesine yardımcı olmak,
- ✓ Araştırma alanlarını ve bölgelerini estetik yönden karşılaştıran bir yöntem ortaya koymak,
- ✓ Özel alanlarda peyzajın kalitesindeki olumsuz değişimlerin takibini periyodik değerlendirme yöntemleri ile saptamak,
- ✓ Peyzajdaki değişimleri ve belirli türdeki insan aktivitelerinin etkilerini belirlemek için çalışma öncesi ve sonrası yapılacak işlemleri ortaya koyan bir yöntem sağlamak,
- ✓ Çevresel tercihler için çok önemli olan algılanabilir faktörleri ve fiziksel peyzaj bileşenlerini ayıklamak ve tanımlamak, mümkün olduğu durumlarda belirli bir peyzajın estetik yönden cazip olup olmadığını nedenlerini ayrıntılı olarak yazabilmek,

✓ Teknik kuramı, anlama yetilerimizin işleyişini, çeşitli sosyal gruplar arasındaki farkları, eğitim farklılıklarını daha iyi anlamak için, farklı kültürlerden ve çeşitli alt gruplardan (kadın/erkek, genç/yaslı, ziyaretçi/yerli ve benzeri) peyzaj tercihlerini belirlemek üzere veriler toplamak.

Görsel kalite analizi, günümüzde kırsal ve kentsel planlama çalışmalarının bir parçası olan ve giderek önem kazanan bir değerlendirme yöntemidir. Günümüze kadar bu konu ile ilgili olarak birçok araştırma yapılmıştır. Hull *et al.* (1984)'a göre görsel kalite, gerçekte ölçülmesi zor olduğu için, elle tutulamayan, algılanabilir bir kaynak olarak tanımlanmaktadır. Ölçülebilir kaynaklardan farklı olarak görsel kalitenin değeri, sadece peyzajın fiziksel özelliklerine değil, aynı zamanda peyzajla iç içe olan, onu izleyen gözlemciler tarafından öznel düşüncelerin de ortaya konulması ile elde edilebilir (Bergen *et al.* 1995).

Daniel (2001)'e göre görsel kalite analizi uzun yıllardır yapılan bir peyzaj değerlendirme yöntemidir. Değerlendirmelerde şimdiye kadar genel olarak iki yaklaşım ele alınmıştır. Uzman yaklaşımı, çevre yönetimi uygulamalarına dayanan bir yaklaşımdır (çevre yönetimi odaklıdır). Algılama yaklaşımı ise temeli algılamaya ve araştırmaya dayanan bir yaklaşımdır. Yaklaşımları birbirinden ayıran özellik, birbiri ile bağlantılı peyzaj özelliklerinin nasıl tanımlandığıdır. Uzman yaklaşımı peyzajın biyofiziksel özelliklerini, insanların algıları ile ortaya çıkan klasik modellerle oluşan ve peyzaj kalitesinin genel belirleyicileri olarak kabul edilen formal tasarım parametrelerine (örneğin; form, çizgi, çeşitlilik, birlik) dönüştürür. Algılama yaklaşımı, peyzajın biyofiziksel özelliklerini doğrudan duylara dayalı algılanabilir süreçler yoluyla değerlendiren, kavrama ile ilgili özellikleri (anlama, gizemi fark etme vb.) kullanan bir yaklaşımdır. Her iki yaklaşımda peyzajın görsel estetik kalitesi ile ilgilenir.

3.2.2. Görsel etki değerlendirmesi

Çevre bileşenleri olarak tek tek nesnelerin görsel nitelikleri biçim, renk ve doku özellikleri ile tanımlanmaktadır. Herhangi bir çevrede, herhangi bir çevre bileşeni için

bu özelliklerin kavranabilmesi, nesnelar arası ilişkilerde nesne ve nesne gruplarının yer aldıkları çevre ile ilişkilerinde bazı kontrastların varlığını gerektirmektedir. Bu özellikler ve kontrastların nitelikleri ve düzeni, tüm olarak çevrenin görsel niteliğini oluşturmaktadır. Görsel nitelik ve değerlendirme kriterleri; tek tek nesneların, nesnelar arası ilişkilerin, nesne ve nesne gruplarının yer aldıkları çevre ile ilişkilerinin özelliklerinden türemektedir (Yürekli 1977).

Estetik ya da görsel etki; genel olarak “manzara kalitesi”, “fark edilebilir kalite”, “doğal kalite”, “görsel kalite” gibi kavramlar ile ifade edilebilmektedir. İnsanların son zamanlarda açık havada dinlenme-eğlenme etkinliklerine yoğun olarak ilgi göstermeleri, estetik bir değerin ortaya çıkmasına neden olmaktadır. Bu değer en etkili olarak “görsel kalite” ile tanımlanabilmektedir. Görsel kalite, estetik değerlerin ölçülmesi ve değerlendirilmesinde kullanılan en önemli araçlardan birisidir (Gül, 1998).

Kavram olarak manzara (görsel peyzaj) kalitesinin tanımı zor ve komplekstir. Peyzajın ürünü bir oluşum ve kişilerin peyzaj deneyimlerinin etkileşimidir. Etkileşimin ürünleri olarak kabul edilen böyle deneyimler karmaşık ve tabakalaşmış olabilir. Manzara bir yerin genel görünümü olarak görülebilirken gerçekte mevcut peyzaj özelliklerini algılama yeteneğidir (Clay and Smidt 2004).

Görsel (etki) değerlendirme çalışmaları, bir yerin ya da güzergahın görsel niteliklerini, mekân kurgusunu ve de sosyal yaşamını algısal temelde (göz başta olmak üzere tüm duyu organlarıyla) fonksiyonel bir ilişki içinde değerlendirmeye dayanmaktadır (Kaplan ve Hepcan 2004). Değerlendirmedeki ölçme aşaması, insan yapısı çevrenin hem nesnel olarak ölçülebilen yönlerini, hem de soruşturma yolu ile elde edilen verileri istatistiksel yoldan çözümleyerek genellemelere varmayı amaçlayan öznel değerlendirme tekniklerini içermektedir. Aksoy (1975), sözü edilen teknikler kapsamı içinde laboratuarlarda belirli fiziksel ve mekânsal koşulları yaratılarak deneye alınan kişilere sorular yöneltildiğini belirtmektedir. Bazı hallerde ise, kullanıcıların çeşitli tasarım seçenekleri arasından seçim yapmaları istenmektedir. Hem deneysel çevrenin kullanıcıların yargıları üzerindeki yan etkileri önlemek hem de gerçek çevrenin

özelliklerini ve davranışlar üzerindeki etkilerini araştırmak amacı ile işleyiş halindeki binalarda kullanıcılara yönelik gözlem, anket, görüşme gibi toplum ve davranış bilimlerinin teknikleri uygulanmaktadır (Ertürk 1979).

Görüntüde olması gereken ya da görüntüde algılanan kullanım ya da kullanımların vermek istediği mesaja bağlı kalarak hedeflenen sosyokültürel ve psikolojik etkinin olumlu ya da olumsuz yanlarının saptanması ve çözümü için gereken planlama çalışmalarının yapılabilmesi, görüntüdeki görsel etkinin değerlendirilmesiyle ortaya çıkarılabilir (Virbasiene and Janusaitis 2004).

3.2.3. Görsel kalite analizi için fotoğrafların seçimi

Atatürk üniversitesi yerleşkesinin 2008–2009 yılı aralık-ocak, nisan-mayıs, temmuz-ağustos, ekim-kasım aylarında araştırma alanını temsil eden 450 adet fotoğraf çekilmiştir. Anket için kullanılacak fotoğraflar seçilirken, çalışma alanını tümü ile temsil eden görünümünün bir araya getirilmesi amaçlanmıştır. Çalışma alanından çekilen fotoğraflar içerisinde 40 tanesi seçilerek, alanın doğal ve kültürel özelliklerine göre gruplandırılmıştır. Analizde 8 koridora ait 5'er fotoğraf değerlendirilmiştir. Koridor bölümlerinin her biri (K1, K2, K3, K4, K5, K6, K7, K8) 5'er fotoğraf kullanılarak puanlandırılmıştır. Fotoğraflar kış (aralık, ocak, şubat), ilkbahar (mart, nisan, mayıs), sonbahar (eylül, ekim, kasım) ve rekreasyonel turizm aktivitelerinin yoğunlaştığı yaz mevsimi (haziran, temmuz, ağustos) mevsimlerinde çekilmiştir. Bu fotoğraflar (M1, M2, M3, M4, M5) şeklinde numaralanmıştır. Koridorlarında her bir fotoğraf karesi (P) Çizelge 3.1 'de belirtilen 1–7 arasında puanlarla değerlendirilmiştir (Karahana 2003).

Çizelge 3.2. Fotoğraf Karelerine (P1, P2,...,P7) Uygulanan Puanlama Değerleri

P u a n	Görseltercih (Çekicilik)	Uyum (Harmon)	Renk Çeşitliliği	Doğallık	İlginçlik
7	Çok Yüksek	Çok Yüksek	Çok Yüksek	Çok Yüksek	Çok Yüksek
6	Yüksek	Yüksek	Yüksek	Yüksek	Yüksek
5	Yeterince Yüksek	Yeterince Yüksek	Yeterince Yüksek	Yeterince Yüksek	Yeterince Yüksek
4	Ortalama	Ortalama	Ortalama	Ortalama	Ortalama
3	Yeterince Düşük	Yeterince Düşük	Yeterince Düşük	Yeterince Düşük	Yeterince Düşük
2	Düşük	Düşük	Düşük	Düşük	Düşük
1	Çok Düşük	Çok Düşük	Çok Düşük	Çok Düşük	Çok Düşük

3.2.4. Görsel kalitenin sorgulanması

Araştırma alanında yapılan görsel kalite analizinin amacı, alanın görsel kaliteli mekânlarını belirleyerek, bu mekânların görsel kalite açısından değerlendirilmesini sağlamaktır. Analiz için bir anket formu düzenlenmiştir (EK 1).

Anket formunda; katılımcıların bireysel özellikleri (yaşları, cinsiyetleri, meslekleri, eğitim durumları ve yaşadıkları yerler, yerleşke alanında açık ve kapalı alan kullanımında eksik olan etmenler) ve fotoğraflarla ilgili değerlendirmeleri sorgulanmıştır. Fotoğraflarla ilgili değerlendirmeler Çizelge 3.3’de, Koridorlarda yer alan manzara ve puan verilecek parametreler Çizelge 3.4’de yerleşke koridor bölgeleri yer almaktadır. Analize katılan gruplar; Peyzaj Mimarlığı Bölümü 1,2 ve 3. sınıf öğrencileri, Güzel Sanatlar Fakültesi öğrencileri, Bölge Eğitim ve Araştırma Hastanesi çalışanları ve Erzurum halkı olmak üzere Analize toplam 360 kişi katılmıştır. Seçilen fotoğraflarla bir görsel kalite analizi sunusu oluşturulmuştur. Bu sunuda belirlenen gruplara ait fotoğraflar yer almıştır. Bunun yanı sıra katılımcılara ve yakın çevresi. Bu sunu,

katılımcılara çalışma alanındaki peyzaj tiplerini tanıtmak ve katılımcıların puanlama yapmadan önce kendi bireysel ölçütlerini oluşturmalarını sağlamak amacı ile oluşturulmuştur.

Araştırma alanını genel olarak tanıtan bir yansı gösterisi yapılarak, araştırma alanı hakkında bilgi sunulmuş, fotoğraflarla ilgili parametreler hakkında bilgi verilmiştir. Fotoğraflarla ilgili parametreler; alanın görsel karakteri değerlendirilerek ve görsel kalite analizi yapılan bazı araştırmalardan Kane 1981; Bergen *et al.* 1995; Daniel 2001; Hands and Brown 2002; Meitner 2004; Clay and Smidt 2004; Arriaza *et al.* 2004; Acar vd 2006 yararlanılarak belirlenmiştir. Katılımcı grup elemanları her bir fotoğrafın; görsel tercihin, renk çeşitliliğine, uyum, doğallık, ilginçlik, gibi manzara özelliklerine puan vermişlerdir. Manzara özellikleri, 1'den (manzara özelliğine verilebilecek endüşük puan), 7'ye (manzara özelliğine verilebilecek en yüksek puan) kadar olan puanlarla değerlendirilmiştir. Katılımcılardan '1' ve '7' arasındaki bütün puanları (1, 2, 3, 4, 5, 6, 7) kullanmaları ve değerlendirmede görüntüye değil, bu görüntünün temsil ettiği mekâna puan vermeleri istenmiştir. Fotoğraflarda manzaraları tanımlayan değişkenler (parametreler) aşağıda tanımlanmıştır:

(1) Görsel Tercih: Çekici bulunma, tercih edilme derecesi.

(2) Uyum: Manzaradaki elemanlarının bir bütün oluşturacak biçimde birleşmiş olan parçalarının yarattığı görsel etki.

(3) Renk çeşitliliği; Manzaradaki elemanlarının renklerdeki çeşitlilik.

(4) Doğallık: Manzaradaki elemanlarının doğal olma (insanların yaptığı, neden olduğu, denetleyebildiği türden olmayan durumu veya özelliği).

(5) ilginçlik: Manzaradaki peyzaj elemanlarının ilgi çekiciliği.

Çizelge 3.3. Koridorlarda Yer Alan Manzara ve Puan Verilecek Parametreler

K1 KORİDORU					
KORİDORDA ÇEKİLEN FOTOĞRAFLAR	PUAN VERİLECEK DEĞİŞKENLER	PUANLAR (1,2,3,4,5,6,7)			
		KIŞ	İLKBAHAR	YAZ	SONBAHAR
MANZARA 1	Görsel Tercih				
	Uyum (Harmoni)				
	Renk Çeşitliliği				
	Doğallık				
	İlginçlik				
MANZARA 2	Görsel Tercih				
	Uyum (Harmoni)				
	Renk Çeşitliliği				
	Doğallık				
	İlginçlik				
MANZARA 3	Görsel Tercih				
	Uyum (Harmoni)				
	Renk Çeşitliliği				
	Doğallık				
	İlginçlik				
MANZARA 4	Görsel Tercih				
	Uyum (Harmoni)				
	Renk Çeşitliliği				
	Doğallık				
	İlginçlik				
MANZARA 5	Görsel Tercih				
	Uyum (Harmoni)				
	Renk Çeşitliliği				
	Doğallık				
	İlginçlik				

Çizelge 3.4 Yerleşke Alanındaki Koridor Bölgeleri

KORİDOR KODU	KORİDOR BÖLÜMÜ	FOTOĞRAFLARIN ÇEKİLDİĞİ MEVSİM (LER)
K1	Yerleşke Girişi İle Rektörlük Binası Arasında Kalan Koridor Gidiş Yönü (K1)	Kış-İlkbahar-Yaz-Sonbahar
K2	Rektörlük Binası İle Ziraat Fak. Arasında Kalan Koridor Gidiş Yönü (K2)	Kış-İlkbahar-Yaz-Sonbahar
K3	Ziraat Fak. İle İlahiyat Fak. Arasında Kalan Koridor Gidiş Yönü (K3)	Kış-İlkbahar-Yaz-Sonbahar
K4	İlahiyat Fak. İle Yerleşke Çıkışı Arasında Kalan Koridor Gidiş Yönü (K4)	Kış-İlkbahar-Yaz-Sonbahar
K5	Yerleşke Girişi İle Rektörlük Binası Arasında Kalan Koridor Geliş Yönü (K5)	Kış-İlkbahar-Yaz-Sonbahar
K6	Rektörlük Binası İle Ziraat Fak. Arasında Kalan Koridor Geliş Yönü (K6)	Kış-İlkbahar-Yaz-Sonbahar
K7	Ziraat Fak. İle İlahiyat Fak. Arasında Kalan Koridor Geliş Yönü (K7)	Kış-İlkbahar-Yaz-Sonbahar
K8	Ziraat Fak. İle İlahiyat Fak. Arasında Kalan Koridor Geliş Yönü (K8)	Kış-İlkbahar-Yaz-Sonbahar

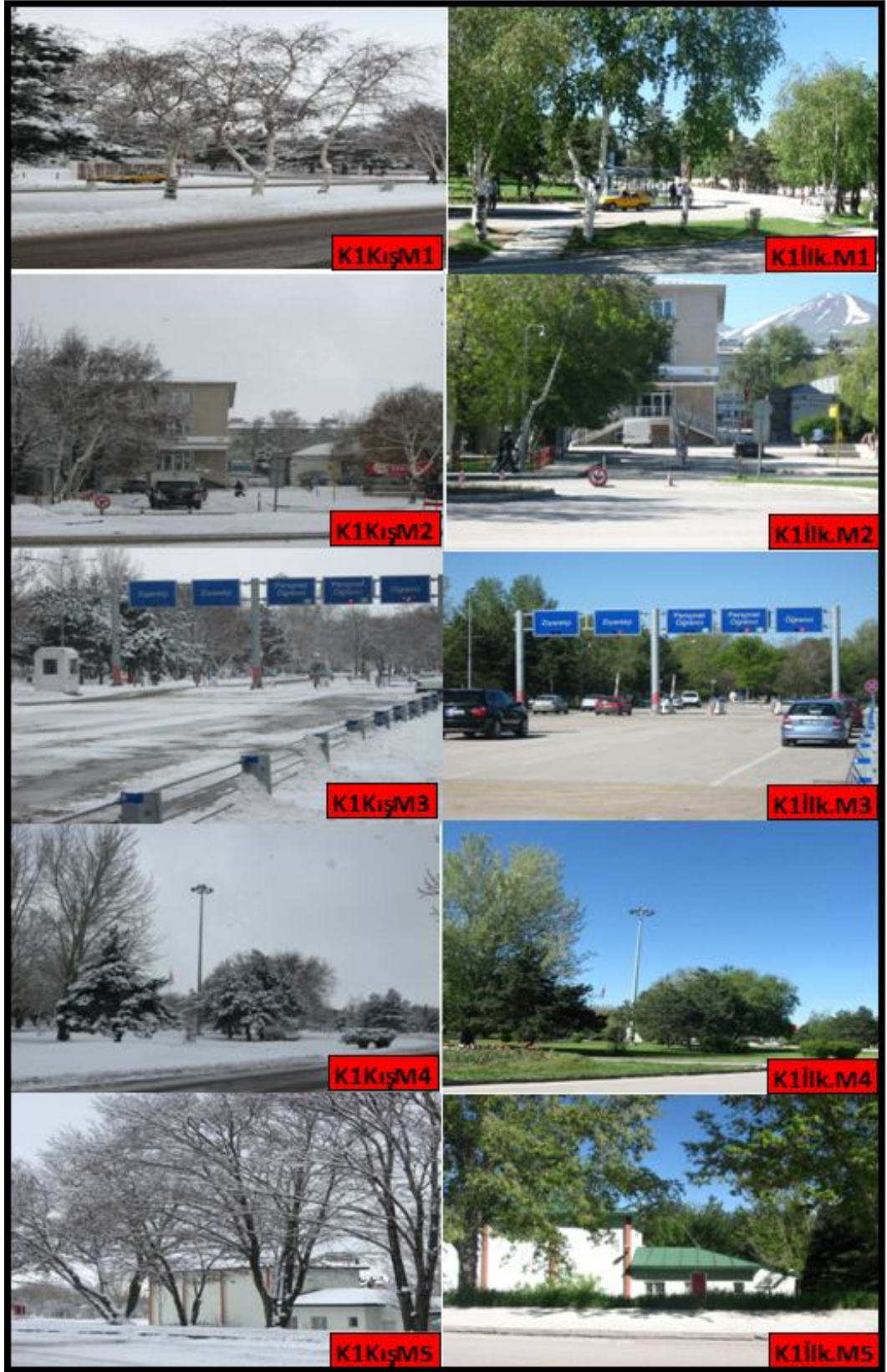
4. ARAŞTIRMA BULGULARI

Araştırma alanında yer alan koridor bölgelerine ait Görsel veriler, Sayısal veriler ve Grafikselsel verilerin yer aldığı Şekil ve Çizelgeler aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.

Çizelge 4.1. Koridor Alanlarının Görsel, Sayısal ve Grafikselsel Veri Çizelgesi

Koridor Alanları	Görsel Veriler	Sayısal Veriler e	Grafikselsel Veriler
K1	Şekil 4.1	Çizelge 4.2	Şekil 4.2
K2	Şekil 4.3	Çizelge 4.3	Şekil 4.4
K3	Şekil 4.5	Çizelge 4.4	Şekil 4.6
K4	Şekil 4.7	Çizelge 4.5	Şekil 4.8
K5	Şekil 4.9	Çizelge 4.6	Şekil 4.10
K6	Şekil 4.11	Çizelge 4.7	Şekil 4.12
K7	Şekil 4.13	Çizelge 4.8	Şekil 4.14
K8	Şekil 4.15	Çizelge 4.9	Şekil 4.16

Atatürk Üniversitesi merkez yerleşkesinin görsel kalitesini belirlemeye yönelik araştırmada K1 olarak adlandırılan, merkez yerleşke girişi ile rektörlük binası arasında kalan koridor (gidiş yönü) için görsellik parametre değeri, en yüksek; ilkbahar için 4,91 ve en düşük; kış için 3,92 olarak hesaplanmıştır. K1 koridoru için uyum parametre değeri, en yüksek; ilkbahar için 4,68 ve en düşük; kış için 3,99 olarak saptanmıştır. Yine K1 koridoru için renk parametre değeri, en yüksek; ilkbahar için 4,74 ve en düşük; kış için 3,49 olarak belirlenmiştir. Diğer taraftan K1 koridoru için doğallık parametre değerinin, en yüksek; ilkbahar için 4,50 ve en düşük; kış ve yaz mevsimlerinde 4,30 olarak gerçekleştiği anlaşılmaktadır. K1 koridorunun ilginçlik parametre değeri ise, en yüksek; ilkbahar için 3,49 ve en düşük; kış mevsimi de 3,39 olarak belirlenmiştir (Çizelge 4.2). Görsellik, uyum, renk, doğallık ve ilginçlik parametrelerinin karşılaştırılmasında kullanılan *ANOVA* testine göre; görsellik, uyum ve renk parametrelerinin $P=0,0$ olup çok önemli, doğallık parametresinin $P=0,016$ olup önemli, ilginçlik parametresinin ise $P=0,677$ olup önemsiz olduğu tespit edilmiştir (Çizelge 4.2).

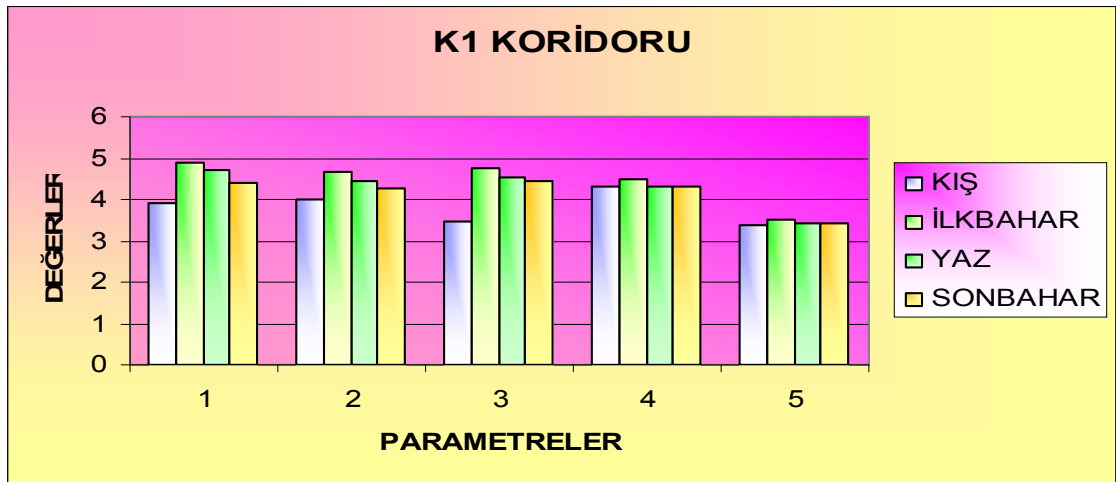
Şekil 4.1. K1 Koridorunun (Yerleşke Girişi İle Rektörlük Binası Arasında Kalan Koridor) Gidiş Yönü Fotoğrafları (Kış-İlkbahar Mevsimleri)

Şekil 4.2. K1 Koridorunun (Yerleşke Girişi İle Rektörlük Binası Arasında Kalan Koridor) Gidiş Yönü Fotoğrafları (Yaz-Sonbahar Mevsimleri)

Çizelge 4.2. K1 Koridorunun Analiz Veri Sonuç Tablosu

	GÖRSELLİK	UYUM	RENK	DOĞALLIK	İLGİNÇLİK
MEVSİM	X ± SX	X ± SX	X ± SX	X ± SX	X ± SX
KIŞ	3,920 ^d ± 0,06329	3,987 ^d ± 0,05956	3,486 ^c ± 0,06181	4,296 ^b ± 0,06063	3,386 ^a ± 0,06271
İLKBAHAR	4,909 ^a ± 0,04951	4,679 ^a ± 0,04975	4,735 ^a ± 0,05264	4,502 ^a ± 0,04985	3,489 ^a ± 0,05782
YAZ	4,694 ^b ± 0,05075	4,433 ^b ± 0,04705	4,528 ^b ± 0,05214	4,296 ^b ± 0,0536	3,440 ^a ± 0,06022
SONBAHAR	4,381 ^c ± 0,0505	4,276 ^c ± 0,04968	4,458 ^b ± 0,05246	4,317 ^b ± 0,05082	3,424 ^a ± 0,05858
P	0	0	0	0,016	0,677

Şekil 4.3. K1 Koridoru Mevsimsel Parametre Grafiği

Atatürk Üniversitesi merkez yerleşkesinin görsel kalitesini belirlemeye yönelik araştırmada K2 olarak adlandırılan, Rektörlük binası ile Ziraat Fakültesi arasında kalan koridor (gidiş yönü) için görsellik parametre değeri, en yüksek; ilkbahar için 4,67 ve en düşük; kış için 3,59 olarak hesaplanmıştır. K2 koridoru için uyum parametre değeri, en yüksek; ilkbahar için 4,52 ve en düşük; kış için 3,60 olarak saptanmıştır. Yine K2 koridoru için renk parametre değeri, en yüksek; sonbahar ve yaz için 4,29 ve en düşük;

kış için 3,21 olarak belirlenmiştir. Diğer taraftan K2 koridoru için doğallık parametre değerinin, en yüksek; ilkbahar için 4,23 ve en düşük; kış mevsiminde 3,69 olarak gerçekleştiği anlaşılmaktadır. K2 koridorunun ilginçlik parametre değeri ise, en yüksek; ilkbahar için 3,50 ve en düşük; kış mevsimi de 3,16 olarak belirlenmiştir (Çizelge 4.3). Görsellik, uyum, renk, doğallık ve ilginçlik parametrelerinin karşılaştırılmasında kullanılan ANOVA testine göre; görsellik, uyum, renk, doğallık ve ilginçlik parametrelerinin $P=0,0$ değeri bulunmuş ve çok önemli olduğu tespit edilmiştir (Çizelge 4.3).

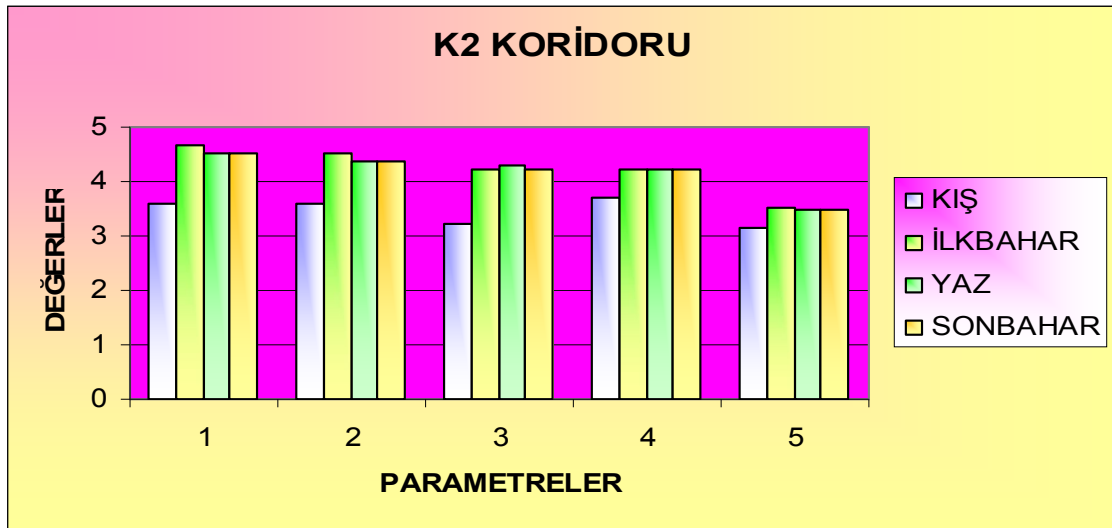
Şekil 4.4. K2 Koridorunun (Rektörlük Binası İle Ziraat Fak. Arasında Kalan Koridor Gidiş Yönü) Fotoğrafları (Kış-İlkbahar Mevsimleri)

Şekil 4.5. K2 Koridorunun (Rektörlük Binası İle Ziraat Fak. Arasında Kalan Koridor Gidiş Yönü) Fotoğrafları (Yaz-Sonbahar Mevsimleri)

Çizelge 4.3. K2 Koridorunun Analiz Veri Sonuç Tablosu

	GÖRSELLİK	UYUM	RENK	DOĞALLIK	İLGİNÇLİK
MEVSİM	X ± SX	X ± SX	X ± SX	X ± SX	X ± SX
KIŞ	3,592 ^b ± 0,06777	3,599 ^b ± 0,06247	3,209 ^b ± 0,05638	3,686 ^b ± 0,06048	3,158 ^b ± 0,06301
İLKBAHAR	4,671 ^a ± 0,56150	4,524 ^a ± 0,04780	4,231 ^a ± 0,48540	4,234 ^a ± 0,05574	3,501 ^a ± 0,06115
YAZ	4,506 ^a ± 0,05308	4,381 ^a ± 0,05222	4,285 ^a ± 0,05009	4,225 ^a ± 0,05390	3,483 ^a ± 0,06430
SONBAHAR	4,506 ^a ± 0,05308	4,381 ^a ± 0,05222	4,285 ^a ± 0,05009	4,225 ^a ± 0,05390	3,483 ^a ± 0,06430
P	0	0	0	0	0

Şekil 4.6. K2 Koridoru Mevsimsel Parametre Grafiği

Atatürk Üniversitesi merkez yerleşkesinin görsel kalitesini belirlemeye yönelik araştırmada K3 olarak adlandırılan, Ziraat Fakültesi ile İlahiyat Fakültesi arasında kalan koridor (gidiş yönü) için görsellik parametre değeri, en yüksek; ilkbahar için 4,65 ve en düşük; kış için 4,27 olarak hesaplanmıştır. K3 koridoru için uyum parametre değeri, en yüksek; ilkbahar için 4,38 ve en düşük; kış için 4,01 olarak saptanmıştır. Yine K3 koridoru için renk parametre değeri, en yüksek; sonbahar için 4,39 ve en düşük; kış için

3,51 olarak belirlenmiştir. Diğer taraftan K3 koridoru için doğallık parametre değerinin, en yüksek; sonbahar için 4,16 ve en düşük; kış mevsiminde 4,11 olarak gerçekleştiği anlaşılmaktadır. K3 koridorunun ilginçlik parametre değeri ise, en yüksek; ilkbahar için 3,55 ve en düşük; yaz mevsimi de 3,45 olarak belirlenmiştir (Çizelge 4.4). Görsellik, uyum, renk, doğallık ve ilginçlik parametrelerinin karşılaştırılmasında kullanılan ANOVA testine göre; görsellik, uyum ve renk $P=0,0$ olup çok önemli, doğallık ve ilginçlik parametrelerinin $P=0,821$ ve $P=0,681$ değeri bulunmuş ve önemsiz olduğu tespit edilmiştir (Çizelge 4.4).

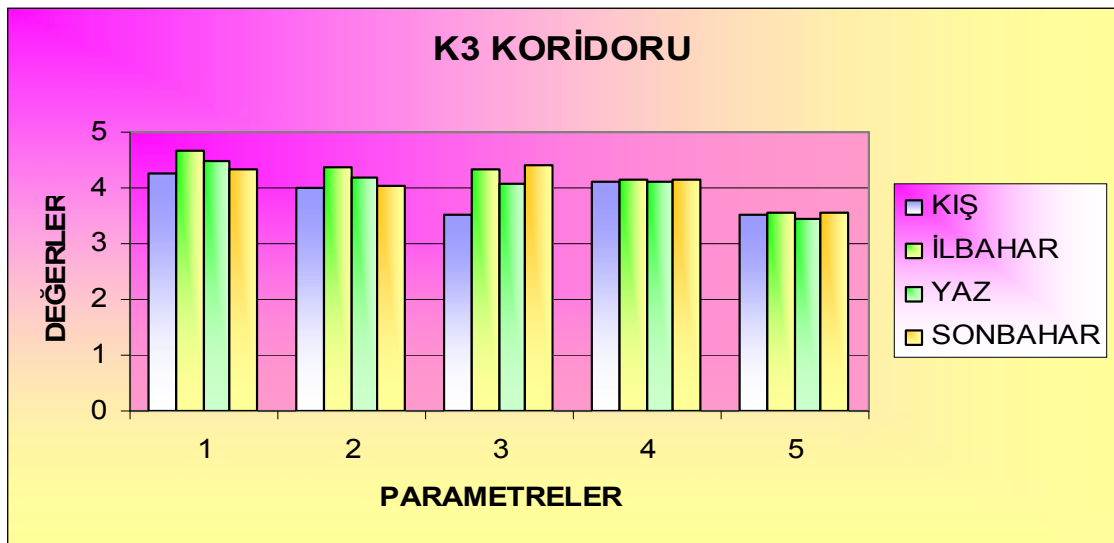
Şekil 4.7. K3 Koridorun (Ziraat Fak. İle İlahiyat Fak. Arasında Kalan Koridor Gidiş Yönü) Fotoğrafları (Kış- İlkbahar Mevsimleri)

Şekil 4.8. K3 Koridorun (Ziraat Fak. İle İlahiyat Fak. Arasında Kalan Koridor Gidiş Yönü) Fotoğrafları (Yaz-Sonbahar Mevsimleri)

Çizelge 4.4. K3 Koridorunun Analiz Veri Sonuç Tablosu

	GÖRSELLİK	UYUM	RENK	DOĞALLIK	İLGİNÇLİK
MEVSİM	X ± SX	X ± SX	X ± SX	X ± SX	X ± SX
KIŞ	3,558c ± 0,06489	4,011 ^c ± 0,05114	3,512 ^c ± 0,05186	4,107 ^a ± 0,05593	3,506 ^a ± 0,06411
İLKBAHAR	4,653 ^a ± 0,052070	4,377 ^a ± 0,04664	4,349 ^a ± 0,04779	4,158 ^a ± 0,05125	3,547 ^a ± 0,05928
YAZ	4,473 ^b ± 0,04891	4,202 ^b ± 0,04803	4,067 ^b ± 0,04793	4,109 ^a ± 0,05045	3,453 ^a ± 0,0615
SONBAHAR	4,327 ^{bc} ± 0,05143	4,033 ^c ± 0,04736	4,392 ^a ± 0,08898	4,161 ^a ± 0,05463	3,547 ^a ± 0,06676
P	0	0	0	0,821	0,681

Şekil 4.9. K3 Koridoru Mevsimsel Parametre Grafiği

Atatürk Üniversitesi merkez yerleşkesinin görsel kalitesini belirlemeye yönelik araştırmada K4 olarak adlandırılan, İlahiyat Fakültesi ile yerleşke çıkışı arasında kalan koridor (gidiş yönü) için görsellik parametre değeri, en yüksek; ilkbahar için 4,69 ve en düşük; kış için 3,56 olarak hesaplanmıştır. K4 koridoru için uyum parametre değeri, en yüksek; ilkbahar için 4,48 ve en düşük; kış için 3,57 olarak saptanmıştır. Yine K4 koridoru için renk parametre değeri, en yüksek; ilkbahar için 4,43 ve en düşük; kış için 3,25 olarak belirlenmiştir. Diğer taraftan K4 koridoru için doğallık parametre değerinin,

en yüksek; ilkbahar için 4,19 ve en düşük; kış mevsiminde 3,62 olarak gerçekleştiği anlaşılmaktadır. K4 koridorunun ilginçlik parametre değeri ise, en yüksek; ilkbahar için 3,49 ve en düşük; yaz mevsimi de 3,16 olarak belirlenmiştir (Çizelge 4.5). Görsellik, uyum, renk, doğallık ve ilginçlik parametrelerinin karşılaştırılmasında kullanılan ANOVA testine göre; görsellik, uyum, renk ve doğallık $P=0,0$ olup, ilginçlik parametresinin $P=0,001$ değeri bulunmuş ve çok önemli olduğu tespit edilmiştir (Çizelge 4.5).

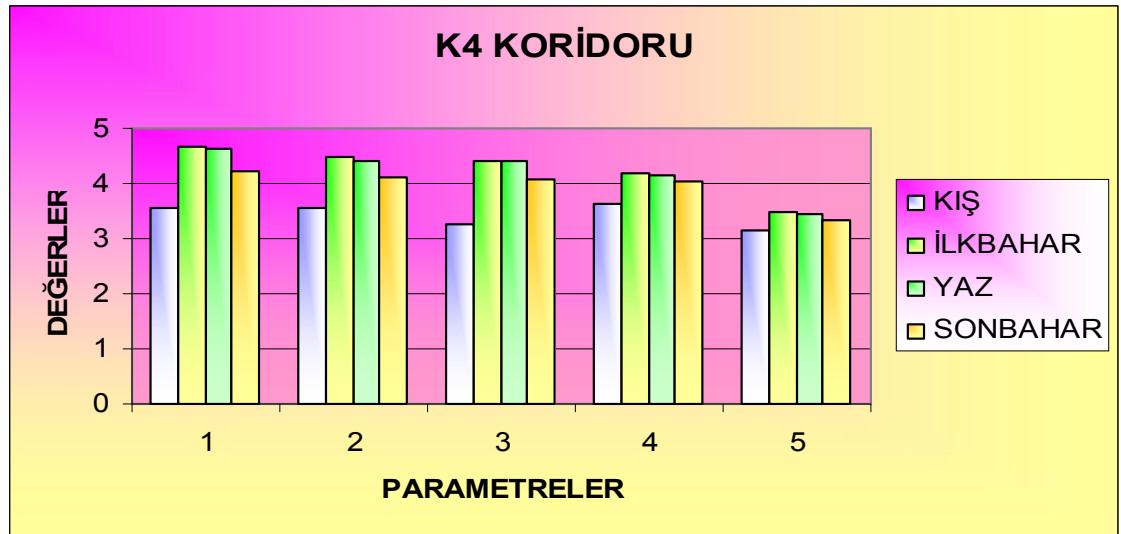
Şekil 4.10. K4 Koridorunun (İlahiyat Fak. İle Yerleşke Çıkışı Arasında Kalan Koridor Gidiş Yönü) Fotoğrafları (Kış-İlkbahar Mevsimleri)

Şekil 4.11. K4 Koridorunun (İlahiyat Fak. İle Yerleşke Çıkışı Arasında Kalan Koridor Gidiş Yönü) Fotoğrafları (Yaz-Sonbahar Mevsimleri)

Çizelge 4.5. K4 Koridorunun Analiz Veri Sonuç Tablosu

	GÖRSELLİK	UYUM	RENK	DOĞALLIK	İLGİNÇLİK
MEVSİM	X ± Sx	X ± Sx	X ± Sx	X ± Sx	X ± Sx
KIŞ	3,558 ^c ± 0,05616	3,567 ^c ± 0,0562	3,246 ^c ± 0,05282	3,616 ^b ± 0,0599	3,161 ^b ± 0,06089
İLKBAHAR	4,683 ^a ± 0,0570	4,482 ^a ± 0,0560	4,426 ^a ± 0,05833	4,188 ^a ± 0,06187	3,488 ^a ± 0,06573
YAZ	4,617 ^a ± 0,05251	4,418 ^a ± 0,0518	4,403 ^a ± 0,05064	4,151 ^a ± 0,05173	3,453 ^a ± 0,06537
SONBAHAR	4,224 ^b ± 0,05172	4,118 ^b ± 0,0493	4,083 ^b ± 0,05017	4,027 ^a ± 0,05284	3,319 ^{ab} ± 0,06188
P	0	0	0	0	0,001

Şekil 4.12. K4 Koridoru Mevsimsel Parametre Grafiği

Atatürk Üniversitesi merkez yerleşkesinin görsel kalitesini belirlemeye yönelik araştırmada K5 olarak adlandırılan, Yerleşke girişi ile Rektörlük Binası arasında kalan koridor (geliş yönü) için görsellik parametre değeri, en yüksek; sonbahar için 4,96 ve en düşük; kış için 3,55 olarak hesaplanmıştır. K5 koridoru için uyum parametre değeri, en yüksek; yaz için 4,68 ve en düşük; kış için 3,46 olarak saptanmıştır. Yine K5 koridoru için renk parametre değeri, en yüksek; sonbahar için 4,85 ve en düşük; kış için 3,15

olarak belirlenmiştir. Diğer taraftan K5 koridoru için doğallık parametre değerinin, en yüksek; sonbahar için 4,51 ve en düşük; kış mevsiminde 3,50 olarak gerçekleştiği anlaşılmaktadır. K5 koridorunun ilginçlik parametre değeri ise, en yüksek; sonbahar için 3,92 ve en düşük; kış mevsimi de 3,06 olarak belirlenmiştir (Çizelge 4.6). Görsellik, uyum, renk, doğallık ve ilginçlik parametrelerinin karşılaştırılmasında kullanılan ANOVA testine göre; görsellik, uyum, renk, doğallık ve ilginçlik parametrelerinin $P=0,0$ değeri bulunmuş ve çok önemli olduğu tespit edilmiştir (Çizelge 4.6)

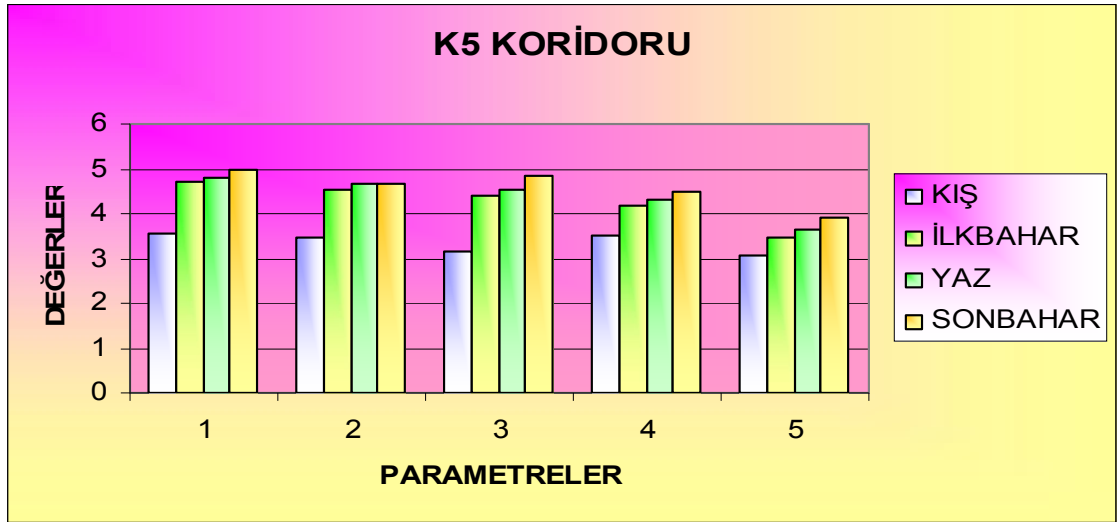
Şekil 4.13. K5 Koridorunun (Yerleşke Girişi ile Rektörlük Binası Arasında Kalan Koridor Geliş Yönü) Fotoğrafları (Kış-İlkbahar Mevsimleri)

Şekil 4.14. K5 Koridorunun (Yerleşke Girişi İle Rektörlük Binası Arasında Kalan Koridor Geliş Yönü) Fotoğrafları (Yaz-Sonbahar Mevsimleri)

Çizelge 4.6. K5 Koridorunun Analiz Veri Sonuç Tablosu

	GÖRSELLİK	UYUM	RENK	DOĞALLIK	İLGİNÇLİK
MEVSİM	X ± SX	X ± SX	X ± SX	X ± SX	X ± SX
KIŞ	3,550 ^c ± 0,0555	3,458 ^c ± 0,04898	3,153 ^d ± 0,05171	3,499 ^c ± 0,05372	3,061 ^c ± 0,06382
İLKBAHAR	4,724 ^b ± 0,05615	4,513 ^b ± 0,05114	4,386 ^c ± 0,05169	4,191 ^b ± 0,05714	3,468 ^b ± 0,06556
YAZ	4,818 ^{ab} ± 0,0539	4,682 ^a ± 0,04925	4,543 ^b ± 0,06554	4,330 ^b ± 0,005626	3,626 ^b ± 0,07017
SONBAHAR	4,963 ^a ± 0,08992	4,118 ^b ± 0,05459	4,848 ^a ± 0,0546	4,507 ^a ± 0,05874	3,924 ^a ± 0,06649
P	0	0	0	0	0

Şekil 4.15. K5 Koridoru Mevsimsel Parametre Grafiği

Atatürk Üniversitesi merkez yerleşkesinin görsel kalitesini belirlemeye yönelik araştırmada K6 olarak adlandırılan, Rektörlük Binası ile Ziraat Fakültesi arasında kalan koridor (geliş yönü) için görsellik parametre değeri, en yüksek; sonbahar için 4,78 ve en düşük; kış için 3,60 olarak hesaplanmıştır. K6 koridoru için uyum parametre değeri, en yüksek; ilkbahar için 4,37 ve en düşük; kış için 3,43 olarak saptanmıştır. Yine K6 koridoru için renk parametre değeri, en yüksek; sonbahar için 4,76 ve en düşük; kış için

3,19 olarak belirlenmiştir. Diğer taraftan K6 koridoru için doğallık parametre değerinin, en yüksek; sonbahar için 4,31 ve en düşük; kış mevsiminde 3,63 olarak gerçekleştiği anlaşılmaktadır. K6 koridorunun ilginçlik parametre değeri ise, en yüksek; sonbahar için 3,76 ve en düşük; kış mevsimi de 3,14 olarak belirlenmiştir (Çizelge 4.16). Görsellik, uyum, renk, doğallık ve ilginçlik parametrelerinin karşılaştırılmasında kullanılan ANOVA testine göre; görsellik, uyum, renk, doğallık ve ilginçlik parametrelerinin $P=0,0$ değeri bulunmuş ve çok önemli olduğu tespit edilmiştir (Çizelge 4.16).

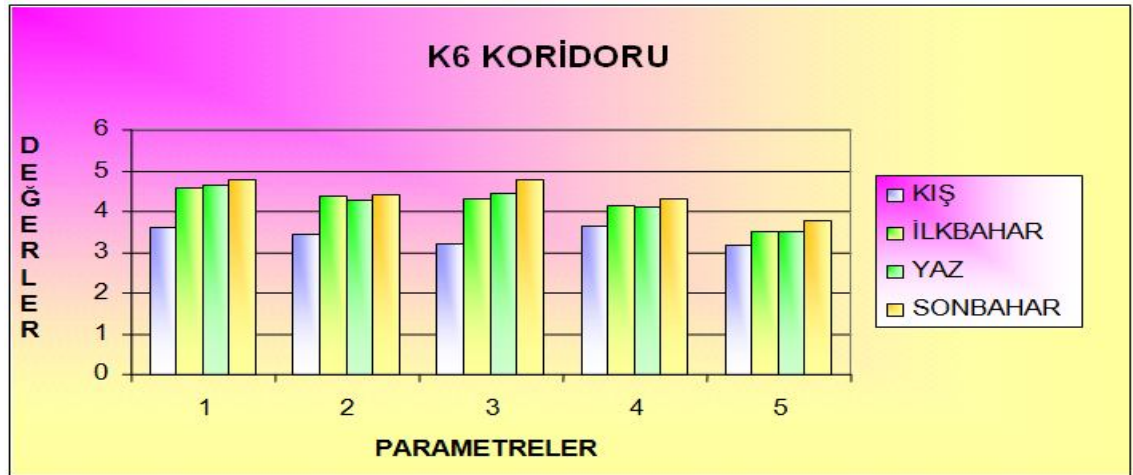
Şekil 4.16. K6 Koridorunun (Rektörlük Binası İle Ziraat Fak. Arasında Kalan Koridor Geliş Yönü) Fotoğrafları (Kış-İlkbahar Mevsimleri)

Şekil 4.17. K6 Koridorunun (Rektörlük Binası İle Ziraat Fak. Arasında Kalan Koridor Geliş Yönü) Fotoğrafları (Yaz-Sonbahar Mevsimleri)

Çizelge 4.7. K6 Koridorunun Analiz Veri Sonuç Tablosu

	GÖRSELLİK	UYUM	RENK	DOĞALLIK	İLGİNÇLİK
MEVSİM	X ± SX	X ± SX	X ± SX	X ± SX	X ± SX
KIŞ	3,594 ^c ± 0,05306	3,429 ^b ± 0,04494	3,188 ^d ± 0,05431	3,633 ^c ± 0,05351	3,061 ^c ± 0,0633
İLKBAHAR	4,583 ^b ± 0,05283	4,369 ^a ± 0,04895	4,304 ^c ± 4,3039c	4,129 ^b ± 0,05936	3,501 ^b ± 0,06207
YAZ	4,619 ^b ± 0,05355	4,282 ^a ± 0,05262	4,463 ^b ± 0,05209	4,096 ^b ± 0,05937	3,533 ^b ± 0,06515
SONBAHAR	4,777 ^a ± 0,05613	4,679 ^a ± 0,05487	4,756 ^a ± 0,052	4,311 ^a ± 0,05721	3,763 ^a ± 0,06283
P	0	0	0	0	0

Şekil 4.18. K6 Koridoru Mevsimsel Parametre Grafiği

Atatürk Üniversitesi merkez yerleşkesinin görsel kalitesini belirlemeye yönelik araştırmada K7 olarak adlandırılan, Ziraat Fakültesi ile İlahiyat fakültesi arasında kalan koridor (geliş yönü) için görsellik parametre değeri, en yüksek; sonbahar için 4,68 ve en düşük; kış için 3,51 olarak hesaplanmıştır. K7 koridoru için uyum parametre değeri, en yüksek; sonbahar için 4,50 ve en düşük; kış için 3,49 olarak saptanmıştır. Yine K7 koridoru için renk parametre değeri, en yüksek; sonbahar için 4,65 ve en düşük; kış için 3,07 olarak belirlenmiştir. Diğer taraftan K7 koridoru için doğallık parametre değerinin, en yüksek; sonbahar için 4,37 ve en düşük; kış mevsiminde 3,63 olarak gerçekleştiği

anlaşılmaktadır. K7 koridorunun ilginçlik parametre değeri ise, en yüksek; sonbahar için 3,76 ve en düşük; kış mevsimi de 2,94 olarak belirlenmiştir (Çizelge 4.19). Görsellik, uyum, renk, doğallık ve ilginçlik parametrelerinin karşılaştırılmasında kullanılan ANOVA testine göre; görsellik, uyum, renk, doğallık ve ilginçlik parametrelerinin $P=0,0$ değeri bulunmuş ve çok önemli olduğu tespit edilmiştir (Çizelge 4.19).

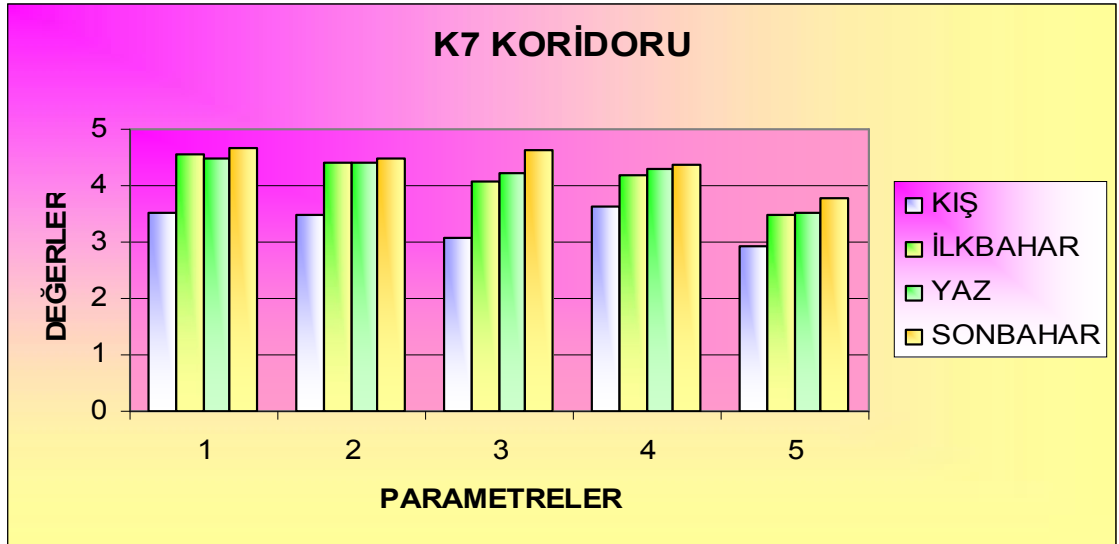
Şekil 4.19. K7 Koridorunun (Ziraat Fak. İle İlahiyat Fak. Arasında Kalan Koridoru Geliş Yönu) Fotoğrafları (Kış-İlkbahar Mevsimleri)

Şekil 4.20. K7 Koridorunun (Ziraat Fak. İle İlahiyat Fak. Arasında Kalan Koridoru Geliş Yönü) Fotoğrafları (Yaz-Sonbahar Mevsimleri)

Çizelge 4.8. K7 Koridorunun Analiz Veri Sonuç Tablosu

	GÖRSELLİK	UYUM	RENK	DOĞALLIK	İLGİNÇLİK
MEVSİM	X ± SX	X ± SX	X ± SX	X ± SX	X ± SX
KIŞ	3,509 ^c ± 0,05217	3,491 ^b ± 0,05386	3,069 ^d ± 0,05544	3,629 ^b ± 0,06147	2,942 ^c ± 0,05657
İLKBAHAR	4,566 ^{ab} ± 0,05491	4,397 ^a ± 0,05434	4,071 ^c ± 0,0549	4,202 ^a ± 0,05947	3,476 ^b ± 0,06721
YAZ	4,499 ^b ± 0,05496	4,421 ^a ± 0,05614	4,232 ^b ± 0,05316	4,285 ^a ± 0,05515	3,501 ^b ± 0,06844
SONBAHAR	4,682 ^a ± 0,05564	4,498 ^a ± 0,05975	4,648 ^a ± 0,05508	4,369 ^a ± 0,05817	3,762 ^a ± 0,07556
P	0	0	0	0	0

Şekil 4.21. K7 Koridoru Mevsimsel Parametre Grafiği

K8 olarak adlandırılan, İlahiyat fakültesi ile Yerleşke Çıkışı arasında kalan koridor (geliş yönü) için görsellik parametre değeri, en yüksek; ilkbahar için 4,69 ve en düşük; kış için 3,53 olarak hesaplanmıştır. K8 koridoru için uyum parametre değeri, en yüksek; sonbahar için 3,34 ve en düşük; kış için 3,44 olarak saptanmıştır. Yine K8 koridoru için renk parametre değeri, en yüksek; sonbahar için 3,595 ve en düşük; kış için 3,21 olarak belirlenmiştir. Diğer taraftan K8 koridoru için doğallık parametre değerinin, en yüksek; sonbahar için 4,41 ve en düşük; kış mevsiminde 3,58 olarak gerçekleştiği anlaşılmaktadır. K8 koridorunun ilginçlik parametre değeri ise, en yüksek; sonbahar için 3,71 ve en düşük; kış mevsimi de 3,00 olarak belirlenmiştir (Çizelge 4.9).

Görsellik, uyum, renk, doğallık ve ilginçlik parametrelerinin karşılaştırılmasında kullanılan ANOVA testine göre; görsellik, uyum, renk, doğallık ve ilginçlik parametrelerinin $P=0,0$ değeri bulunmuş ve çok önemli olduğu tespit edilmiştir (Çizelge 4.9).

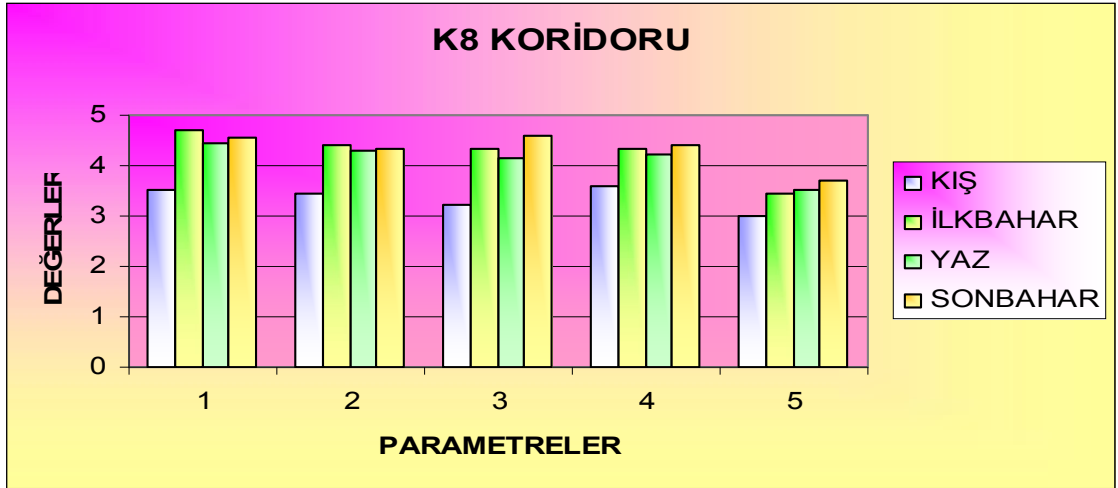
Şekil 4.22. K8 Koridorunun (Ziraat Fak. İle İlahiyat Fak. Arasında Kalan Koridor Geliş Yönü) Fotoğrafları (Kış-İlkbahar Mevsimleri)

Şekil 4.23. K8 Koridorunun (Ziraat Fak. İle İlahiyat Fak. Arasında Kalan Koridor Geliş Yönu) Fotoğrafları (Yaz-Sonbahar Mevsimleri)

Çizelge 4 9. K8 Koridorunun Analiz Veri Sonuç Tablosu

	GÖRSELLİK	UYUM	RENK	DOĞALLIK	İLGİNÇLİK
MEVSİM	X ± SX	X ± SX	X ± SX	X ± SX	X ± SX
KIŞ	3,533 ^c ± 0,05352	3,435 ^b ± 0,0494	3,210 ^d ± 0,0503	3,579 ^c ± 0,05039	3,001 ^c ± 0,05443
İLKBAHAR	4,694 ^a ± 0,05161	4,426 ^a ± 0,05096	4,343 ^b ± 0,04869	4,346 ^{ab} ± 0,04956	3,447 ^b ± 0,05972
YAZ	4,460 ^b ± 0,05185	4,286 ^a ± 0,0500	4,152 ^c ± 0,05278	4,231 ^b ± 0,05210	3,517 ^b ± 0,06326
SONBAHAR	4,552 ^{ab} ± 0,05465	4,343 ^a ± 0,05521	4,588 ^a ± 0,05363	4,408 ^a ± 0,05436	3,707 ^a ± 0,07004
P	0	0	0	0	0

Şekil 4.24. K8 Koridoru Mevsimsel Parametre Grafığı

5. TARTIŞMA ve SONUÇLAR

Atatürk üniversitesi yerleşkesinde yapılan görsel kalite analizinde yapılan anketler sonucu bazı değerlere ulaşılmıştır. Yerleşke alanı 8 koridora ayrılmıştır. Bu koridorlara ait kullanılan parametreler kendi içerisinde bir karşılaştırmaya tabi tutulmuştur. Doğal ve sosyo-kültürel objelerin bir arada sergilediği görsel yönden çekici mekânları sunmak için son yıllarda birçok araştırmanın yöntemini oluşturan görsel kalite analizi yöntemi kullanılarak Görsel kalite analizi sonucu yerleşkenin görsel zenginlikleri ortaya konmuştur. İnsanların ilgisini çeken onları etkileyen büyüleyen manzaralara daha yüksek puanlar verilmiştir. Bunun sonucunda görsel anlamda kaliteli mekânların ortaya çıkması sağlanmıştır.

Görsellik parametresi manzaradaki elemanların görsel açıdan ne kadar yüksek ve insanlar tarafından ne kadar güzel, etkileyici olduğu puanlama sistemi ile ortaya konmaya çalışılmıştır. Mevsimler göz önünde bulundurulacak olursa yapılan analiz çalışmasında görsel tercih parametresi en yüksek ilkbahar mevsiminde K1 koridoru; en düşük kış mevsiminde K7 koridoru olarak saptanmıştır. Uyum parametresi manzarada var olan unsurlar ile bütünleşmemiş yabancı unsurlara verilen puanlar sonucunda en yüksek yaz mevsiminde K5 koridoru; en düşük kış mevsiminde K6 koridoru olarak saptanmıştır.

Renklilik parametresi manzarada çok sayıda renk çeşitliliğinin mevcut olup olmadığı, birbiri ile uyumlu renklerin varlığı, kontrast renklerin manzarada oluşturduğu çeşitliliğe puan vermeleri sonucu en yüksek sonbahar mevsiminde K5 koridoru en düşük kış mevsiminde K7 koridoru olarak saptanmıştır. Doğallık parametresi manzarada var olan doğal manzara özellikleri ile insanların o manzarada yer verdikleri doğal manzara özellikleri arasında ki farkı ortaya koymaktır. Yapılan puanlama sistemi ile çıkan sonuca göre en yüksek sonbahar mevsiminde K5 koridoru; en düşük ise kış mevsiminde K5 koridoru olarak saptanmıştır. İlginçlik parametresi manzarada var unsurlar arasında bir ilginçlik mevcut mudur onu saptamaktır. Yapılan puanlama sistemine göre en

yüksek sonbahar mevsiminde K5 koridoru; en düşük ise kış mevsiminde K7 koridoru olarak saptanmıştır.

Yapılan çalışmada manzara görsel tercih puanları yüksek olan görüntülerin yer aldığı koridorların ilginçlik, renk ve uyum parametre değerleri de yüksek bulunmuştur. Anova testine göre K1, K3 ve K4 koridorları hariç diğer koridorların parametre arasındaki ilişkinin çok önemli olduğu ortaya çıkmıştır ($P=0,00$).

Mevsimler arası karşılaştırma yapıldığında ise Görsellik ve Uyum parametresi için koridorların ortalama değerlerine bakıldığında en yüksek ilkbahar mevsimi en düşük ise kış mevsimi olduğu saptanmıştır. Diğer taraftan Renk, Doğallık ve ilginçlik parametresi için en yüksek sonbahar mevsimi en düşük ise kış mevsimi olarak saptanmıştır. Bütün koridorlar dikkate alındığında Görsellik parametresinin ilkbahar mevsiminde yüksek bulunmasının nedenlerini sıralayacak olursak; bahar mevsiminin gelmesi ile mevcut çalışma alanında bir hareketlilik ve canlılık gözlenmesi, bitkilerin hareketliliğe eşlik etmesi, alandaki mevcut objeler üzerindeki kar örtüsünün kalkması ile birlikte mekânın görsel çekiciliği ortaya çıkmıştır. Bu saydığımız etkenlerde bireylerde görselliğin ilkbahar mevsimi için daha yüksek beğeni oluşturup diğer mevsimlerden daha çok tercih edilmesine sebep olmuştur. Bitki örtüsü ve görsel temaların ilkbahar aylarında daha canlı ve çekici görünmesinden dolayı birbiri ile daha uyumlu kareler oluşturmuş buda uyum parametre değerinin yüksek çıkmasına sebep olmuştur. Diğer yandan ise doğanın gerçek renklerinin kış aylarında beyaz renkle tezatlık oluşturup üstü kapanan bitki örtüsü ve görsel temaların tam olarak belli olmamasından dolayı kış aylarında görsel ve uyum parametre değerleri düşük çıkmıştır.

Renk, Doğallık ve İlginçlik olarak adlandırdığımız bu 3 parametrede sonbahar aylarında mevsimin özelliği olarak farklı renklerin bir arada bulunması ile birlikte daha çok görsel etki yaratıyor ve güneşin farklı açılardan bitkiler üzerinde yansısıyla manzaraları daha da farklı kılması ile renk, doğallık ve ilginçlik parametrelerinin daha çok tercih edilmesine olanak sağlamıştır. Renkler arası ayrışımın doğanın kendisine özgü doğallığının sonucu olarak ilginçlik çok daha baskın olmuş ve tercih sebebini ön plana

almıştır. Bu 3 parametrenin kış mevsiminde daha az beğenilmesinin sebebi görsel temalardaki kış örtüsünün olumsuzluğu ve bitki örtüsü üzerindeki kar örtüsünün manzaralardaki renklerin çeşitliliğini azaltması, manzaranın doğal yapısını kaybettirmesi ve bu 2 parametrenin sonucu olarak da ilgi çekiciliğini kaybettirmesine sebep olmuştur. Bitki örtüsünün bazı türlerinde (Pinus nigra-çam ağacı) kar örtüsü ile muhteşem manzaralar oluşturmalarına rağmen bu tercih sebebi olarak genel kanıyı değiştirmemiş ve kış mevsiminde bu 3 parametre değerleri düşük çıkmıştır.

Mevsimler göz ardı edilecek olursa yapılan analiz çalışmasında görsel tercih parametresi en yüksek K5 koridoru; en düşük K4 koridoru olarak saptanmıştır. Uyum parametresi manzarada var olan unsurlar ile bütünleşmemiş yabancı unsurlara verilen puanlar sonucunda en yüksek K5 koridoru; en düşük K3 koridoru olarak saptanmıştır.

Renklilik parametresi manzarada çok sayıda renk çeşitliliğinin mevcut olup olmadığı, birbiri ile uyumlu renklerin varlığı, kontrast renklerin manzarada oluşturduğu çeşitliliğe puan vermeleri sonucu en yüksek K5 koridoru en düşük K4 koridoru olarak saptanmıştır. Doğallık parametresi manzarada var olan doğal manzara özellikleri ile insanların o manzarada yer verdikleri doğal manzara özellikleri arasında ki farkı ortaya koymaktır. Yapılan puanlama sistemi ile çıkan sonuca göre en yüksek K5 koridoru; en düşük ise K4 koridoru olarak saptanmıştır. İlginçlik parametresi manzarada var unsurlar arasında bir ilginçlik mevcut mudur onu saptamaktır. Yapılan puanlama sistemine göre en yüksek K5 koridoru; en düşük ise K2 koridoru olarak saptanmıştır.

Görsel anlamda kalitelilik, göreceli bir kavram olup insanın baktığı nesneyi, çevreyi ya da manzarayı kendi kalite ölçütleri ışığında değerlendirebilir. Araştırma alanında yapılan görsel kalite analizinde yapılan görsel kalite analizindeki ana hedef alandaki etmenlerin ve bir bütün olarak alanın görsel değerlerini, manzaraları izleyen insanların tercihlerini puanlama sistemi ile sorgulayarak ortaya koymaktır. Görsel kalite analizi, fotoğraflara bakılarak mevsimsel olarak verilen değişken puanlarla çeşitliliği sağlayıp, ortalamalarını elde etmek için Erzurum nüfusunun 1/1000' lik kısmına anket çalışması kapsamında 6 gruba (güzel sanatlar fakültesi öğrencileri, peyzaj mimarlığı 1-2-3.sınıf

öğrencileri, halk eğitim merkezi kursiyerleri, bölge eğitim ve araştırma hastanesi çalışanları) anket yapılmış ve 6 grup tarafından değerlendirmeye tabi tutulmuştur.

Atatürk Üniversitesi yerleşkesinde alanın doğal ve kültürel yapısı dikkate alınıp, 8 koridora ayrılarak incelenmiştir. Sonuç olarak bu koridorlara ait görünümünden biri, koridorlar içerisinde görsel kalitesi en yüksek görünüm olarak değerlendirilmiştir. Bu manzaralar içerisinde görsel tercih (GT) yönünden en yüksek ortalama puanı alan koridor, mevsimler göz ardı edilip bütün parametreler değerlendirildiğinde K5 koridoru bulunmuştur. Görsel kalite yönünden en yüksek ortalama puanı almasının nedeni sosyal aktivitenin fazla olduğu alanlara yakınlığı, düzenli bir görsel yapının hakim olması, rekreasyonel alanların bu koridorda yoğun olması, yerleşke içerisinde bu koridora ait alanın daha aktif olarak kullanılması ve bitkisel kompozisyonun yoğun olması bu koridorun görsel kalitesinin yüksek olmasına neden olmuştur.

Görsel kalitesi yüksek çıkan fotoğraflara bakıldığında parametrelerin aldığı puanlar değerlendirildiğinde görsellik parametresi renk, uyum, doğallık ve ilginçlik parametre değerlerinden daha yüksek puanı almıştır. Mevsimsel olarak bakıldığında görsellik parametresi sonbahar mevsiminde diğer mevsimlere göre daha yüksek puanı almıştır. Sonbahar mevsiminde alanda çekilen fotoğraflara bakıldığında yapılan anketlerde yüksek puan almıştır. Doğal renk harmonisinin insanların ilgisini ve dikkatini çekerek beğenilerini kazanması, insanların bu koridorda çekilmiş fotoğrafların alanın yapısı itibari ile bitki çeşitliliğinin fazla olması, herdemyeşil bitkiler ile sonbahar da yapraklarını döken bitkilerin beraber yer alıp görsel yönden güzel, etkileyici, büyüleyici, doğal manzara görünümü oluşturması bu alanın sonbahar mevsiminde görsellik parametresinin yüksek çıkmasına neden olmuştur.

Yapılan çalışmada koridorları doğallık, görsellik, renk, ilginçlik ve uyum parametreleri bakımından değerlendirdiğimizde çıkan sonuçlar üzerinden yapılabilecek görsel kaliteyi artırma önerileri aşağıda sıralanmıştır:

K4 koridoru için yapılan anket çalışmaları sonucunda istatistikî değerlendirmelere göre görsellik, doğallık ve renk parametre değerleri bu koridorda en düşük ortalamalara sahiptir. Nedeni ise; bitki örtüsünün koridor alanında az olması, taşıt trafiğinin yoğun olarak bulunması, yol gösterge tabelalarının yer alması, koridor alanında çekimi yapılan 2. fotoğraftaki küçük çaplı rekreasyonel alanın haricinde insanları etkileyen, ilgi çekici ve görsel kalitesi yüksek alanların yer almaması, sonbahar mevsiminde renk gösterisi yapacak bitki türlerinin azınlıkta yer alması ve bunun yerine herdem yeşil çam ağaçları ile birlikte yapay objelerin yer alması olarak sıralayabiliriz. İnsanların bu koridorda rekreasyonel, eğlence ve dinlenme aktiviteleriyle daha uzun süre vakit geçirmelerini sağlamak için, ortamdaki gürültü kirliliğine neden olan araç trafiğinin yoğunluğu azaltılabilir. Ortamdaki gürültü kirliliğini azaltacak ve kişileri daha çok doğal ortamda olduklarını hissettirebilecek etmen ise çalı gruplarıyla taşıt ve yaya yolu arasına perdeleme görevi görececek bitkilendirme desteği yapılabilir. Koridor alanında herdem yeşil çam ağaçlarının yoğun olarak kullanılması tek düzelikle beraber monotonluk oluşturmuştur. Bu koridorda renk gösterisi yapabilecek ağaçlar ve çalı grupları kullanılabilir.

K2 koridoru için yapılan anket çalışmaları sonucunda istatistikî değerlendirmelere göre ilginçlik parametre değeri en düşük ortalamaya sahip koridor olmuştur. Nedeni ise; koridor alanında bulunan materyallerin hiçbir fotoğrafta insanların ilgisini çekebilecek özellikte olmamasıdır. Bu koridorda insanların ilgisini çekebilecek gerek yapay gerekse doğallığı çağrıştıracak yapay objelerle alana hareketlilik kazandırılıp ilgi çekiciliği artırılabilir.

Uyum parametresindeki en düşük puan ortalaması K3 koridoru olarak tespit edilmiştir. Nedeni ise; koridor alanında çekilen 1. ve 5. fotoğraf dışındaki fotoğraflarda bitki örtüsü ve alandaki objelerin uyumsuzluğu, koridorda bulunan inşaat atıkları, çekilen fotoğraflardaki renk ve görsellik parametresi arasındaki uyumsuzluklarında var oluşu bu koridorun uyum ile ilgili parametre puanlarının düşük olmasını sağlamıştır. Bu koridorda çekilen fotoğraflardaki uyumsuzlukların giderilmesi için; inşaat atıklarının

kaldırılması ve reklam tabelalarının daha bakımlı olup, alanda bütünlüğü sağlayacak şekilde yer alması önerilebilir.

Erzurum kentinde bulunan ve çalışma kapsamında olan Atatürk Üniversitesi Yerleşkesi'nde aşağıdaki önerilerin uygulanması yararlı olacaktır.

- ✓ Yerleşke alanı içerisindeki gürültü kirliliğini, otopark alanlarını ve ulaşımı sağlayan araçları yerleşke dışına taşıyarak azaltabiliriz.
- ✓ Yerleşke alanı ile dış otopark arasındaki ulaşımı sağlayacak toplu taşıma araçlarını kısa süre aralıklarla ücretsiz seferler düzenleyerek sorun çözülebilir.
- ✓ Yerleşke alanında kullanılacak bitkilerin seçiminde mevsimsel özellikler ön planda tutulup, değişik yaprak renkleri ile eşsiz doğal güzellikler sunabilecek iklime uygun bitkiler kullanılmalı ve geniş çim alanlarına yer verilmelidir.
- ✓ Kış mevsiminde görsel kaliteyi arttırmak ve görselliği ön planda tutabilecek küçük meydancıklar oluşturup bu meydancıklarda yapay obje ve su gösterileri yapılmalıdır.
- ✓ Yaz mevsiminde yapılan bakım, onarım ve yeni binaların yapımı sonucu oluşan inşaat atıkları yerleşke alanı içerisinde uzun süre bırakılmamalıdır.
- ✓ Reklam tabelaları daha uzun aralıklarla, küçük boyutlu ve bakımlı olmalıdır.
- ✓ Oturma alanlarında kullanılan banklar, aydınlatma elemanları, donatı elemanları estetik ve fonksiyonel özelliklere sahip olmalı, alandaki ihtiyacı karşılayacak yeterli sayıda olmalıdır.
- ✓ Yerleşke alanında bulunan elektrik direkleri, su ve kanalizasyon kapakları daha iyi kamufle edilip görsel kaliteyi düşürücü etkisi ortadan kaldırılmalıdır.

KAYNAKLAR

- Acar, C. ve Güneroğlu, N.,A., 2009. Karadeniz Teknik Üniversitesi, Orman Fakültesi, Peyzaj Mimarlığı Bölümü, Trabzon Kentindeki Çizgisel Bitki Kompozisyonlarının Tür Çeşitliliği ile İşlevsel ve Görsel Değerleri Üzerine, 61080 Trabzon-TÜRKİYE
- Aksoy, E., 1975. Mimarlıkta Tasarım, İletim ve Denetim, KTÜ Yayınları, Gün Matbaası, İstanbul.
- Anonim, 1998. Erzurum 98 yıllığı. Erzurum Valiliği Yayınları. (10.05.2010)
- Anonim, 2005a. Maps of Cornell. <http://www.cornell.edu/maps/> (18.03.2010).
- Anonim, 2006b. SSU Master Plan Update-SSU Master Plan Revision-History of SSU Campus Master Plan. <http://www.sonoma.edu/facilities/history.htm> (13.02.2010).
- Anonim, 2006c. Impressions of the Campus of the University of Twente <http://www.ce.utwente.nl> (17.5.2009)
- Anonim, 2006d. Bilkent Üniversitesi. <http://www.bilkent.edu.tr/> (18.5.2009)
- Anonim, 2006e. Atatürk Üniversitesi. <http://www.atauni.edu.tr/> (20.6.2009)
- Anonim, 2009f. Erzurum Valiliği (20.3.2010). http://www.erkurum.gov.tr/_Erzurum/Web/Gozlem.aspx?sayfaNo=10
- Anonim, 2009g. Erzurum Valiliği (12.4.2010). http://www.erkurum.gov.tr/_Erzurum/Web/Gozlem.aspx?sayfaNo=180
- Anonim, 2010h. Atatürk Üniversitesi (31.12.2010). <http://www.atauni.edu.tr>
- Arkun, A, K., Özkal, Ç. 2003. Eğitim Kurumlarında Peyzaj Tasarımı. Ankara Üniversitesi Ziraat Fakültesi Peyzaj Mimarlığı Bölümü, Yüksek Lisans Ders Notları, Ankara
- Aydınlı, S. 1992. Mimarlıkta Görsel Analiz İ.T.Ü Mimarlık Fakültesi Yayını, İstanbul.
- Begeç, H. 2002. Üniversitelerde Kampus Yerleşme Biçimleri. Yapı Mimarlık, Kültür ve Sanat Dergisi. 252, 57-63.
- Bergen, S, D., Ulbricht, C. A., Fridley, J., L. And Ganter, M.,A. 1995. The Validity Of Computer Generated Graphic Images Of Forest Landscapes. Journal Of Environmental Psychology , 15, 135-146.
- Bozhüyük , Z.R. 2007. Erzurum Kent Merkezindeki Bazı Tarihi Yapı ve Çevreleri üzerine Görsel Etki Değerlendirmesi, Yüksek Lisans Tezi, Atatürk Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Erzurum.
- Brown, T.,and Daniel, T.,C. 1987. Context Effects İn Perceived Environmental Quality Assessment: Scene Selection and Landscape Quality Ratings. Journal Of Environmental Psychology, Volume 7, Issue 3, 233-250.
- Bulut, Z. 2006. Kemaliye (Erzincan) İlçesi ve Yakın Çevresinin Alternatif Turizm Kapsamında Rekreatyonel Turizm Potansiyelinin Belirlenmesi (Atatürk Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı Doktora Tezi,Erzurum)
- Cendrero, A., Diaz De Teran J., R. and Saiz De Omenaca, J., 1976. A Technique For The Definition Of Environmental Geologic Units and For Evaluating Their Environmental Value. Landscape and Urban Planning, 3 (1-2), 35-66.

- Clay, G, R., and Smidt, R, K., 2004. Assessing The Validity and Reliability Of Descriptor Variables Used İn Scenic Highway Analysis. *Landscape and Urban Planning*, 66 (4), 239-255.
- Çınar, E. 1998. Üniversite Kampüs Planlaması ve Tasarımı Üzerine Bir Araştırma, İstanbul Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, İstanbul,117
- Daniel, T, C., 2001. Whither Scenic Beauty? Visual Landscape Quality Assessment İn The 21st Century . *Landscape and Urban Planning*, Volume 54, Issues 1-4, 267-281.
- Dober, R., 1992. *Campus Design*, John Wiley & Sons, Inc., USA
<http://Cache.Zoominfo.Com/>
- Dober, R.,2000.*Campus Landscape: Functions; Forms; Features*. John Wiley & Sons, Inc. Printed İn United States Of America ISBN:0-471-35356-6,259p.
<http://amazon.com/gp/reader/>
- Doğan, H.,2005.Evrenkent Yerleşkeleri ve Kent Yaşamındaki Önemi Örnek Olay: İnönü Üniversitesi, II. Ulusal Üniversite Yerleşke Planlaması ve Çevre Düzenlemesi Çalıştayı, 9-10 Haziran 2005,Kahramanmaraş
- Erenci, T., 2006. Bir Üniversite Yerleşkesinde Rekreyasyon İhtiyacı ve Planlaması (Umuttepe Örneği) , Kocaeli Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Kocaeli.
- Erkman, U., 1990. Büyüme ve Gelişme Açısından Üniversite Kampuslerinde Planlama ve Tasarım Sorunları, İ.T.Ü. Mimarlık Baskı Atölyesi, İstanbul.
- Erkman, V., 1982. Mimari Tasarım İçin Bir Veri Üretim Yöntemi Olarak Çevre Analizi, İ.T.Ü Matbaası, İstanbul.
- Ertürk, Z.,1979.Tasarım ve İnsan Bilimleri. KTÜ. İnşaat-Mimarlık Fakültesi Yayını.Karadeniz Matbaacılık ve Gazetecilik A.Ş. Trabzon
- Gül, A.U., 1998. Ormancılıkta Görsel Kalite Kavramı. Karadeniz Teknik Üniversitesi Güz Yarıyılı Seminerleri, KTÜ Orman Fakültesi Seminer Serisi No:5, S. 90-96.
- Hull, R. B., and Stewart, W. P., 1992. Validity Of Photo-Based Scenic Beauty Judgments. *Journal Of Environmental Psychology*, 12 (2), 101-114.
- Kalın, A., 2004. Çevre Tercih ve Değerlendirmesinde Görsel Kalitenin Belirlenmesi ve Geliştirilmesi. Trabzon Sahil Bandı Örneği, Karadeniz Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Trabzon.
- Kaplan, A.,Coşkun, H. Ç.,2004. Ege Üniversitesi Kampüsü “Sevgi Yolu’nun Görsel (Etki) Değerlendirme Çalışması, Ege Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi 41 (1):159-167.İzmir.
- Kaplan, R., Kaplan, S. and Brown, T., 1989. Environmental Preference: A Comparison Of Four Domains Of Predictors. *Environment Behavior*, 21 (5), 509-530.
- Karahan, F.2003. Erzurum-Rize Karayolu Koridoru Peyzaj Planlaması ve Manzara Yolu Olarak Kullanıma Sunulma Olanakları, Fen Bilimleri Enstitüsü Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı, Doktora Tezi, Erzurum.
- Karakaş, B, N., 1999. Üniversite Kampusları Fiziksel Gelişim Planlama Süreci: Bartın Orman Fakültesi Örneği. Z.K.Ü. Fen Bilimleri Enstitüsü Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Bartın, 202.
- Kıroğlu, E., 2007. Erzurum Kenti ve Yakın Çevresindeki Bazı Rekreyasyon Alanlarının Görsel Peyzaj Kalitesi Yönünden Değerlendirilmesi, Yüksek Lisans Tezi, Atatürk Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Erzurum.

- Kortan, E. 1981. Çağdaş Üniversite Kampüsleri Tasarımı, ODTÜ Mimarlık Fakültesi Mimarlık Bölümü, Ankara.
- Laurie, I., 1975. Aesthetic Factors In Visual Evaluation.
- M. Arriaza.J.F. Cañas-Ortegaj.A. Cañas-Madueño And P. Ruiz-Aviles Department Of Agricultural Economics, CIFA "Alameda Del Obispo", PO Box 3092, Cordoba 14080, Spain Received 6 February 2003;
- Oruçkaptan, A., 2003.TMMOB Peyzaj Mimarları Odası, Üniversite Yerleşke Planlaması ve Çevre Düzenlemesi 1.Ulusal Çalıştayı, 16-17-18.Ekim, Malatya.
- Özgüç. Erdönmez, İ.M. ve Çağlayan Kaptanoğlu, Y.2006. İ.Ü. Orman Fakültesi Peyzaj Mimarlığı Bölümü, Peyzaj Planlama ve Tasarımı Anabilim Dalı, İ.Ü. Orman Fakültesi Peyzaj Mimarlığı Bölümü, Peyzaj Teknikleri Anabilim Dalı , Peyzaj Estetiği Ve Görsel Kalite Değerlendirmesi
- Öztan, Y., 1970. Yeni Kurulacak Olan Diyarbakır Ziya Gökalp Üniversitesi Kampüsünün Peyzajını Etkileyen Faktörler Ve Arazi Kullanılışı Üzerine Bir Araştırma, Ankara Üniversitesi Basımevi, Ziraat Fakültesi Yıllığı-1970, Sayı: 20, Ankara.
- Real, E., Arce C., Sabucedo J. M., 2000. Classification Of Landscapes Using Quantitative and Categorical Data, and Prediction Of Their Scenic Beauty In North-Western Spain. Journal Of Environmental Psychology 20, 355-373.
- Shafer Jr, E. L. and Brush, R. O. , 1977., How To Measure Preference For Photographs Af Natural Landscapes. Landscape Planning, 4, 237-256.
- Shuttleworth, S., 1980a. The Use Of Photographs As An Environment Presentation Medium In Landscape Studies. Journal Of Environmental Management, 11 (1), 61-76.
- Schroeder, H. W., and Daniel T. C., 1980. Predicting The Scenic Quality Of Forest Road Corridors. Environment Behavior, 12 (3), 349-366.
- Temelli, M., 2008. Çukurova Üniversitesi Örneğinde Görsel Etki Değerlendirme Çalışmalarına Metodolojik Bir Yaklaşım, Çukurova Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü , Adana.
- Virbasiene, J. K., Janušaitis, R., 2004 Some Methodical Aspects Of Landscape Visual Quality Preferences Environmental Research, Engineering And Management, 2004.No.3 (29), P.51-60, Litvanya.
- Yıldızoğlu, Z., 2006. Üniversite Yerleşkeleri Fiziksel Gelişim Planlaması ve Tasarımı: Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Terzioğlu Yerleşkesi Örneği, Yüksek Lisans Tezi
- Yılmaz, H. 2003. Atatürk Üniversitesi Tanıtımı, Üniversite Yerleşke Planlaması ve Çevre Düzenlemesi 1. Ulusal Çalıştayı, 16-17-18 Ekim 2003, Malatya.
- Yılmaz, S., Yılmaz, H. 2005. ABD'den Örnek Bir Üniversite Yerleşkesi: Cornell Üniversitesi, II. Ulusal Üniversite Planlaması Ve Çevre Düzenlemesi Çalıştayı, 9-10 Haziran 2005, Kahramanmaraş
- Yürekli, K. F., 1977, Çevre Görsel Değerlendirmesine İlişkin Bir Yöntem Araştırması, Doktora Tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Zorba, E. (2005).,Attitudes Towards Recreation, Its Progress and Expectations In Turkey. The 46thichper,Sd, Congress Proceedings, Anniversary World Congress."P.100"

EKLER**EK 1: Görsel Kalite Analizi Anket Formu**

ERZURUM ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ YERLEŞKESİNİN GÖRSEL KALİTE ANALİZİ	
Yapılan Yüksek lisans tezi araştırmasında yer alan çalışmacılar:	
(Doç. Dr. Faris KARAHAN, Yüksek Lisans Öğrencisi Eda DEMİRCİ (KÜNİ))	
A. Ankete Katılanların Bireysel Özellikleri:	
NOT: Size uyan şıkkın yanına üç nokta ekleyiniz.	
1) Kaç yaşındasınız? a) 15-24 b) 25-34 c) 35-44 d) 45 yaş üstü	3) Öğrenim durumunuz? a) İlköğretim b) Lise c) Üniversite d) Master/Doktora
2) Cinsiyetiniz? a) Erkek b) Kadın	4) Mesleğiniz nedir? a) İdari personel d) Akademik personel b) Serbest e) İşçi c) Öğrenci f) Diğer
5) Şuan ikamet etmekte olduğunuz yaşam alanınız neresidir? a) Kent merkez b) Kent merkezi yakın çevresi c) Kırsal alan - Kırsal alan (Kasaba) - Kırsal alan (Köy)	
6) Yerleşke (Kampus) alanı içerisinde açık alan kullanımında eksik olan etmenler nelerdir? a) Tören alanları b) Donatı elemanları (Bank, Aydınlatma elemanları, Çöp kutusu vb.) c) Bitkilendirme d) Rekreasyon alanları e) Yaya ve Taşıt dolaşım ağı f) Otoparklar	
7) Yerleşke (Kampus) alanı içerisinde kapalı alan kullanımında eksik olan etmenler nelerdir? a) Fiziki yapı b) Eğitim-Öğretim alanları c) Sağlık, sosyal ve kültürel mekan d) Sportif kapalı mekan e) Diğer	

B.Görsel Kalite Analiz Formu

Araştırmada,Atatürk Üniversitesi yerleşkesindeki farklı manzaraların görsel kalite yönünden cazip olup olmadığını ortaya koymak için yapılan ‘Görsel Kalite Analizi’nde ;8 koridora ait 5’er, 6’şar ve 8’er manzaranın görsel kalite analizi yapılacaktır.”Görsel Kalite Analizi ‘için,lütfen izleyeceğiniz manzaralarda;görsel tercih (çekicilik)¹ ile uyum (harmoni)² ,renk çeşitliliği³,doğallık⁴,ilginçlik⁵ gibi manzaraları tanımlayan değişkenlere puan veriniz.Puanlama,1’den (görsel tercihe ve manzarayı tanımlayan verilebilecek en düşük puan),7’ye (görsel tercihe ve manzarayı tanımlayan verilebilecek en yüksek puan) kadar olan puanlarla yapılacaktır.1 ve 7 arasındaki bütün puanları (1,2,3,4,5,6,7) kullanınız.

¹Görsel tercih (Çekicilik):Manzaranın çekici bulunma,tercih edilme derecesi

²Uyum (Harmoni):Manzara ve manzarada ki elemanların bir bütün oluşturacak biçimde birleşmiş olan parçaların yarattığı görsel etki.

³Renk çeşitliliği:Manzaranın ve manzarada ki elemanların renklerindeki çeşitlilik

⁴Doğallık:Manzaranın ve manzarada ki elemanların doğal olma derecesi

⁵İlginçlik:Manzaranın ve manzarada ki elemanlarının ilgi çekiciliği

ÖZGEÇMİŞ

1983 yılında Erzurum’da doğdu. İlköğrenimini Erzurum Ömer Nasuhi Bilmen İlkokulunda, orta öğrenimini Gazi Ahmet Muhtar Paşa okulunda, Lise öğrenimini Nenehatun Kız Lisesi’nde olmak üzere Erzurum’da tamamladı. 2001 yılında girdiği Atatürk Üniversitesi, Ziraat Fakültesi, Peyzaj Mimarlığı Bölümü’nden 2005 yılında mezun oldu. Atatürk Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı’nda 2006 yılında başladığı Yüksek Lisans öğrenimini “Atatürk Üniversitesi Yerleşkesinin Görsel Kalite Yönünden Değerlendirilmesi Üzerine Bir Araştırma” konulu tezini sunarak, 2010 yılında tamamladı.